

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KÜRESELLEŞME – YERELLEŞME BAĞLAMINDA KENT,
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE CITTASLOW (YAVAŞ KENT)**

Burak KOÇAŞ

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Çiğdem ERDEM**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI BİLİM DALI**

HAZİRAN - 2019

**KÜRESELLEŞME – YERELLEŞME BAĞLAMINDA KENT,
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE CITTASLOW (YAVAŞ KENT)**

Burak KOĐAŐ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2019

Burak KOÇAŞ tarafından hazırlanan “KÜRESELLEŞME – YERELLEŞME BAĞLAMINDA KENT, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE CITTASLOW (YAVAŞ KENT)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Kentleşme ve Çevre Sorunları Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Çiğdem ERDEM

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

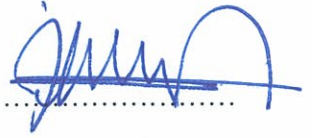
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İRDEM

Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi, Polis Akademisi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yusuf PUSTU

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 24/06/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Burak KOÇAŞ

24/06/2019

KÜRESELLEŞME – YERELLEŞME BAĞLAMINDA KENT, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE
CITTASLOW (YAVAŞ KENT)
(Yüksek Lisans Tezi)

Burak KOÇAŞ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Haziran 2019

ÖZET

Küreselleşme ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel alanlar başta olmak üzere hayatın birçok alanında değişim ve dönüşümler yaratmıştır. Meydana gelen değişim ve dönüşümler üzerinde, küreselleşme sürecinde canlılık kazanan yerelleşme olgusunun da önemli ölçüde etkisi olmuştur. Bu nedenle, yaşanan tüm değişim ve dönüşümler küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişki çerçevesinde gerçekteŐmiştir. Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişkinin etkileri ve meydana getirdiği sorunlar ise, en açık şekilde kentlerde ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, bu ilişkinin daha net olarak anlaşılabilmesi için kent, sürdürülebilirlik ve CittaSlow (Yavaş Kent) Hareketi özelinde değerlendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda, küreselden yerele doğru ortaya çıkan ve gelişme gösteren sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde, küresel sorunlara uluslararası alanda yerel çabaların ön planda olduğu çözümler üretilmiŐ ve bu konuda kentlerin öneminin altı çizilmiştir. Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişki ve sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde yerelden küresele doğru ortaya çıkan ve gelişme gösteren CittaSlow Hareketi'nin ortaya çıkışındaki belirlediği hedefler ile gelişme gösterdiği süreç arasında farklılıklar oluŐmuŐtur. Yerelleşme ve sürdürülebilirliği merkeze alarak ortaya çıkan bu hareket, gelişme sürecinde küreselleşme, teknolojik gelişmeler, kapitalizm, homojenleşme, hız, turizm ve tüketim kültürü ile olan ilişkilerini geliştirerek bunlardan etkilenmeye başlamıştır. Bu çalışmada, CittaSlow Hareketi'nin tüm bunlarla olan ilişkileri ortaya konularak değerlendirmeler yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Bilim Kodu : 111613

Anahtar Kelimeler : Küreselleşme, Yerelleşme, Kent, Sürdürülebilirlik, Yavaş Kent

Sayfa Adedi : 123

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Çiğdem ERDEM

CITY, SUSTAINABILITY AND CITTASLOW (SLOW CITY) IN THE CONTEXT OF
GLOBALIZATION - LOCALIZATION

(M. Sc. Thesis)

Burak KOÇAŞ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSTY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

June 2019

ABSTRACT

Globalization has created many changes and transitions in various aspects of life especially in economic, political and socio-cultural fields. Localization phenomenon, which increased its importance during the globalization process has also significant effect on emerging changes and transitions. Therefore, all the changes and transitions have taken place within the framework of the dialectical relation between globalization and localization. On the other hand, the influences of and the issues resulting from the dialectical relation between globalization and localization become apparent most evidently in the cities. In this study, the evaluations specific to city, sustainability and CittaSlow (Slow City) Movement have been done in order to provide better insight to such relation. In this direction, according to the concept of sustainability which has been emerging and progressing from globalization to localization, solutions to global problems, that are at the forefront of local efforts in the international arena, have been produced and the importance of cities have been emphasized in this matter. There are differences between goals set in the emergence of CittaSlow Movement, which emerged and progressed from global to local, and its development process pursuant to the dialectical relation between globalization and localization and concept of sustainability. This movement, which emerged by centering on localization and sustainability, has developed the relations with globalization, technological developments, capitalism, homogenisation, speed, tourism and consumption culture and has been influenced by them during its development. In this study the evaluations are done by revealing the relations between CittaSlow Movement and these phenomena and the suggestions are provided.

Science Code : 111613

Key Words : Globalization, Localization, City, Sustainability, Slow City

Page Number : 123

Supervisor : Doç. Dr. Çiğdem ERDEM

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmam boyunca kıymetli bilgilerini benden esirgemeyen, yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren değerli danıőmanım Doç. Dr. Çiğdem ERDEM'e ve manevi destekleriyle hayatımın her alanında yanımda olan çok değerli annem, babam ve ablama teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	ix
1. GİRİŞ	1
2. KÜRESELLEŞME – YERELLEŞME BAĞINTISI VE KENT	9
2.1. Küreselleşme Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Kapsamı	9
2.2. Küreselleşmenin Boyutları.....	14
2.2.1. Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu	14
2.2.2. Küreselleşmenin Siyasal Boyutu	21
2.2.3. Küreselleşmenin Sosyo-Kültürel Boyutu.....	26
2.3. Küreselleşme – Yerelleşme Bağıntısı	32
2.4. Küreselleşme – Yerelleşme Bağlamında Kent.....	37
3. KÜRESELDEN YERELE: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK.....	43
3.1. Sürdürülebilirlik ve Çevre.....	43
3.2. Sürdürülebilir Kalkınma.....	49
3.3. Sürdürülebilir Kent.....	57
3.4. Sürdürülebilir Kentleşme	61
4. YERELDEN KÜRESELE: CITTASLOW (YAVAŞ KENT).....	67
4.1. Küreselleşmenin Hızına Karşı Yerelleşmenin Yavaşlığı.....	67
4.2. Fast Food Kültürüne Karşı Slow Food (Yavaş Yemek) Hareketi.....	73
4.3. CittaSlow (Yavaş Kent) Hareketi.....	77
4.4. CittaSlow (Yavaş Kent) Üyelik Kriterleri.....	82

	Sayfa
4.4.1. Çevre Politikaları	83
4.4.2. Altyapı Politikaları	83
4.4.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları	83
4.4.4. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Politikalar	84
4.4.5. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar	85
4.4.6. Sosyal Uyum	85
4.4.7. Ortaklıklar	86
4.5. Küreselleşme – Yerelleşme Bağıntısı ve Sürdürülebilirlik Açısından CittaSlow (Yavaş Kent) Hareketi.....	86
5. SONUÇ.....	103
KAYNAKLAR	113
ÖZGEÇMİŞ	123

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

AB

Avrupa Birliği

ABD

Amerika Birleşik Devletleri

APEC

Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği

BM

Birleşmiş Milletler

DB

Dünya Bankası

DTÖ

Dünya Ticaret Örgütü

IMF

Uluslararası Para Fonu

NAFTA

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması

NATO

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

1. GİRİŞ

Hayatın her bir alanı üzerinde etki gücüne erişmiş olan küreselleşme ile birlikte özellikle ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel alanlarda küresel nitelikte değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu değişim ve dönüşümlerin yaşanmasında ise, küreselleşmenin yanında iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin de önemli ölçüde etkisi olmuştur. Bu nedenle, etki gücü artan ve etki alanı genişleyen küreselleşme kavramı, geçmişte ve günümüzde yaşanan olayları açıklığa kavuşturmakta başvurulan bir kavram hâline gelmiştir.

Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ile birlikte zamansal ve mekânsal engellerin önemini yitirmesi neticesinde, dünyanın küçük bir yer hâline gelmesi ve zamanın hızlanması durumu ortaya çıkmış ve bu çerçevede küresel nitelikte bir bütünleşme ve yoğunlaşma süreci yaşanmaya başlamıştır. Bu sürecin yaşanması neticesinde ise, dünya üzerinde karşılıklı iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkileri artış göstermiştir.

Çok boyutlu bir süreç olan küreselleşme çerçevesinde zamansal ve mekânsal sınırların önemlerini yitirmesi ile birlikte, insan, para, mal, sermaye, emek, hammadde, kültür, bilgi, inanç ve teknolojinin akışkanlık hızları artmış ve hareket alanları genişlemiştir. Ekonomi alanında yaşanan bütünleşme, serbestleşme ve yoğunlaşma ile birlikte küreselleşme sürecinde dünya tek bir pazar hâline gelmeye başlamıştır. Böylece uluslararası ticaret ve finans piyasaları da yaygınlık kazanmıştır. Ulusal ekonomilerin birbirlerine bağlantılı ve bağımlı hâle gelmesinin yanında ayrıca, uluslararası ve bölgesel ekonomi kurum, kuruluş, birlik ve anlaşmaları ile çok uluslu şirketler olarak nitelendirilen küresel aktörlerin sayılarında artış yaşanmıştır. Tüm bu gelişmelerin yanında ayrıca küreselleşmenin siyasal boyutu çerçevesinde ise, ulus-devletler de değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Devletin küçülmesi gerektiği anlayışının yaygınlık kazanması, özelleştirmelerin yapılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yönündeki gelişmeler küresel nitelikte yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Ulus-devletlerin sınırlarının önemsiz hâle gelmesi neticesinde ise, ulus-devletler küresel etkilere ve akışlara açık hâle gelmiştir. Bu doğrultuda, ulus-devletler kendi aralarında ve küresel aktörlerle işbirlikleri yapmak durumunda kalmıştır. Küresel aktörlerle ve yerel yönetimlerle egemenlik güçlerini paylaşmak durumunda kalan ulus-devletler, ulusal politikalarını belirlemede bu aktörlerin isteklerini de göz önünde bulundurmamak durumunda kalmıştır. Küresel nitelik kazanan siyasal ilişkiler neticesinde, ulus-devletin egemenlik gücünde zedelenme olup olmadığı ve ulus-devletin aşılabildiği yönünde tartışmalar ortaya çıkmış ve ulus-devletlerin

uluslararası alandaki rolleri tartışılmaya başlanmıştır. Küreselleşme sürecinde sosyo-kültürel alanda da değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu çerçevede, özellikle akışkanlığın artması ve teknolojik gelişmeler ile birlikte çok uluslu şirketler, medya ve reklamlar aracılığıyla homojen bir ortam yaratılmıştır. Bu noktada, özellikle Batı ve Amerikan merkezli popüler kitle kültürü çerçevesinde geliştirilen tüketim kültürü dünyaya dayatılmıştır. Küreselleşme sürecinde sosyo-kültürel açıdan oluşturulan homojenleşme karşısında ayrıca farklılıklarda canlılık kazarak küresel nitelik elde etmeye başlamıştır. Küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutlarındaki tüm bu gelişmeler ise birbirleriyle bağlantılı olarak gerçekleşmiştir.

Küreselleşme sürecinde yaşanan bu değişim ve dönüşümlerde ayrıca yerelleşme olgusunun da önemli ölçüde etkisi bulunmaktadır. Küreselleşme ve yerelleşme olguları, bu değişim ve dönüşümlere birlikte etki etmiş ve birbirlerini tamamlayarak etki güçlerini artırmış ve etki alanlarını genişletmişlerdir. Yerelleşme olgusu, küreselleşme sürecinde canlılık kazanmış ve ön plana çıkmaya başlamıştır. Homojenleşmenin artması, farklılıkların ve yerel nitelikteki değerlerin yok olmaya başlaması ile birlikte yerelleşme olgusu, küreselleşme süreci içerisinde canlılık kazanarak etki gücünü artırmıştır. Ayrıca, yerelleşme olgusunun kendisi de küreselleşme sürecinde değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Yerelleşme ile birlikte, farklılıklar ve yerel nitelikteki değerler canlılık kazanırken, kent ve bölge yönetimleri de güç kazanmıştır.

Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkinin ve ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel alanlarda yaşanan değişim ve dönüşümlerin en açık şekilde görüldüğü kentler de bu süreçte etkileyen ve etkilenen konumlarında bulunarak değişim ve dönüşüm yaşamıştır.¹ Bu süreçte, kentlerde mekânsal, ekonomik, toplumsal, kültürel, idari ve çevresel boyutlarda bir homojenleşmenin yaşanmasının yanında, sorunların da ortaya çıktığı görülmüştür. Bu boyutlarda yaşanan sorunlar neticesinde kentler, yerel nitelikteki değerleriyle birlikte hızla tüketilmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda kentler, yerelleşme ile birlikte hızla kaybetmeye başladıkları değerlerini korumaya ve bunları küresel alana taşıyarak tanıtmaya çalışmıştır.

Kentler bu süreçte ayrıca, uluslararası alandaki önemlerini de artırarak kilit bir rol üstlenmişlerdir. Bu noktada, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve kentlerin ulus-devlet

¹Turan, M. (2018). "Girişimci Kentler ve Kentlerin Pazarlanması: Van Örneği". (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 305-317, 306.

sınırlarını aşarak küresel aktörlerle ve diğer kentlerle ilişkiler geliştirmesi ve birlikler oluşturması etkili olmuştur.²

Sanayileşme, hızlı nüfus artışı, teknolojik gelişmeler, hızlı ve düzensiz kentleşme, ekonomik büyümenin öncelikli olarak görülmesi, insan merkezli düşünce, doğanın alt edilmesi gerektiği anlayışı, yoksulluk, eşitsizlik, üretim ve tüketim faaliyetlerindeki artış, tüketim kültürünün yaygınlık kazanması, doğal kaynakların hızla tüketilmesi, çevresel değerlerin yok edilmesi vb. sebeplerden dolayı çevre sorunları ortaya çıkmış ve artış göstermiştir. Tüm bu sayılan sebepler, küreselleşme ile birlikte yaygınlık kazanmış ve çevre sorunlarına küresel nitelik kazandırmıştır. Çevre sorunlarının artmasının ve küresel nitelik kazanmasının insanları olumsuz yönde etkilemesi neticesinde, bu sorunlara uluslararası alanda toplanarak yerel çabalarla çözüm üretebilmek amacıyla sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkarılmıştır.

Bu noktada, çevre sorunlarına karşı uluslararası alanda önlemler alınması ile çevre ve kalkınma ilişkisinin sağlanması noktasında 1972 yılında Stockholm’de yapılan BM İnsan Çevresi Konferansı önemli bir adım olmuştur.³

Küresel nitelikteki bu sorunların çözümünde yerel yönetimlerin, yerel halkın ve sivil toplum kuruluşlarının yani genel anlamda, yerel çabaların önemine dikkat çekilmiştir. Yerleşme olgusunun vurgulandığı sürdürülebilirlik kavramı ile birlikte, yerel nitelikteki değerlerin de çevresel değerlerle birlikte korunarak gelecek kuşaklara ulaştırılması gerektiği belirtilmiştir. Sürdürülebilirlik çerçevesinde, çevre ve kalkınma arasındaki dengenin sağlanması noktasında çevresel değerlerin korunması, ekonomik büyümenin ve toplumsal gelişmenin sağlanması bir arada gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Böylece, gelecek kuşakların da ihtiyaçları bugünden hesaba katılmaya ve korunmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda gelişme gösteren sürdürülebilir kalkınma kavramının önem kazanmasında ise, 1987 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun hazırladığı Ortak Geleceğimiz Raporu büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, ilerleyen tarihlerde de sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması konusunda uluslararası düzeyde pek çok kez toplanılmıştır. Uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar ile birlikte, küresel nitelikteki çevre sorunlarının çözülmesi, ekonomik büyümenin ve toplumsal gelişmenin sağlanması

²Yaylı, H. (2012). “Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkisi: İstanbul Örneği”. **Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 12(24), 331-355, 334.

³Atabay, S. ve Kaçmaz, G. (2007). “Çevre Duyarlılığının Piyasa Ekonomisine Yenik Düştüğü Nokta: Sürdürülebilir Kalkınma”. (Editör: Ayşegül Mengi). **Çevre ve Politika: Başka Bir Dünya Özlemi**. (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 41-51, 41.

doğrultusunda, yerel nitelikteki çabalarda kentlere önemli bir yer verilmiştir. Ayrıca, kentlerdeki ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunların giderek artmasının yanında, kentlerin sayısının ve kentte yaşayan nüfusun da her geçen gün artması kentlerin, sürdürülebilirliğin sağlanması konusundaki önemini açıkça ortaya koymuştur. Bu doğrultuda ise, sürdürülebilir kent ve kentleşme kavramları ortaya çıkarılmıştır.

Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ile birlikte bir diğer yandan, hayatın hız kazanması durumu ortaya çıkmıştır. Bu durum, insanlar açısından pek çok kolaylıklar sağlarken ayrıca, insan hayatını önemli ölçüde olumsuz yönde etkilemeye de başlamıştır. Bu süreçte, yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin yanında doğal ve tarihi zenginlikler de hızla yok olmaya başlamıştır. Bu doğrultuda, hız olgusunun küresel nitelik kazanması durumuna bir karşı hareket olarak Yavaş Hareketi ortaya çıkarılmıştır.

Carlo Petrini ve arkadaşları tarafından İtalya'da McDonald's restoranının açılmak istenmesiyle birlikte ortaya çıkarılan Slow Food Hareketi, bu konuda önemli bir adım olmuştur. Slow Food Hareketi, bir yemek hareketinden daha geniş boyutlu bir hareket olarak ortaya çıkmış ve gelişme göstererek küresel nitelik kazanmıştır. Gıdaların üretiminden tüketimine kadar her aşamasıyla ilgilenen Slow Food Hareketi, genel olarak hız olgusunun, tüketim kültürünün ve homojenleşmenin artmasına tepki olarak ortaya çıkmış ve Fast Food kültürünün benimsendiği tüm değerlere karşı çıkmıştır. Bu şekilde ortaya çıkan ve gelişme gösteren Slow Food Hareketi ile birlikte CittaSlow (Yavaş Kent) Hareketi'nin temelleri atılmıştır.

Küreselleşme, teknolojik gelişmeler, hız, kapitalizm ve homojenleşme neticesinde küresel nitelikte ekonomik, toplumsal, kültürel, idari, mekânsal ve çevresel boyutlarda yaşanan sorunların etkileri en açık şekilde kentlerde görüldüğü için yine bu sorunlara yönelik çözüm yolları da kentler üzerinden üretilmiştir. Bu doğrultuda, küreselleşmenin olumsuz etkilerinden, hayatın hızlanmasından, homojenleşmenin artmasından ve kapitalizmin etkilerinden kentleri ve kentte yaşayanları koruyabilmek adına yerelleşme olgusunu merkeze alan, küreselleşmenin olumlu yanlarından faydalanan, sürdürülebilirlik hedeflerini benimseyen ve Yavaş Hareketi'nin bir parçası olarak Slow Food Hareketi'nin amaçları çerçevesinde alternatif bir kent modeli olan CittaSlow Hareketi 1999 yılında İtalya'da ortaya çıkmıştır.⁴

⁴İnternet: <http://www.cittaslow.org> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

Yerelden küresele doğru gelişme gösteren CittaSlow Hareketi, yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin yanında doğal ve tarihi zenginliklerin korunması, farklılıkların canlandırılması, kent halkının ve ziyaretçilerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi, çevre sorunlarının önlenerek çevresel değerlerin korunması ve iyileştirilmesi ile doğal kaynakların dengeli kullanımının sağlanması, çevre koruma ile ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme arasındaki dengenin sağlanması, sürdürülebilirlik, Yavaş Hareketi ve Slow Food Hareketi'nin hedeflerinin gerçekleştirilmesi, küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin olumlu yanlarının sunduğu imkânlardan faydalanılması, yerelleşmenin canlandırılması, üretim ve tüketim dengesinin sağlanması çerçevesinde hareket eden alternatif bir kent modeli olarak ortaya çıkmıştır.⁵

Bu çalışmanın amacı, küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu ilişki çerçevesinde yaşanan değişim ve dönüşümlerin belirtilerek kentlerin bu ilişkiden nasıl etkilendiklerinin tespit edilmesi doğrultusunda, sürdürülebilirlik anlayışının tüm boyutlarıyla bu ilişkiden nasıl etkilendiğinin ortaya konulması ve tüm bunların CittaSlow Hareketi üzerinde ne tür etkilerde bulunduğu ve bu hareketin ortaya çıkışındaki ve gelişimindeki etkilerinin ortaya konulması ve değerlendirmesinin yapılmasıdır. Böylece genel olarak, küreselleşme-yerelleşme arasındaki ilişki ve sürdürülebilirlik çerçevesinde CittaSlow Hareketi'nin değerlendirmesinin yapılması amaçlanmaktadır. CittaSlow Hareketi'nin küreselleşme, yerelleşme, sürdürülebilirlik, kapitalizm, homojenleşme, hız, yavaşlık, tüketim kültürü ve turizm ile olan ilişkisinin ortaya konulması ve bu çerçevede, yerelleşmeyi ve sürdürülebilirliği merkeze alan başarılı bir alternatif kent modeli olabilmesi için de önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma, küreselleşme ve yerelleşme ile birlikte yaşanan değişim ve dönüşümlerin daha net olarak görülebilmesi için kent özelinde bir değerlendirme yapması ve bu doğrultuda, oluşan sorunlara çözüm niteliğinde geliştirilen sürdürülebilirlik anlayışını da bu çerçevede ele alması ve tüm bunların etkileri doğrultusunda CittaSlow Hareketi'nin olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koyarak hareketin karşı karşıya olduğu tehlikeleri belirtmesi, hareketin nasıl bir gelişme göstermesi yönünde önerilerde bulunması ve CittaSlow Hareketi'nin arka planını ortaya koyarak daha iyi anlaşılabilmesini sağlaması nedeniyle önem taşımaktadır.

Çalışmada yöntem olarak ise, literatür taramasına başvurulmuştur. Tümevarım yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada yorumlayıcı bir yöntem benimsenmiştir. Bu

⁵İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

çerçevedeki bir nitel araştırmaya dayanan bu çalışmada, yerli ve yabancı kitaplar, makaleler, dergiler ve internet kaynakları kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, küreselleşme kavramına yönelik farklı tanımlara yer verilmiş ve kavramın tarihsel gelişimi incelenmiştir. Ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutlarıyla ele alınan küreselleşme sürecinin bu boyutları arasındaki bağlantı ortaya konulmuştur. Küreselleşme sürecinde canlılık kazanan ve önemini artıran yerelleşme olgusunun küreselleşme ile arasındaki ilişki ortaya konulduktan sonra, bu ilişkinin kentler üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, küreselleşme ve yerelleşme olguları sürdürülebilirlik ve CittaSlow Hareketi ile bağlantı kurulacak şekilde sınırlandırılarak ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkide ortaya çıkan ve gelişme gösteren sürdürülebilirlik kavramının farklı tanımlarına yer verilerek tarihsel gelişimi anlatılmış ve kavramın çevre ile olan ilişki ortaya konulmuştur. Ardından sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kent ve sürdürülebilir kentleşme kavramlarının tanımlarına yer verilerek, kavramların tarihsel gelişimine, ortaya çıkış amaçlarına, belirledikleri hedef ve ilkelere yer verilmiştir. Ayrıca, bu kavramların olumlu ve olumsuz yanları belirtilerek, ortaya çıkış amaçları doğrultusunda başarılı olmalarını sağlayacak yönde önerilerde bulunulmuştur. Bu bölümde de sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kent ve kentleşme kavramları CittaSlow Hareketi ile bağlantısı ölçüsünde sınırlandırılarak ele alınmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, küreselleşmenin yarattığı hız olgusu ile yerelleşme çerçevesinde gelişme gösteren Yavaş Hareketi'nin tanımlarına ve gelişme süreçlerine yer verildikten sonra aralarındaki farklar belirtilmiştir. Bu farklar ortaya konulduktan sonra Slow Food Hareketi'nin ortaya çıkış ve gelişim süreci incelenmiş ve hareketin amaçlarına değinilerek küreselleşmenin oluşturduğu hız ve homojenleşmeyi yansıtan Fast Food kültürü ile olan farklılıkları belirtilmiştir. Ardından küreselleşme, yerelleşme ve sürdürülebilirlik çerçevesinde alternatif bir kent modeli olan CittaSlow Hareketi'nin tarihsel gelişimi ve ortaya çıkış amaçları belirtilerek değerlendirilmesi yapılmış ve üyelik kriterlerinde belirtilen politikalara değinilmiştir. Bu doğrultuda, hareketin olumlu ve olumsuz yanları ortaya konulmuş ve CittaSlow'ların ne gibi tehlikelerle karşı karşıya kaldığı belirtilerek hareketin ortaya çıkış amaçlarına uygun yerleşmeyi ve sürdürülebilirliği merkeze alan başarılı alternatif bir kent modeli olarak gelişme gösterebilmesi için önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca, CittaSlow Hareketi'ne

yönelik yapılan değerlendirmede hareketin ortaya çıkışında ve gelişme sürecinde küreselleşme, teknolojik gelişmeler, yerelleşme, sürdürülebilirlik, hız, yavaşlık, homojenleşme, tüketim kültürü, turizm ve kapitalizm ile olan ilişkisi ve yaklaşımı da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. KÜRESELLEŞME – YERELLEŞME BAĞINTISI VE KENT

2.1. Küreselleşme Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Kapsamı

Siyaset, ekonomi ve sosyo-kültürel alanlar başta olmak üzere pek çok alandaki yaşanan değişim ve dönüşümleri açıklığa kavuşturmak ve ‘yorumlamak’ için vazgeçilmez bir kavram olan küreselleşme kavramı,⁶ ilk olarak 1960’lı yıllarda ortaya çıkmıştır.⁷ Küreselleşme kavramının kullanılması ve popülerlik kazanması noktasında, Marshall McLuhan’ın 1962 yılındaki “The Gutenberg Galaxy: the making of typographic man” adlı eserinde kullanmış olduğu “global village (küresel köy)” kavramı önemli olarak görülmektedir. McLuhan bu kavramı, gelişen iletişim ve ulaşım teknolojileri ile birlikte dünyanın bir bütün hâline gelmesine, yani dünyanın küçülmesine, küçük bir köy hâline gelmesine vurgu yapmak için kullanmıştır. Dünyanın bütünleşmesi neticesinde, karşılıklı olarak iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkileri de artmıştır.⁸

1960’lı yıllardan itibaren kullanılmaya devam edilen küreselleşme kavramı “sihirli bir sözcüğe” dönüşerek, geçmişte yaşanan değişim ve dönüşümleri açıklığa kavuşturan ve gelecekle ilgili tahminler yürütülen “anahtar” bir kavram hâlini almıştır.⁹ Günümüze kadar kullanım alanını genişleten ve yaşanan değişimleri ve dönüşümleri ifade etmekte kullanılan küreselleşme kavramı, hâlâ popüler bir kavram olarak varlığını devam ettirmektedir ve gelecekte de bu konumunu koruyarak, yaşanacak değişim ve dönüşümleri açıklamak için ‘sığınılacak bir liman’ olma özelliğini korumaya devam edecek gibi görünmektedir.

Küreselleşme kavramını etimolojik açıdan incelediğimizde, küreselleşme kelimesinin İngilizce karşılığı “globalization” kelimesidir. Bu kelimenin kökü olan “globe” kelimesi ise, dünyanın şeklini belirtmektedir. İngilizce “globalization” kelimesi Latince “globus” kelimesinden türemiştir. Latince “glob” “küre” anlamına gelirken, “globus terra” “yer küre” anlamına gelmektedir.¹⁰ Burada “küre” mekâna işaret ederken, “küresel” bağlantılılığa, “-leşme” ise bir süreç belirterek, mekândaki bağlantılılığın sürecine işaret

⁶Harvey, D. (2015). **Umut Mekânları**. (3. Baskı). (Çev. Zeynep Gambetti). İstanbul: Metis Yayınları, 74.

⁷Steger, M. B. (2013). **Küreselleşme**. (2. Baskı). (Çev. Abdullah Ersoy). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 24.

⁸McLuhan, M. (1971). **The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man**. London: Routledge and Kegan Paul, 31.

⁹Bauman, Z. (2016). **Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları**. (6. Baskı). (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 7.

¹⁰Başkaya, F. (Ed.). (2007). “Küreselleşme”. **Kavram Sözlüğü 1: Söylem ve Gerçek**. Ankara: Maki Basın Yayın, 325-334, 325.

etmektedir.¹¹ Küreselleşme, kavramsal açıdan genel anlamda, mekânsal ve zamansal engellerin ortadan kalkmasına vurgu yaparak, bir bütünleşmeden, birleşmeden ve yaygınlaşmadan bahsetmektedir.

Küreselleşmenin tarihsel gelişimi ve başlangıcı konularında da birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri, küreselleşmenin tarihsel açıdan bir zaman dilimiyle sınırlandırılmasının doğru olmayacağını ve bu süreçlerin, çok uzun bir süredir gelişme yaşayarak devam ettiğini ve birbirleriyle bağlantılı olduğunu belirtmektedirler. Kimi yaklaşımlara göre küreselleşme, günümüzden yaklaşık beş yüzyıl öncesinde modernite ve kapitalist dünya sisteminin ortaya çıkardığı süreçlerin bir devamı olarak görülmekte ve 16. yüzyıldaki zamansal ve mekânsal daralmaya işaret etmektedir. Farklı bir yaklaşım ise, tarihsel açıdan küreselleşmenin başlangıcını 19. yüzyıl olarak ele almaktadır. Bunun nedeni ise, bu dönemde küreselleşme ile Sanayi Devriminin teknolojiye yarattığı gelişmeler arasındaki ilişkiye vurgu yapmaktır. Diğer bir yaklaşıma göre ise, 1970'lerin başından itibaren küresel anlamda mübadelelerin yaygınlık ve hız kazanması küreselleşmenin tarihsel gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir.¹²

Ekonomi, siyaset ve sosyo-kültürel alanlarda yaşanan değişim ve dönüşümleri açıklamak için kullanılan küreselleşme kavramına yönelik farklı tanımlar bulunmaktadır. Bu farklılığın yaşanmasının sebebi, küreselleşmenin daha tamamlanmamış bir süreç olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca, küreselleşme kavramını tanımlama noktasında, sürecin farklı boyutlarının ön plana çıkarılması ve araştırma konusu yapılması da tanımdaki bu farklılıkları ortaya çıkarmaktadır.

Küreselleşmeyi modernleşmenin bir sonucu olarak¹³ ele alan Giddens'a göre, "küreselleşme, uzak yerleşimleri birbirlerine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanabilir."¹⁴ İletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte, küreselleşme sürecinde, yerel olgular küresel nitelik kazanmakta ve küresel olanlar ise yerel olaylar üzerinde etki kurma gücüne sahip olabilmektedir. Ayrıca, küreselleşmenin, dünyanın küçüldüğü ve bir bütün hâline

¹¹Adadağ, Ö. (2011). "Dünya Algısının 'Küre'selleşmesi ve Küreselleşmenin İlk Adımları". (Derleyenler: Özgür Adadağ ve Cemil Yıldızcan). **Küreselleşme ve Demokrasi: Küreselleşmenin Farklı Yüzleri**. Ankara: Dipnot Yayınları, 39-86, 40.

¹²Steger, 2013, 38-39.

¹³Giddens, A. (2016). **Modernliğin Sonuçları**. (7. Baskı). (Çev. Ersin Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 171.

¹⁴Giddens, 2016, 68.

geldiği algısı üzerine yapılan bir tanıma göre de, “küreselleşme, bizlerin giderek artan bir biçimde tek bir dünya içinde yaşadığımız, öyle ki bireylerin, grupların ve ulusların birbirine bağımlı hâle geldiği olgusuna göndermede bulunmaktadır.”¹⁵ Küreselleşme hem homojenleştirici hem de farklılıklarla parçalayıcı etkilere sahiptir. Dünyanın bir bütün olarak algılanması ve küçülmesi ile de karşılıklı olarak bağımlılığı da artırmaktadır. Küreselleşmenin etkileri devam etmektedir. Bu süreç tamamlanmış ya da sona ermiş değildir.¹⁶ Giddens’a göre, dünyanın herhangi bir noktasında yaşanan değişiklikler, küreselleşme ile birlikte yeryüzünün neredeyse her noktasında bir değişiklik meydana getirme gücüne ulaşmıştır.¹⁷

Steger’in karşılıklı ilişkileri artıran, çok boyutlu bir süreç olan, yerel ile küresel olan arasındaki bağlantıya vurgu yapan ve artan küreselleşme bilincine dikkat çeken küreselleşme tanımına göre,

“küreselleşme dünya ölçeğindeki toplumsal karşılıklı bağımlılıkları ve mübadeleleri meydana getiren, çoğaltan, yaygınlaştıran ve yoğunlaştıran toplumsal süreçlerin çok boyutlu kümesini ifade etmektedir. Bu süreçler aynı zamanda, insanların, yerel olanla uzakta olan arasında mevcut bağlantılardaki güçlenmeyi giderek daha çok fark etmelerini kolaylaştırmaktadır.”¹⁸

İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte küreselleşme sürecinde insan, mal, sermaye, para, bilgi, hizmet ve teknoloji küresel çapta “akışkanlık” kazanmıştır. Küreselleşme tüm bunların “akışkanlık” hızını artırmıştır.¹⁹ Bu nedenle, “küreselleşme genelde birbirleriyle çelişen birden çok sonuç üreten bir süreçtir; çünkü prosedürel, bir dolu akışkanlık içerir, farklı ve çok boyutlu akışları kuşatır.”²⁰

İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda, insan, mal, sermaye, para, hizmet ve bilgi akışkanlığının hız kazanması bireyleri, toplumları ve devletleri karşılıklı olarak birbirleri ile bağlamış ve aynı zamanda karşılıklı bağımlılıklarını artırmıştır.²¹ Bu görüşe göre yapılacak olan tanım “küreselleşmenin modern yaşamı karakterize eden, hızla gelişen ve giderek yoğunlaşan karşılıklı bağlar ve bağımlılıklar ağına işaret ettiği”²² yönünde olacaktır. Bu çerçevedeki başka bir tanıma göre de küreselleşme, “kıtalararası veya bölgelerarası akımlar ve faaliyet ağları, etkileşimler ve güç

¹⁵Giddens, A. (2012). **Sosyoloji**. (Çev. Hüseyin Özel). (Hazırlayan: Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları, 83-84.

¹⁶Giddens, 2016, 171.

¹⁷Giddens, A. (2000). **Elimizden Kaçıp Giden Dünya**. (Çev. Osman Akınhay). İstanbul: Alfa Yayınları, 13.

¹⁸Steger, 2013, 31.

¹⁹Ritzer, G. (2011). **Küresel Dünya**. (Çev. Melih Pekdemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 22.

²⁰Ritzer, G. (2016). **Toplumun McDonaldlaştırılması: Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme**. (4. Baskı). (Çev. Akın Emre Pilgir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 328.

²¹Tomlinson, J. (2013). **Küreselleşme ve Kültür**. (2. Baskı). (Çev. Arzu Eker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 13.

²²Tomlinson, 2013, 12.

kullanımı üreten –genişleme, yoğunluk, hız ve etkileri açısından bu ilişkilerin değerlendirildiği- toplumsal ilişkilerin ve işlemlerin uzamsal organizasyonlarındaki dönüşümünü içinde barındıran süreç veya süreçler seti”²³dir.

Küreselleşme süreci ile birlikte, ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel ve çevresel yapılar üzerinde etki kurabilme gücü de artış göstermiştir. Bu durumun gerçekleşmesinde iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler tetikleyici olmuştur. Sermaye, para, emek, mal, hizmet, bilgi ve kültürün dünya çapındaki dolaşım alanı genişlemiş ve dolaşım hızı artmıştır. Bu dolaşımın hızlanması ve yaygınlık kazanması karşılıklı olarak etkileme ve etkilenme gücünü de artmıştır.²⁴

İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler neticesinde zaman ve mekân kavramlarının anlamlarında da değişimler meydana gelmeye başlamıştır.²⁵ David Harvey, “zaman-mekân sıkışması” terimini kullanarak, aslında, küreselleşme sürecini tanımlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Zaman ve mekân kavramlarının anlamlarında yaşanan değişimler, insanların dünyaya bakış açılarını önemli ölçüde etkilemekte ve değişikliğe uğratmaktadır. Burada “sıkışma” kavramını kullanan Harvey, kapitalist süreç ile birlikte, zamanın hızla akmaya başlaması ve coğrafi açıdan sınırların önemini kaybederek, mekânsal açıdan dünyanın küçüldüğünü anlatmaktadır. Bu engellerin aşılmasında da iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmelerin öneminden bahsetmektedir.²⁶ Bu gelişmeler ile birlikte insanların ve metaların dünya çapındaki dolaşımı da hız kazanmıştır.²⁷ Harvey’in küreselleşme ile kapitalizm arasında benzerlik kurmasının nedeni, iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmelerin zamansal ve mekânsal engelleri ortadan kaldırması neticesinde,²⁸ küresel çerçevede sermaye dolaşımının serbestliğinin sağlanmasıdır.²⁹ Bu doğrultuda, küreselleşmenin ‘zamansal ve mekânsal engelleri aşması’ ile sermayenin küresel alanda dolaşımının hızlanması ve yaygınlık kazanması, kapitalizmin gelişmesine katkı olarak görülmektedir.³⁰

²³Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D. ve Perraton, J. (2009). “Küresel Dönüşümler, Siyaset, Ekonomi ve Kültür”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet**. (Çev. İsmail Aktar). Ankara: Orion Kitabevi, 131-154, 147.

²⁴Held, McGrew, Goldblatt ve Perraton, 2009, 132.

²⁵Harvey, D. (2014). **Postmodernliğin Durumu**. (7. Baskı). (Çev. Sungur Savan). İstanbul: Metis Yayınları, 297.

²⁶Harvey, 2014, 270-271.

²⁷Harvey, 2015, 85.

²⁸Harvey, 2015, 75.

²⁹Harvey, 2015, 80.

³⁰Keleş, R. (2016). **Kentleşme Politikası**. (15. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi, 63.

Küreselleşmenin zaman-mekân kavramları ve dünya algısı üzerindeki yarattığı değişikliği belirten bir başka tanıma göre de, “küreselleşme, zaman ve uzam ufuklarının sıkıştırılmasını, anlık ve derinliği olmayan bir dünyanın yaratılmasını ifade eder.”³¹

Dünyanın küçüldüğü ve bütünleştiği anlayışıyla küreselleşme kavramını tanımlayan bir başka düşünür George Modelski’ye göre küreselleşme, “(...)tarihsel dünya toplumlarının global bir sistem içerisinde bir araya getirilmesi süreci”³²dir.

Ulus-devlet sınırlarının aşılmasından bahseden Habermas’a göre, küreselleşme kavramı, “bitmiş, sona ulaşmış bir nihai hâli değil devam etmekte olan bir süreci”³³ anlatmaktadır. Ayrıca, Habermas’a göre bu süreç, “ulaşım, iletişim ve mübadele münasebetlerinin milli sınırlardan taşacak şekilde yoğunlaşması ve çapının büyümesini ifade eder.”³⁴

Bu çerçevede bir tanımlama yapılan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda küreselleşme,

“günümüz dünyasında yeni ortaya çıkan veya şimdilerde daha da belirgin hâle gelen çeşitli faktörlerin etkisi sonucunda, insani var oluşun sosyal, kültürel ve iktisadi yönleri bakımından coğrafi sınırların önemini yitirmeye başlaması ile birlikte toplumların da gitgide bunun bilincine varmaları sürecini ifade eden bir kavramdır.”³⁵

Küreselleşmeyi “moda bir deyim”³⁶ olarak gören Bauman’a göre, “küreselleşme fikrinin taşıdığı en derin anlam, dünya meselelerinin belirsiz, ele avuca sığmaz ve kendi başına buyruk doğasıdır; bir merkezin, bir kontrol masasının, bir yönetim kurulunun, bir idari büronun yokluğudur.”³⁷ Küreselleşme süreci, kimilerine göre, olumlu sonuçlar doğuran ve kendisinden faydalanılması gereken bir süreç olarak algılanırken; kimilerine göre ise, yarattığı olumsuz sonuçlar nedeniyle uzak durulması gereken bir süreçtir. Ayrıca, bu sürece, sonuçlarından ve etkilerinden kaçınılmasının imkânsız ve vazgeçilmez olduğu bir süreç gözüyle de bakılmaktadır.³⁸

³¹Morley, D. ve Robins, K. (2011). **Kimlik Mekânları: Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar**. (2. Baskı). (Çev. Emrehan Zeybekoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 160.

³²Modelski, G. (2009). “Küreselleşme”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet**. (Çev. Kudret Bülbül ve Refik Yaslıkaya). Ankara: Orion Kitabevi, 155-160, 155.

³³Habermas, J. (2002). **Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akibeti**. (Çev. Medeni Beyaztaş). İstanbul: Bakış Yayınları, 83.

³⁴Habermas, 2002, 83.

³⁵Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, 55.

³⁶Bauman, 2016, 7.

³⁷Bauman, 2016, 69.

³⁸Bauman, 2016, 7.

Harvey, küreselleşme kavramını “eşitsiz coğrafi gelişme” olarak da nitelendirmektedir.³⁹ Çünkü küreselleşmenin olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler neticesinde, kimileri fayda görürken, kimileri de zarar görmekte ve geri kalmaktadır.⁴⁰

“Küreselleşme söylem düzeyinde dünyanın bütünleşmesi gibi dolayısıyla refahın yaygınlaşması gibi iyimser bir durumu işaret ediyor. Oysa yaşanmakta olan küreselleşme biçimi dünyayı bütünleştirmekten çok, alan ve nüfus açısından dünyanın büyük kesiminin dışlanması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Küreselleşme gerçekte dünyanın gelişmiş kesimleri arasında gerçekleşmekte bu sürecin dışında kalan kesimleri, sürekli olarak kaybetmektedirler.”⁴¹

Tanımı, tarihi, içeriği, sınırları, etkileri, boyutları, olumlu ve olumsuz yanları bakımından çeşitli yaklaşımlar barındıran yukarıdaki tanımlar doğrultusunda, genel anlamda bir küreselleşme kavramının tanımlaması yapılacak olursa, küreselleşme; siyasal, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları olan çok boyutlu bir süreç olmasının yanında, boyutları arasında küresel bütünleşmenin yaşandığı ve karşılıklı iletişim, etkileşim ve bağımlılığın artış gösterdiği; iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte, mekânın küçülmesi ve zamanın hızlanması neticesinde insan, sermaye, para, mal, hammadde, hizmet, kültür, inanç, bilgi ve teknolojinin dünya çapında akışkanlık kazandığı; dünyanın bütünleşmesi ile birlikte, küresel aktörlerin belirleyiciliğinin arttığı; kent ve bölgelerin önem kazandığı; homojenleşme ve heterojenleşmenin birlikte yaşandığı ve küresel ile yerel olanın küresel çapta paralel olarak etki ettiği; küresel işbirliğinin kaçınılmaz olduğu doğrultusunda, yaşanan değişim ve dönüşümleri açıklamakta kullanılan, hayatın her alanına etki eden ‘dinamik’ bir kavram olarak tanımlanabilir.

2.2. Küreselleşmenin Boyutları

Çok boyutlu bir süreç olan küreselleşmeyi, sadece tek bir boyutu ile ele almak, konunun eksik ve yanlış değerlendirilmesine yol açacaktır. Bunun nedeni ise, bu boyutların birbirleriyle bağlantılı olmasıdır. Küreselleşme olgusu ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutları ile birlikte ele alındığında, daha doğru bir değerlendirme yapılabilecektir.

2.2.1. Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu

İletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte insanların, malların, hizmetlerin, hammaddelerin, sermayenin, paranın ve teknolojinin hareketlilik hızının artması ve hareket alanının genişlemesi mekânsal açıdan yakınlaşma sağlarken,

³⁹Harvey, 2015, 91.

⁴⁰Harvey, 2015, 106-107.

⁴¹Tekeli, İ. (2015). **Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm**. (2. Baskı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 120.

zamansal açıdan ise hızlanma sağlamıştır. Böylece, üretim, tüketim, hizmet, emek gücü, ticaret ve finans piyasalarının neredeyse dünyanın her bir noktasına yayılması ile ekonomi alanında, küresel serbestleşme, bütünleşme ve yoğunlaşma yaratılmıştır. Akışkanlık hızının artması ve alanının yaygınlaşması, dünyayı tek bir pazar hâline getirmiştir. Bu doğrultuda, ulus-devletler ulusal ekonomi politikalarını belirleme noktasında küresel ekonomi düzeni ile uyum içinde hareket etmek zorunda kalmıştır. Hatta ulusal ekonomi politikalarını belirleme noktasında, uluslararası ekonomi kurum ve kuruluşları, uluslararası ve bölgesel birlikler ve anlaşmalar ve ayrıca çok uluslu şirketler gibi küresel aktörler, bu politikaları belirleme ve etkileme gücüne sahip olmuştur. Uluslararası ve ulusal ekonomilerin bütünleşmesi ve uyumluluğun sağlanması ile küresel bir ekonomik düzen oluşturulması sağlanmıştır. Böylece, ulus-devletler ekonomi alanındaki egemenliklerini uluslararası düzeyde küresel aktörlerle paylaşmak durumunda kalmışlardır. Dünyanın tek bir pazar hâline gelmesi ve ekonominin küreselleşmesi ile birlikte, ülkeler, ekonomiler, kurumlar, kuruluşlar ve şirketler arasındaki karşılıklı iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkileri daha da artış göstermiştir. Artık, yerel, bölgesel, ulusal ve hatta uluslararası ekonomi faaliyetleri ekonominin küreselleşmesi ile birlikte, yetersiz görülmüş ve küresel ekonomi faaliyetleri temel belirleyici olmuştur.⁴²

Genel olarak, küreselleşmenin ekonomik boyutundan bahsedildiğinde, sermaye, mal, emek, hizmet, ticaret ve yatırımların küreselleşmesi, çok uluslu şirketlerin sayısının ve etki gücünün artması, küresel çaptaki ekonomik örgütlenmelerin sayılarının artmasının yanında, küreselleşmenin siyasal ve sosyo-kültürel etkilerinin de artmasından söz edilmektedir.

Böylece, küreselleşmenin ekonomik boyutu, “uluslararası mal ve hizmet ticareti ile uluslararası sermaye hareketlerinin hızla artması, ulus-ötesi işletmelerin, bilgi, iletişim ve ulaştırma teknolojilerinde yaşanan gelişmeler yoluyla üretimi küresel düzeyde gerçekleştirmesi sonucu ulusal ekonomilerin birbiriyle eklemlenme süreci”⁴³ olarak tanımlanabilir.

⁴²Görmez, K. (Ed.). (2005). “Küreselleşme ve Yerelleşme”. **Küreselleşme ve Yerelleşme**. Ankara: Odak Yayınevi, 1-19, 8-9; Gallino, L. (2012). **Küreselleşme ve Eşitsizlik**. (2. Baskı). (Çev. Durdu Kundakçı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 28; Castells, M. (2008). **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Cilt 1: Ağ Toplumunun Yükselişi**. (2. Baskı). (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 171-172; Eraydın, A. (2001). “Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler”. **Cevat Geray’a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 363-392, 366; Morley ve Robins, 2011, 153; Steger, 2013, 61.

⁴³Temiz, H. E. (2004). **Küreselleşmenin Sosyal Boyutları ve Türkiye Açısından Etkileri**. Ankara: Genel-İş Matbaası, 7.

Küresel finans piyasalarının oluşması ekonominin küreselleşmesindeki önemli etkenlerden biridir. İletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde finansal işlemlerin elektronik ortamda kolayca ve hızlıca yapılabilmesi, bu işlemlerin küresel nitelikte yapılabilmesini sağlamıştır. Yatırımcılar, kârlı gördükleri noktalara yatırımlarını ve sermayelerini taşıyabilmekte, para transferi yapabilmekte, döviz, tahvil, hisse senedi ve faiz gibi yatırım araçlarının dönüşümlerini ve sanal ortamdaki ticareti elektronik cihazlar ile çevrimiçi bir şekilde kolayca ve hızlıca yapabilmektedir. Bu çerçevede küreselleşme ile birlikte, finans piyasalarının dünya çapında bütünleşmesi ve iletişim-bilişim teknolojilerindeki gelişmeler neticesinde, sermayenin ve paranın hareketliliği hız kazanmıştır. Böylece, ekonomiler ve finans piyasaları birbirleri ile bağlantılı hâle gelmiştir.⁴⁴ Zamansal ve mekânsal sınırların önemini yitirmesi ile birlikte ekonomi alanında yaşanan küresel bütünleşme ve hız kazanma doğrultusunda Giddens, küreselleşmenin ekonomik boyutunu şöyle anlatmaktadır: “Yeni küresel elektronik ekonomide, fon yöneticileri, bankalar, büyük şirketler ve onların yanı sıra milyonlarca bireysel yatırımcı, büyük miktarlarda sermayeyi tek bir tuşu tıklayarak dünyanın bir ucundan öbür ucuna aktarabiliyorlar.”⁴⁵

Başka bir tanıma göre de ekonominin küreselleşmesi, “dünya ekonomisini oluşturan sosyal ve iktisadi parçaların birbiriyle ve giderek dünya piyasalarıyla eklenmesi olarak algılanmaktadır. Bu tanıma göre, mal ticaretinin ve finansal sermaye akımlarının serbestleştirilmesi, küreselleşmenin en dar anlamıyla iktisadi süreçlerini sunmaktadır.”⁴⁶

Bu durumda, ekonomik anlamdaki her türlü gelişme, dünyanın herhangi bir noktasında olsanız dâhi küresel ekonomiyi takip edebilmeye olanak sağlamanın yanında, yatırım yapabilmenizi ve paranızla işlem gerçekleştirmenizi de sağlamaktadır. Bu gelişmeler sayesinde para, yatırım ve sermaye zamanı ve mekânı yani, ulus-devletlerin sınırlarını aşarak akışkanlığını artırmıştır.

Küresel düzeyde elektronik ağların kurulması ile birlikte, sanal ticari faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin önü açılmıştır. New York, Londra ve Tokyo gibi kentler bu sayede, finansal merkezler olmakta ve bunlara “küresel kentler” denilmektedir. Küresel bir boyut

⁴⁴Castells, 2008, 129.

⁴⁵Giddens, 2000, 22.

⁴⁶Yeldan, E. (2003). “Neoliberalizmin İdeolojik Bir Söylemi Olarak Küreselleşme”. (Derleyenler: A.H. Köse, F. Şenses ve E. Yeldan). **Küresel Düzen: Birikim, Devlet ve Sınıflar**. İstanbul: İletişim Yayınları, 427-451, 428.

kazanan ekonomi, zaman ve mekân açısından daralma oluşturması ve ekonomik faaliyetlerin dünya üzerinde koordineli bir şekilde yurütülmesi sonucunu doğurmuştur. Böyle bir ortamda küresel kentler, küresel ekonominin belirlendiği noktaları oluşturmaktadır.⁴⁷

Ekonominin küreselleşmesi noktasındaki gelişmeler ve etkenler arasında, iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin ve ticaret ve finansman faaliyetlerinin küresel akışkanlığının artmasının büyük önemi olduğu kadar, uluslararası ekonomi kurumlarının ve kuruluşlarının, bölgesel birliklerin ve ticaret ağlarının, uluslararası ve bölgesel anlaşmaların da büyük öneme sahip olduğu bilinmektedir. IMF, DB, DT, AB, NAFTA, APEC küreselleşmenin ekonomik boyutunun gelişmesi sürecinde rol oynayan temel aktörlerdir. Ekonominin küreselleşmesinde temel rol oynayan bir diğer aktör ise çok uluslu şirketlerdir.

Ekonominin küreselleşmesinde temel rol oynayan bu aktörler ve gelişen teknoloji ile birlikte, zaman ve mekân engellerinin aşılması neticesinde oluşan küresel ekonomik yapının belirleyicisi olma noktasında, ulus-devletlerin önemini yitirmeye başladığı dşnlmektedir. Artık uluslararası ve bölgesel kurum ve kuruluşlar ve çok uluslu şirketler gibi küresel aktörler, küresel ekonomik yapının ve hatta ulusal ekonomilerin de temel belirleyicisi olmuştur.⁴⁸ Uluslararası ekonomi kuruluşlarının ve çok uluslu şirketlerin, ekonomi alanında elde ettikleri gçler, onları pek çok hkmetten hem ekonomik hem de siyasal anlamda üstün konuma getirmiştir.⁴⁹

Küresel aktörler, ülkelerin sadece ekonomik yapıları üzerinde etki etme gücüne sahip olmakla kalmamış, ayrıca siyasal ve sosyo-kültürel yapıları üzerinde de belirleyicilik gücüne sahip olmuştur. Bu durum, küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutlarının birbirleriyle ne kadar bağlantılı ve ie ie geçmiş olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Küresel ekonomi anlayışını oluşturma, kurallarını koyma ve uygulama noktasında, belirleyici konumda olan IMF, DB, DT ne çıkan ve küresel ekonomide temel belirleyici olarak etkin güce sahip olan aktörler olarak⁵⁰ finans, ticaret ve ekonomi politikaları noktasında küresel açıdan belirleyici konumdadır. Böyle bir atmosferde, ulus-devletlerin belirleyici olma güçleri zedelenirken, dünya çapında ülkeler arasında da karşılıklı

⁴⁷Morley ve Robins, 2011, 155.

⁴⁸Morley ve Robins, 2011, 152.

⁴⁹Gallino, 2012, 55.

⁵⁰Steger, 2013, 78.

bağımlılık yaratılmış ve dünya ekonomisinde bütünleşme sağlanarak, dünya tek bir pazar hâline getirilmiştir. Böylece bu aktörlerin, ekonomi üzerindeki belirleyici olma güçlerinde de artış yaşanmıştır.

Yaklaşık olarak, otuz yıl yürürlükte kalan Bretton Woods sistemi ile IMF, DB ve DTÖ'nün temelleri atılmıştır.⁵¹ Bretton Woods sistemi ile ortaya çıkan IMF ve DB, soğuk savaş döneminde, gelişmekte olan ülkelere borç vererek komünizmin yayılmasının önüne geçmeye çalışan bir siyasi amaç gütmekteydi. 1970'li yıllarda ve özellikle Sovyet Bloku'nun ortadan kalkmasıyla birlikte, bu iki kuruluş ekonomik açıdan dünyadaki piyasaların bütünleştirilmesi ve serbestleştirilmesi doğrultusunda neoliberal politikaların uygulanmasını amaç edinmiştir. IMF ve DB gelişmekte olan ülkelere yönelik olarak, kalkınmalarına yardımcı olmak amacıyla, kredi verme yoluna gitmiştir. Bu krediler karşılığında ise, o ülkelerden “yapısal uyum programlarını” uygulamalarını şart koşmuştur. 1990'lı yıllarda, gelişmekte olan ülkelere verilen bu krediler karşılığında kabul ettirilen neoliberal kurallar “Washington Anlaşması” olarak ifade edilmiştir. Bunun amacı ise, bu kuruluşlardan kredi alan ülkelerin, borçlarını geri ödeyebilmek için ekonomi politikalarında reformlar gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Bu doğrultuda, borç alan ülkenin, gümrük vergilerini azaltma yoluna gitmesi, kamu harcamalarında kısıtlama yapılması, askeri harcamalarda kısıntıya gidilmesi, ekonominin serbestleşmesi ve özelleştirmelerin artırılması, yabancı yatırımların teşvik edilmesi gibi yaptırımlar bulunmaktadır.⁵² Böylece, Washington Anlaşması ve neoliberal politikalar çerçevesinde sınırları çizilen küreselleşmenin ekonomik boyutu, dünyanın tek bir pazar hâline gelmesini, sermaye akışkanlığının sağlanmasını ve sömürgeciliğin meşrulaşmasını hedef edinmektedir.

Küreselleşmenin ekonomik boyutunun bir diğer önemli aktörü olan çok uluslu şirketler, küreselleşme, teknolojik gelişmeler, ekonomik bütünleşme ve serbestleşme ile birlikte faaliyet alanlarını genişletmişlerdir ve küresel ekonomi düzenindeki belirleyici olma rolleri ile birlikte ekonomi alanındaki güçlerini artırmışlardır. Üretim ve dağıtım faaliyetlerini dünyanın herhangi bir noktasında rahatça gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca, mal ve hizmetlerini neredeyse dünyanın her bir noktasında tüketicilere sunabilmektedir. Sermayenin uluslararası çapta akışkanlık kazanması da çok uluslu şirketlerin güçlenmesine etki etmiştir.

⁵¹Steger, 2013, 62-63.

⁵²Steger, 2013, 79-80.

İkinci dünya savaşının hemen ardından ABD’de kurulmaya başlayan çok uluslu şirketler yarışına, 1970’li yıllara gelindiğinde Avrupa ve Japonya’da katılmıştır. 1990’ların başına gelindiğinde ise, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika pazarları, çok uluslu şirketlerin güç kazandığı yerler olmuştur. Giderek yaygınlık kazanan çok uluslu şirketler, dünyanın neredeyse her bir noktasındaki ekonomiye ve piyasaya ulaşma gücüne erişmişlerdir.⁵³ Çok uluslu şirketlerin sayısı, 1970 yılında 7.000 civarında iken, hızlı bir şekilde ekonomik güç kazanmaları ve uluslararası alanda yaygınlık alanlarını genişletmeleri ile birlikte, 2000 yılında bu sayı 50.000’e yükselmiştir. Yoğun olarak Avrupa, Asya ve ABD’de bulunan, General Motors, IBM, Siemens, Sony, Honda Motor, Adidas, Nike, Mercedes-Benz, Apple, McDonald’s, Coca-Cola, BBC, Microsoft, Samsung gibi çok uluslu şirketler, dünya sanayi üretiminin yarısını gerçekleştirme gücüne erişmişlerdir.⁵⁴

Ekonomilerin bütünleşmesi ile birlikte gelişen küresel ekonomi modelinde, ulus-devletlerin belirleyici olma güçleri azalırken, çok uluslu şirketler bu ekonomi düzeninde etkin olma güçlerini artırmışlardır.⁵⁵

Küreselleşmenin ekonomik boyutu noktasında önemli bir aktör olan çok uluslu şirketlerden bazıları bütçeleri bakımından birçok ulus-devletten daha güçlüdür. Bu sayede, ulus-devletlerle rekabet edebilecek bir konuma ulaşmışlardır. Çok uluslu şirketler, ayrıca dünya ticaretinin üçte ikisini finanse etmektedirler. Öyle ki, yatırımların, sermayenin, teknolojinin ve pazarların dünya çapında büyük bir bölümünün yönetim ve denetimlerini ellerinde bulundurmaktadırlar.⁵⁶ Ayrıca, çok uluslu şirketler, üretim süreçlerinin her bir aşamasını farklı ülkelerde gerçekleştirerek küresel üretim, dağıtım ve pazarlama faaliyetlerini gerçekleştirmede kolaylık elde etmişlerdir.⁵⁷ Bu durum da çok uluslu şirketlerin küresel düzendeki güçlerini açıkça ortaya koymaktadır.

Çok uluslu şirketler, ekonomik güçleri ve küresel çapta etki düzeyleri ile birlikte ayrıca, buldukları ülkelerin politikaları üzerinde de etki gücüne sahip olmuşlardır.⁵⁸ Yaptıkları ve yapacakları yatırımlar ile uluslararası ve ulusal ekonomi politikalarını etkileyebilme gücüne sahip olan ‘çok uluslu şirketler’, ekonomik olarak elde ettikleri büyük güç sayesinde, ülkelerin siyasi ve ekonomik politikalarını ve yapılarını

⁵³Giddens, 2012, 89.

⁵⁴Steger, 2013, 73-74.

⁵⁵Hirst, P. ve Thompson, G. (2009). “Küreselleşme - Gerekli Bir Mit Mi?”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet**. (Çev. Nasuh Uslu). Ankara: Orion Kitabevi, 43-53, 43.

⁵⁶Giddens, 2012, 88; Steger, 2013, 74.

⁵⁷Steger, 2013, 76.

⁵⁸Giddens, 2016, 73.

yönlendirebilmenin yanında, küresel ve ulusal sosyo-kültürel yapılar üzerine de etki edebilmektedir.⁵⁹

Ekonominin küreselleşmesinde, ulus-devletler tarafından “(...)yasal düzenlemelerin gevşetilmesi, özelleştirme, ticaret ve yatırımların serbestleştirilmesi gibi politikalar”⁶⁰ın hayata geçirilmesi de büyük etki gücüne sahiptir.

Bu doğrultuda ulus-devletler, çok uluslu şirketlerin yatırımlarını kendi sınırlarına çekebilmek ve IMF, DB gibi kuruluşlardan kredi alabilmek adına, birçok konuda taviz verebilmekte ve ayrıca, onların istekleri doğrultusunda politikalarını şekillendirmektedir. IMF'nin “mikro-ekonomik istikrar” ve DB'nin “ yapısal uyum” programları, ekonomi alanında serbestleşmenin ve bütünleşmenin sağlanmasına, mekânsal sınırların ortadan kalkmasına ve özelleştirmelerin artırılmasına hizmet etmiştir. Böyle bir durumda ise, ulus-devletin politikadaki belirleyici olma gücü zedelenmektedir. Ancak küresel aktörlerin istekleri doğrultusunda gerçekleştirilen çoğu politika, ülke ekonomisi açısından olumlu sonuçlar yaratmanın yanında olumsuz sonuçlar da yaratmaktadır. Bu doğrultuda, küreselleşmenin ekonomik boyutunun fırsatları olduğu kadar tehditleri de bulunmaktadır.⁶¹ Bu çerçevede, çok uluslu şirketlerin ve uluslararası kuruluşların önerdiği politikaları uygulamak, sadece ekonomi alanında değil; siyasi ve sosyo-kültürel alanlarda da etkiler doğurmaktadır.⁶² Çünkü küreselleşmenin bu boyutları birbirleriyle bağlantılıdır. Bu şirket ve kuruluşlar da bunu çok iyi bildikleri için ekonomi silahını kullanarak ülkelerin siyasal ve sosyo-kültürel yapıları üzerinde etki yaratabilmektedir.

Dünyanın tek bir pazar hâline getirilmesi, sermayenin, malların, hizmetlerin ve paranın dünya üzerinde serbest dolaşımının sağlanması ve ulus-devletlerin sınırlarının onlar için ortadan kalkması, küreselleşmenin kapitalizmin yeni bir aşaması olarak değerlendirilmesine de yol açmaktadır.

Küreselleşmenin ekonomik boyutu ile birlikte, dünya ekonomisinin bütünleşmesi ve sermaye hareketliliğinin artması, kapitalizmin etki alanını genişletmiştir. Böylece siyasal

⁵⁹Matthews, J. T. (2008). “İktidar Kayması”. (Hazırlayanlar: David Held ve Anthony McGrew). **Küresel Dönüşümler: Büyük Küreselleşme Tartışması**. (Çev. Mehmet Celil Çelebi). Ankara: Phoenix Yayınevi, 247-256, 247.

⁶⁰Castells, 2008, 184.

⁶¹Özyurt, C. (2012). **Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma**. İstanbul: Açılım Kitap, 64.

⁶²Steger, 2013, 82.

açıdan üzerinde etki ve baskı kurulamayan ülkelere, kapitalizm ile girilmiş ve ekonomik açıdan etki gücüne sahip olunmuştur.⁶³

Genel olarak, uluslararası alanda para, mal ve sermayenin dolaşımının serbestleşmesi ve dolaşımın hız kazanması, küreselleşme sürecinin kapitalizm ile yakın ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir.⁶⁴

2.2.2. Küreselleşmenin Siyasal Boyutu

Küreselleşme sürecinde yaşanan değişim ve dönüşümler neticesinde, dünya siyaseti de değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Bütünleşme, serbestleşme ve yoğunlaşmanın yaşandığı, ekonomik faaliyetlerin ve teknolojik gelişmelerin temel belirleyici olduğu dünyada, siyasal yapılar ve politikalar da küreselleşme sürecinden etkilenmiş ve küreselleşmenin siyasal boyutunu oluşturmuştur. Küreselleşmenin siyasal boyutundaki gelişmeler, bir önceki başlık altında incelenen ekonomik boyutundan tamamen kopuk ya da bağımsız olmamıştır. Küreselleşmenin siyasal boyutu başlığı altında, özellikle ulus-devletlerin küreselleşme sürecinden nasıl etkilendikleri ve geleceklerinin ne olacağı konusu üzerinde durulacaktır. Bu konuda, AB, NATO, BM, IMF, DB, DTÖ gibi uluslararası ve bölgesel kurum, kuruluş, birlik ve anlaşmaların etkisi olduğu kadar, Greenpeace gibi küresel sivil toplum kuruluşlarının, çok uluslu şirketlerin, evrensel hukuk ve insan haklarının etkisi de göz ardı edilemeyecek kadar büyük ve güçlüdür. Çok uluslu şirketlerin çıkarları, küresel aktörlerin kararları ve uluslararası anlaşmaların dayatmaları doğrultusunda, ulus-devletler etki altında kalmıştır. Ayrıca, çevresel sorunların çözümünde de ortak hareket edilmesi gerekliliği, ulus-devletler arasındaki ilişkileri ve işbirliklerini artırmıştır. Tüm bu küresel aktörlerin etkilerinin yanında, ulus-devletlerin bünyelerinde barındırdıkları kent ve bölge yönetimlerinin de uluslararası alanda yer edinmesi, ulus-devletlerin egemenlikleri ve uluslararası alandaki konumları noktasında değişim ve dönüşümler yaratmıştır. Ulus-devletlerin küreselleşme ile birlikte küresel aktörler, ulus-devletler, yerel yönetimler, toplumlar ve bireylerle olan iletişim, etkileşim ve bağımlıkları artış göstermiştir. Bu artış doğrultusunda, ulus-devletlerin ekonomi, siyasi, sosyo-kültürel ve çevresel politikalarını belirlemelerinde çok yönlü etkiler de artış göstermiştir. Böylece, siyasal ilişkiler küresel nitelik kazanarak, ulus-devletlerin ötesine taşınmaya başlamıştır.

⁶³Giddens, 2016, 72.

⁶⁴Keleş, R. (2015). **100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu**. (2. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi, 43.

Küreselleşmenin siyasal boyutunda ön plana çıkan ulus-devlet anlayışında, değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bu değişim ve dönüşümün yaşanmasının altında, ulus-devletlerin coğrafi sınırlarının artık önemini kaybetmesi ve uluslararası camiada bir engel teşkil etmemesi yatmaktadır. Böylece, ulus-devletler, her türlü etkiye açık hâle gelmiştir.⁶⁵ Bu doğrultuda, küreselleşme ile birlikte, devletin küçülmesi gerektiği belirtilerek, kamu hizmetlerinin sunumunda da özel şirketlerin ağırlık kazanması ve serbest piyasa ekonomisi anlayışının hâkim olması genel kabul görmüştür.⁶⁶ Genel olarak, belirleyici, yönetici, koordine eden ve eyleme geçen devlet anlayışı değişime uğrayarak, uluslararası kuralların, anlaşmaların, kurum ve kuruluşların belirlediği koşullarda hareket eden ve bu konuda, egemenlik yetkisini paylaşan devlet anlayışı geçerli olmuştur.⁶⁷ Böylece ulus-devletlerin yapılarında ve rollerinde değişimler meydana gelmiştir.

Modern ulus-devlet sisteminin ortaya çıkışı, 17. yüzyılın ortalarına doğru götürülebilir. Otuz Yıl Savaşları'nın ardından imzalanan 1648 Westphalia Antlaşması ile birlikte, Avrupa başta olmak üzere, dünya üzerinde ulus-devlet sistemi yaygınlık göstermeye başlamıştır. Uluslararası düzende de belirleyici bir konuma gelmiştir.⁶⁸ Bu süreçle birlikte, ABD Başkanı Woodrow Wilson'ın I. Dünya Savaşı'nın ardından yayınladığı "ulusların kendi geleceklerini belirleme ilkesine" dayalı on dört maddelik manifesto ile modern ulus-devlet sistemi daha da güç kazanarak egemenlik gücünü artırmıştır. Ancak 1945 yılına gelindiğinde, BM'nin kurulması ile birlikte, ulusal nitelikte olan siyasal faaliyet ve politikalar uluslararası alanda görüşülmeye ve belirlenmeye başlanmıştır.⁶⁹

Küreselleşme sürecinin siyasal boyutu üzerinden ulus-devletle olan ilişkisi doğrultusunda bir tanımlama yapan Beck'e göre küreselleşme, "iktidarın, yönelimlerin, kimliklerin ve ağların görünümünü değiştirerek ulus-ötesi aktörlerin egemen ulus-devletlerin altlarını oydukları ve bu devletlerin krizle karşılaştıkları süreçleri belirtir."⁷⁰

Küreselleşmenin siyasal boyutu çerçevesinde ulus-devletin yeni bir boyut kazandığını belirten Castells'e göre,

⁶⁵Cebeci, K. (2008). "Küreselleşme Bağlamında Ulus-Devletin Egemenlik Gücünün Dönüşümü". **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 71, 23-39, 36.

⁶⁶Keleş, 2016, 63.

⁶⁷Beck, U. (1999). **Siyasallığın İcadı**. (Çev. Nihat Ülner). İstanbul: İletişim Yayınları, 210.

⁶⁸Steger, 2013, 85.

⁶⁹Steger, 2013, 87.

⁷⁰Beck, U. (2009). "Küreselleşme Nedir?". (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet**. (Çev. Kudret Bülbül). Ankara: Orion Kitabevi, 169-174, 172.

“küreselleşmiş dünyada siyasi yönetimin fiili birimi ulus-devletler, uluslararası kurumlar, ulus-devletlerin birlikleri, bölgesel ve yerel hükümetler ve hükümet dışı örgütlerin oluşturduğu bir ağ devletidir. Küresel, ulusal ve yerel meseleleri müzakere eden, yöneten ve karara bağlayan bu ağ devletidir. Ağ devleti, farklı bileşenleri arasındaki ve devletin her düzeyinin gerisindeki iktidar blokları dâhilindeki iktidar ilişkilerini ifade eder.”⁷¹

Ulus-devletlerin sınırları içerisindeki topraklar üzerinde sahip oldukları, egemenlik ve güç bu yapının temelini oluşturmaktadır. Ulus-devletlerin bu egemenlikleri ve güçleri sınırları içerisindeki sermaye, para, mal, hizmet, yatırım, teknoloji, bilgi ve kültür akışlarını kontrol altında tutabilmesini ve üzerinde hâkimiyet kurabilmesini sağlamaktadır.⁷² Ancak küreselleşme sürecinin yaşanması, teknolojik gelişmelerin hız ve yoğunluk kazanması, küresel aktörlerin sayılarının ve güçlerinin artması, dünyanın tek bir pazar hâline gelmesi, zamansal ve mekânsal engellerin ortadan kalkması, ekonomi alanında bütünleşmenin sağlanması ve sermayenin akışkanlık kazanması ulus-devletlerin bu gücü üzerinde değişim ve dönüşümler yaratmıştır. Akışkanlığın artması ile birlikte, ulus-devletlerin aşılmayıp aşılmadığı konusu ve egemenliklerini ve bazı güçlerini paylaşmak zorunda kalmaları tartışma yaratmıştır.⁷³ Bunun nedeni ise, uluslararası piyasalar o kadar büyümüştür ki artık ulusal ekonomi politikaları uluslararası ekonomi politikaları ile uyum göstermek zorunda kalmıştır. Bu durum neticesinde ekonomi alanında küresel bir bağımlılık ortamının oluşturulması ve dünyayı tek bir pazar hâline getirme anlayışı çerçevesinde, piyasalar ulusal ekonomi politikalarını belirler hâle gelmiştir.⁷⁴

Küreselleşmenin siyasal boyutunun gelişmesinde, ulus-devletlerin uluslararası konularda yaşanan anlaşmazlıklarda yetersiz kalması neticesinde kurulan, Milletler Cemiyeti ve BM de büyük etki sahibi olmuştur.⁷⁵ Diğer yandan ise, Sovyetler Birliği'nin dağılması neticesinde, iki kutuplu dünya sisteminin sona ermesi ve Batı'nın zaferini ilan etmesi de siyasal küreselleşmenin gelişmesine katkıda bulunmuştur.⁷⁶

“Birleşmiş Milletler ile Avrupa Birliği, ulus-devletleri ortak bir siyasal forum içinde bir araya getiren en önde gelen iki örnektir. Birleşmiş Milletler tek tek ulus-devletlerin birliği olarak bu işlevi yerine getirirken Avrupa Birliği, üye ülkelerin ulusal egemenliklerinin bir ölçüde vazgeçildiği, ulus-aşırı yönetim biçiminin öncüsüdür.”⁷⁷

Küreselleşme ile birlikte, dünyanın bir bütün olarak algılanması ve küçülmesi doğrultusunda, ulus-devletlerin oluşan bu ortamda, uluslararası ilişkilerini

⁷¹Castells, M. (2006). **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Cilt 2: Kimliğin Gücü**. (1. Baskı). (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 461.

⁷²Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2000). “Küreselleşme Ulus-Devlet Etkileşimi Bağlamında AB – Türkiye İlişkilerinin Yorumlanması”. **Doğu Batı**, Sayı: 10, 113-138, 118.

⁷³Tekeli ve İlkin, 2000, 121.

⁷⁴Tekeli ve İlkin, 2000, 120.

⁷⁵Waters, M. (1995). **Globalization**. London: Routledge, 112'den aktaran Özyurt, 2012, 71.

⁷⁶Tekeli ve İlkin, 2000, 119.

⁷⁷Giddens, 2012, 91.

gerçekleştirmede yetersiz konuma gelmesi, bu görevi uluslararası kurum ve kuruluşların üstlenmesi durumunu ortaya çıkarmıştır. Oluşan bu ortamda, devletler varlıklarını sürdürebilmek ve dünya ile bağlantılarını koparmamak adına egemenlik yetkilerini uluslararası örgütlerle paylaşmak durumunda kalmışlardır⁷⁸ ve egemenlik güçlerinde bir azalma meydana gelmiştir.⁷⁹ Küreselleşen dünya ekonomisi ve dünyanın tek bir pazar hâline gelmesi ile birlikte, uluslararası ekonomi kuruluşları ve çok uluslu şirketler gibi küresel aktörlerin devletten beklentileri de değişmiştir. Onların ulus-devletlerden beklentileri, yatırımlarını ve politikalarını koruyacak bir “polis karakolu” görevi üstlenmeleridir.⁸⁰

Bu egemenlik ve güç paylaşımı noktasında ulus-devletler, kendi sınırları içerisindeki ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel politikaları belirleme konusunda tam anlamıyla bağımsız olamamaktadır. Bunun nedeni ise, bu politikaların uluslararası ve bölgesel kurumların, kuruluşların, birliklerin ve anlaşmaların belirledikleri politikalarla uyumlu olması gerekliliğidir. Ayrıca, sermaye ve yatırımları kendi ülkelerine çekebilmek ve bütünleşen dünyada küresel akıştan faydalanabilmek adına bu yola başvurmuşlardır. Bu doğrultuda, ulus-devletler sadece, bu küresel aktörlerle egemenlik ve güç paylaşımında bulunmakla kalmayıp, çok uluslu şirketlerin yatırımlarını da çekebilmek adına onlarla da bu güçlerini paylaşmaktadırlar.

Küreselleşmenin siyasal boyutları çerçevesinde, ulus-devletlerin ellerindeki egemenliklerini bu uluslararası ve bölgesel kurum, kuruluş ve birliklerle, sivil toplum kuruluşlarıyla, çok uluslu şirketlerle paylaşması ulus-devletlerin bu küresel aktörlerle olan ilişkilerini, etkileşimleri ve bağımlılıkları karşılıklı olarak artırmıştır.⁸¹

Tüm bu gelişmeler doğrultusunda ulus-devletlerin, güvenlik, barış, demokrasi, insan hakları, hukuk, ekonomi, siyaset, çevre ve kültür gibi konulardaki güçlerini AB, BM, IMF, DTÖ, NATO gibi uluslararası örgütlerle paylaştığı açıkça görülmektedir.⁸²

Devletlerin ekonomik ve siyasal yapıları arasında önemli bir bağlantı vardır. Küreselleşmenin ekonomik etkileri doğrultusunda, ulus-devletin sınırlarının uluslararası kuruluşlara açılması, sermaye hareketliliğinin artması ve engel tanımaması çerçevesinde,

⁷⁸Bauman, 2016, 74-75.

⁷⁹Giddens, 2016, 76.

⁸⁰Bauman, 2016, 135.

⁸¹Steger, 2013, 91.

⁸²Keyman, E. F. (1999). **Türkiye ve Radikal Demokrasi**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 38.

ulus-devletlerin ulusal ekonomileri üzerindeki egemenlik güçlerinin zayıflaması, aynı doğrultuda siyasal egemenliklerinde de güç kaybına neden olmaktadır.⁸³

Küreselleşme süreci çerçevesinde, ulus-devlet anlayışında zedelenme olduğu algısı giderek yaygınlık kazanmıştır. Bu zedelenmenin sebeplerinden teknolojik gelişmeler ile birlikte küreselleşmenin yarattığı değişim ve dönüşümler sorumlu tutulmaktadır.⁸⁴ İşte yaşanan tüm bu değişim ve dönüşümler, ulus-devletlerin varlıklarını, önemlerini, meşruiyetlerini ve geleceklerini tartışma konusu yapmıştır.

Küreselleşme süreci ile değişim ve dönüşüm yaşayan kentlerin ve bölgelerin, ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi konularda bağlı oldukları coğrafi sınırların engellerine takılmaksızın, dünya ile iletişim ve etkileşim kurarak, bağımlılık ilişkileri geliştirmesi sonucunda da, ulus-devlet anlayışında değişim meydana gelmiştir. Böylece, “küreselleşme ile birlikte, devletler ulusal egemenliklerini bölgeler ve kentlerle daha çok paylaşmak zorunda(...)”⁸⁵ kalmışlardır.

Ulus-devletin egemenlik gücünün aşılmasının bir ayağını, ulus-devletlerin dünya ile ekonomik ve siyasal anlamda bütünleşme sağlaması noktasında, uluslararası ve bölgesel kurum, kuruluş, birlik ve çok uluslu şirketlere bu alandaki yetki ve güçlerini devretmesi ve paylaşması oluştururken, diğer ayağını, güçlenen ve uluslararası ilişkilerini geliştiren yerel yönetimler ile yetki, görev, kaynak ve sorumlulukların paylaşılması oluşturmaktadır.

Kent ve bölge yönetimlerinin ulusal sınırları aşarak, diğer kent ve bölgeler ile ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkiler ve bağlantılar geliştirmesi ve uluslararası işbirliklerinin yapılması, ulus-devlet anlayışında etki yaratarak,⁸⁶ egemenliklerinde bir zedelenme doğurmuştur. Böylece, yerel nitelikteki sorunların çözümü ve politikaların üretimi de küresel çapta belirlenmeye başlamıştır.

Küreselleşmenin siyasal boyutunda ayrıca, hukuk ve insan hakları konularındaki evrensel düzenlemelerle birlikte, ulus-devletlerin vatandaşları ile olan ilişkilerinde de değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu konuda da ulus-devletlerin egemenlik güçlerinde aşınma meydana geldiği tartışması ortaya çıkmıştır. Özellikle bu konuda, Avrupa Komisyonunun bireylere tanımış olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurma hakkı doğrultusunda, ulus-devletlerin yasama ve yargılama güçlerinde aşınma meydana

⁸³Gallino, 2012, 29.

⁸⁴Tekeli ve İlkin, 2000, 115.

⁸⁵Keleş, 2016, 64.

⁸⁶Steger, 2013, 93-94.

geldiği düşünölmektedir. Uluslararası hukuk ve insan hakları konusundaki bu düzenlemeler de ulus-devletlerin yapısını değiştirmekte ve bazı kısıtlamalara maruz bırakmaktadır.⁸⁷ Devletler ve vatandaşları arasındaki ilişkilere, küresel aktörler de müdahil olmaya başlamış ve küresel koşullar ulusal durumları belirler hâle gelmiştir.

Bu konuda, iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte toplumların ve hatta bireylerin dış dünya ile bağlantı kurabilmeleri, onların farklı kültürlerden, yapılardan ve değerlerden etkilenebilmelerinin önünü açmıştır. Ulus-devlet sınırlarının aşılması ile birlikte, insanlar kendilerini ‘dünya vatandaşı’ olarak görmeye başlamış ve bu algı yaratılmaya başlanmıştır. Bu etken de ulus-devletlerin egemenliklerinin zedelenmesine yol açmıştır.

Görüldüğü gibi, küreselleşme ile ulus-devletlerin hem iç hem de dış etkilerle birlikte aşılması söz konusudur. Küresel aktörlerle ve yerel yönetimlerle egemenlik ve güç paylaşımına giden ulus-devletlerin bir “katalizör”⁸⁸ hâline gelmesi gerektiği düşünölmektedir. Ulus-devletin sonunun geldiğinin düşünölməsi şimdilik doğru bir yaklaşım değildir. Küreselleşme süreci ile ulus-devlet anlayışında değişim ve dönüşüm yaşandığı ise inkâr edilemeyecek bir durumdur. Ulus-devletlerin egemenliklerinde zedelenmeye yol açan küresel aktörlerin, varlıklarını devam ettirebilmeleri ve hedeflerini gerçekleştirebilmeleri noktasında, ulus-devletlerin mevcudiyetlerine ihtiyaçları vardır. Küresel aktörler olarak nitelediğimiz çok uluslu şirketler, uluslararası ve bölgesel kurum, kuruluş ve birlikler, ulus-devletler tarafından ortaya çıkarılmış ve şekillendirilmiştir. Böylece, ulus-devletlerin uluslararası ekonomik ve siyasal yapıda kilit rolünü kaybettiğini söylemek yanlış olacaktır. Ulus-devletler, mevcut güçlerini küresel aktörlerle paylaşmak durumunda kalsalar da ulusal ve uluslararası konulardaki belirleyici olma güç ve önemlerini hâlâ devam ettirmekte ve kilit rollerini korumaktadırlar.⁸⁹

2.2.3. Küreselleşmenin Sosyo-Kültürel Boyutu

Ekonomik ve siyasal yapılarda olduğu gibi toplumsal yapı ve kültürel değerlerde de küreselleşme ile birlikte, akışkanlık hız kazanmış ve küresel çapta değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Küreselleşmenin yanı sıra, iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte zamansal ve mekânsal engellerin önemini yitirmesi neticesinde,

⁸⁷Özyurt, 2012, 70.

⁸⁸Ohmae, K. (2009). “Ulus-Devletin Sonu”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet**. (Çev. Zülfü Dicleli). Ankara: Orion Kitabevi, 199-210, 205.

⁸⁹Petras, J. ve Veltmeyer, H. (2006). **21. Yüzyılda Emperyalizm: Maskesi Düşürölen Küreselleşme**. (Çev. Özkan Akpınar). İstanbul: Mephisto Yayınları, 76; Harvey, 2015, 88; Giddens, 2016, 74; Steger, 2013, 91.

insanlar ve kültürler arasındaki karşılıklı iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkileri artmıştır. Dünya üzerinde zevkler, tarzlar, beğeniler, hobiler, istekler ve ihtiyaçlar ‘endüstri üretimi tarzında’ benzerlikler göstermeye başlamıştır. Böylece, damak tatları, giyim tarzları, müzik ve film beğenileri, düşünce şekilleri, dünya görüşleri vb. konularda, toplumların benzerlikleri artış göstermiştir. Bu benzerliklerin oluşmasında ise, ekonomik ve siyasal açıdan güçlü olan ülkelerin etkisinin yanında, çok uluslu şirketlerin de etkisi büyüktür. Bu ülkeler ve şirketler, özellikle medya ve reklamlar aracılığıyla toplumlara ve hatta bireylere ulaşabilmektedir. Bu durum sayesinde sosyo-kültürel açıdan yapılan düzenlemeler, etki edilen ülkede ekonomik ve siyasal boyutlarda yapılacak değişim ve dönüşümleri kolaylaştırmaktadır.

Küreselleşme ile birlikte, dünyanın küçük bir yer olarak algılanması ve insanların kendilerini ‘dünya vatandaşı’ olarak görmesi, kültürel açıdan bütünleşmeyi kolaylaştırmıştır. İnsanların, sermayenin, paranın, malların, hizmetlerin, bilginin, teknolojinin, fikirlerin, inançların ve kültürlerin akışkanlık hızının artması ve akışkanlık alanının genişlemesi ile birlikte, toplumların çok yönlü bir etkiye maruz kalması sonucu, sosyo-kültürel açıdan homojen yapıların oluşması kaçınılmaz bir durum olmuştur. Homojenlik yaratılması karşısında, farklı kültürler de varlıklarını sürdürebilmek adına, kültürel değerlerini küresel alana taşımışlar ve hatta pazarlamışlardır. Toplumlar, kendi kültürleri içerisinde farklı başka kültürel etkileri de açıkça hissetmeye başlamıştır.

İletişim teknolojilerinde hızlı gelişmelerin yaşanması ve bu teknolojinin dünya çapında yaygınlık kazanması ile birlikte, birbirlerinden farklı yerlerde bulunan toplumlar, başka toplumların yaşantısından haberdar olmaya başlamıştır.⁹⁰ Teknolojik gelişmelerin ve küreselleşmenin etkisi ile birlikte oluşan dünyanın küçüldüğü algısı, insanların farklı kültürlerden etkilenmesinin önünü açmıştır.⁹¹ Bunun nedeni ise, küreselleşmenin siyasal ve ekonomik boyutlarının gerçek anlamda küresel bir boyut kazanabilmesinin sağlanması için sosyo-kültürel boyutun küresellik kazanmasının gerekliliğidir.⁹²

Kültür konusu üzerine çeşitli bilim ve sanat dalları tarafından farklı tanımlar ve yorumlar yapılmaktadır. Bunun nedeni ise, üzerinde tek bir tanım ve yorumda

⁹⁰Wolton, D. (2012). “Medyatik Kamusal Alanın Çelişkileri”. (Derleyen: Eric Dacheux). **Kamusal Alan**. (1. Baskı). (Çev. Hüseyin Köse). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 28-44, 41.

⁹¹Giddens, 2012, 87.

⁹²Giddens, 2016, 79.

birleşilemeyecek kadar içerisinde farklı değerler barındırmasıdır.⁹³ Buna göre, farklı kültür tanımlarına bakılacak olursa;

“Kültür, ayrımlar yapma etkinliğidir; sınıflandırma, ayırma, sınırlar çizme ve böylece insanları benzerlikle içsel olarak birleştiren ve farklılıkla dışsal olarak ayıran insanlara atfedilen davranış dizilerini farklılaştırma etkinliğidir.”⁹⁴ “Kültür, insanların sembolik temsil pratikleri yoluyla anlam inşa etmeye çalıştıkları bir yaşam düzeni olarak görülebilir.”⁹⁵ “Kültür, bir toplumun yapma, duyma ve düşünme biçimlerinin tümü olarak tanımlanabilir.”⁹⁶

Küreselleşmenin kültürel boyutu üzerine yapılan tartışmalar incelendiğinde, bir tarafta, küreselleşme ile birlikte dünya üzerinde homojen bir kültür yaratıldığından bahsedenler bulunurken, diğer tarafta, böyle bir kültürel homojenleşmenin yani, tek tip bir kültürel yapının var olmadığını, farklı kültürel yapıların da varlıklarını sürdürdüklerini belirtenler bulunmaktadır.⁹⁷ Küreselleşme bir yandan “tikelciliğin evrenselleşmesi” iken diğer yandan, “evrenselciliğin tikelleşmesinin iç içe geçmesini içeren derin ikili bir süreçtir.”⁹⁸ Bu çerçevede, kültürel küreselleşme meselesinde baskın kültürlerin küresel olarak etki gücünün artması ile birlikte benzerliklerin artması söz konusu iken, diğer yandan, bu tek-tipleşmeye tepki olarak farklılıkların ve yerelliklerin daha da önem kazanarak ön plana çıkarılması ve küresel nitelik kazandırılması söz konusudur. Bir diğer yandan, bu iki sürecin yaşandığı durumda kültürel açıdan bir melezlikten de bahsedilmektedir.

Teknolojideki hızlı gelişmeler ve küreselleşmenin dünyanın tek bir mekân olduğu algısını yaratması çerçevesinde bu kadar fazla etki ve baskı altında kalan insanlar, yerel kimliklerinden uzaklaşmakta ve homojen yapının bir parçası olma yolunda ilerlemektedir.

Küreselleşmenin kültürel boyutu ile ekonomik boyutu arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bunun en belirgin özelliği olarak, küresel bir kültür “üretimi” ve bu

⁹³Wallerstein, I. (1998). “Ulusal ve Evrensel: Dünya Kültürü Diye Bir Şey Olabilir mi?”. (Derleyen: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Gülcan Seçkin). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 121-137, 121.

⁹⁴Bauman, Z. (2005). **Bireyselleşmiş Toplum**. (1. Baskı). (Çev. Yavuz Alogan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 46.

⁹⁵Tomlinson, 2013, 35.

⁹⁶Özensel, E. (2007). “Kültürün Popülerleşen Bir Alanı: Popüler Kültür”. (Editörler: Köksal Alver ve Necmettin Doğan). **Kültür Sosyolojisi**. Ankara: Hece Yayınları, 207-223, 208.

⁹⁷Steger, 2013, 101.

⁹⁸Robertson, R. (1998). “Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu”. (Editör: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Gülcan Seçkin). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 97-120, 102.

kültürün tüm dünyaya yayılması gösterilmektedir.⁹⁹ İletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte zaman ve mekân sınırlarının ortadan kalkması bu durumu daha da kolaylaştırmıştır. Böylece, kültürün sadece belli bir mekânla sınırlı olma özelliği ortadan kalkmaktadır.¹⁰⁰ Kültürel alış-veriş noktasında ise, eşit bir süreç yaşanmaktan ziyade, tek taraflı bir etkileme süreci yaşanmaktadır. Özellikle Batı ve Amerikan kültürü, gelişmekte olan ülkeler üzerinde kültürel yapı bakımından hâkim güç konumundadır.¹⁰¹

Bu doğrultuda, küreselleşmenin kültürel boyutunun temel aktörleri ve belirleyici güçleri Batı ve Amerika olarak görülmektedir. Dünyanın pek çok yerinde Batı ve Amerikan tarzı yaşamları görmek artık normal karşılanmaktadır. Küreselleşme ise, bu özümsemeyi teknolojiye gelişmeler ile daha da kolaylaştırmaktadır. Ancak, kültürel homojenleşme diğer farklı kültürlerin ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Çünkü farklı ve yerel kültürler de küresel kültür içerisinde bir potada eritilerek dünyaya servis edilmektedir. Yani hâkim olan kültür, içerisinde farklı kültürel değerleri de barındırmaktadır. Böylece, hâkim olan, kültürel açıdan küreselliğini daha da artırabilmektedir.¹⁰² Yerel nitelikteki kültürler ise, küreselleşme ile birlikte, egemen olan popüler kültür içerisinde yer alarak küresel akışkanlık kazanmaktadır.¹⁰³ Ancak, ağırlıklı olarak Amerikan ve Batı kültürü çerçevesinde küresel düzende bir kültürel homojenleşme yaratılmaktadır.¹⁰⁴ Bu süreçte, çok uluslu şirketler popüler kitle kültürünü oluşturmada ve dünya çapında yaymaktadır.¹⁰⁵

Küresel çapta tüketim alışkanlıkları, düşünce tarzı, istekler, ihtiyaçlar, zevkler, arzular vb. değerlerdeki standartlaşma, özellikle iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, medya ve reklamlar aracılığıyla sağlanmıştır. Coca-Cola, McDonald's, Microsoft, Nike, BBC, CNN, Sony, Apple, Mercedes-Benz gibi markalar, dünyanın neredeyse her bir noktasında bulunmaktadır. Dizi, film ve müzik gibi sektörlerden Batı ve Amerikan projesi olan 'endüstri ürünü sanatçılar' tüm dünyaya tanıtılmakta ve onların yaşam tarzları, insanların tüketim alışkanlıklarını ve yaşam tarzlarını oluşturmaktadır. Bu noktada,

⁹⁹Morley ve Robins, 2011, 155.

¹⁰⁰Morley ve Robins, 2011, 156.

¹⁰¹Hannerz, U. (1998). "Çevre Kültür Senaryoları". (Editör: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Gülcan Seçkin). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 139-163, 139.

¹⁰²Hall, S. (1998a). "Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik". (Editör: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. S. Hakan Tuncel). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 39-61, 49.

¹⁰³Steger, 2013, 100.

¹⁰⁴Ritzer, 2011, 106.

¹⁰⁵Steger, 2013, 107.

homojen bir küresel kültürün yaratılmasında çok uluslu şirketler kilit bir role sahiptir. Görüldüğü gibi, çok uluslu şirketler, ekonomik ve siyasal yapı üzerinde etkileme gücüne sahip olmanın yanında, sosyo-kültürel yapı üzerinde de bu gücü elinde bulundurmaktadır.

Dünyanın neredeyse bütün kentlerinde, aynı kıyafet markalarına, dizi ve filmlere, müzik tarzlarına, benzer restoranlara rastlanılmaktadır. Böylece, dünyanın neredeyse her bir noktasında Batı ve Amerikan tarzı ürünler tüketicilere sunulmaktadır. Bu koşullar altında, küresel bir kültür oluşturma sürecinin ekonomik ve sosyo-kültürel boyutu çok uluslu şirketler tarafından yürütülmektedir.

Küreselleşmenin sosyo-kültürel boyutu noktasında bir diğer önemli konu ise, dildir. Çeşitli dillerin küreselleşme ile birlikte yok olma sürecine girmesi ve diğer yandan, dünya çapında 'İngilizcenin yaygınlık kazanması' bu dilin, diğer diller üzerinde baskın güç olması sonucunu doğurmuştur. Dilin etkisi altında kalınması aynı zamanda, kültürel etki altına girmeyi de beraberinde getirmiştir. 'İngilizcenin' küresel çapta kullanılan dil olması yine aynı zamanda, kültürel açıdan da küresel çapta etki gücünün yüksek olmasını sağlamıştır.¹⁰⁶ Küreselleşmenin dünya ile bütünleşmeyi bir mecburiyet olarak yansıtması neticesinde, İngilizce'nin öğrenilmesi popülerlik kazanmıştır. İngilizce ile birlikte, Batı ve Amerikan kültürünün farklı kültürler üzerinde etki kurması ve küresel nitelik kazanması kolaylaşmıştır. Dil öğrenimi ile birlikte kültürel değerlerin akışkanlığı hız kazanmıştır. Diğer yandan, küresel kültürün uluslararası alanda yaygınlık kazanmasında özellikle çok uluslu şirketler tarafından önemli bir araç olarak kullanılan moda ve reklam faaliyetlerinden faydalanılmaktadır.

Kitle iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte, önemini ve etki gücünü daha da artıran medya ve reklamlar, pek çok ülkeye ve topluma hatta bireye kadar ulaşarak tüketim alışkanlıklarını etkilemiş ve tüketim faaliyetlerindeki artışı sağlamıştır.¹⁰⁷ Medya ve reklamlar aracılığıyla, tüketim toplumu yaratılırken onların zevkleri, arzuları, istekleri ve ihtiyaçları da sermaye sahipleri tarafından belirlenmekte ve tüketime sunulmaktadır.¹⁰⁸ Batılılaşma ve Amerikanlaşma çerçevesinde çok uluslu şirketler, medya ve reklamlar aracılığıyla küresel bir tüketim kültürü yaratmaktadır. Bu çerçevede, benzer tarzda,

¹⁰⁶Tomlinson, 2013, 121.

¹⁰⁷Ritzer, G. (2016). **Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek**. (3. Baskı). (Çev. Funda Payzın). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 67.

¹⁰⁸Steger, 2013, 107.

giyecekler, yiyecek ve içecekler, kent tasarımları, zevkler, tarzlar, düşünce kalıpları vb. kitle iletişim araçları ile birlikte dünyaya yayılmaktadır.¹⁰⁹

Diğer yandan, kapitalizm anlayışının temel yapı taşı olan tüketim olgusu ve kültürü de bu konu ile yakından bağlantılıdır. Çünkü kapitalizm, devamlılığını sürdürebilmek için tüketim kültürü yaratmakta ve buna küresel nitelik kazandırmaya çalışmaktadır. Yaşam tarzlarına, kültürlere ve tüketici davranışlarına küresel çapta homojen bir nitelik kazandırılmaya çalışılmaktadır.¹¹⁰

Yaşanan süreç ve gelinen noktada, tüketim faaliyetleri artık, fayda sağlamak ve ihtiyaçları karşılamak adına, rasyonel davranışlarda bulunulmasını sağlamaktan ziyade, arzuların doyurulması için gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede Bauman'a göre, "Tüketim toplumu kültürü, öğrenmeyle değil, ekseriyetle unutmaya ilgilidir."¹¹¹

İnsanlar artık sadece, ihtiyaçlarını karşılamak için tüketim yapmamaktadırlar. Aynı zamanda, güç, saygınlık ve statü elde edebilmek için de tüketmektedirler.¹¹² Bu durumda, kitle iletişim araçları ile insanların ihtiyaçları ve arzuları yönetilmekte ve ne tüketmeleri gerektiğine karar verilmektedir.¹¹³ Böylece, insanlar toplumda kazanmak istedikleri statü ve kimlikleri elde edebilmek adına, belli tüketim davranışlarında bulunmaktadırlar.¹¹⁴ Bu doğrultuda, ne tüketecekleri başkaları tarafından belirlenmiş büyük bir tüketici kitlesi yaratılmaktadır.¹¹⁵

Genel olarak, küresel kültür oluşturmada tüketim alışkanlıkları, dil, medya ve reklamlar geniş etkiye sahiptir. Günümüzde, Batı ve Amerikan tarzı kültürel değer ve tutumlarla sürekli iç içe geçme durumu söz konusudur. Ekonomik ve siyasal açıdan etki edebilmeyi kolaylaştırmada, kültürel etki bir tampon görevi görerek geçişi daha da kolaylaştırmaktadır. Fabrika üretimi tarzında yayılan kültürel değer ve tutumlar, özellikle tüketim kültürünün yaratılması noktasında, kapitalist düzene hizmet etmektedir.

Küreselleşme ile birlikte sadece tek bir kültür yaratıldığını söylemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü bu süreçte, homojen kültürün yanında, farklı kültürler de farklılıklarını ve yerel nitelikteki özelliklerini ortaya koymaktadır. Böylece, yerel

¹⁰⁹Tomlinson, 2013, 135.

¹¹⁰Morley ve Robins, 2011, 155.

¹¹¹Bauman, 2016, 94.

¹¹²Sennett, R. (2015). **Yeni Kapitalizmin Kültürü**. (3. Baskı). (Çev. Aylin Onacak). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 108.

¹¹³Sennett, 2015, 100.

¹¹⁴Bocock, R. (2014). **Tüketim**. (4. Baskı). (Çev. İrem Kutluk). Ankara: Dost Kitabevi, 74.

¹¹⁵Aslanoğlu, R. A. (2000). **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**. (2. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi, 167.

nitelikteki farklı kültürler de kendilerine küresel nitelik kazandırmakta ve diğer farklı kültürlerden etkilenmektedir.

Kültürlerin küreselleşme ile dünya çapında yaygınlık kazanması, farklı nitelikteki yerel kültürlere de canlılık kazandırmış ve o kültürel değerlere olan bağlılığı artırmıştır. Böylece, dünyaya dayatılan Batı ve Amerikan merkezli kültürel değerlere karşı, yerel kültürler farklılıklarını ortaya çıkarmaya başlamıştır.¹¹⁶ Bu durum, küreselleşme sürecinde, yerel kültürlerin önem kazanmasını ve farklılıkların ön plana çıkarılmasını sağlamıştır.¹¹⁷

Sonuç olarak, küreselleşme ve iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler küresel bir homojen kültür oluşturmanın yanı sıra, farklı yerel kültürlerinde kendilerine dünya sahnesinde yer bulmasını ve farklı kültürler üzerinde etkiye sahip olmasını sağlayarak, kültürler arası etkileşimi giderek artırmıştır. Böylece kültürel değerler, sadece buldukları coğrafya sınırları içerisinde hapsolüp kalmamış, kendisine küresel nitelik kazandırmıştır. Kültür hareketliliğinin hız kazanması ile birlikte, kültürel açıdan “melezleşme” durumu ortaya çıkmıştır. “Melez kültür”, küreselleşmenin sosyo-kültürel boyutunda, farklı kültürel değer ve tutumların birbirleriyle etkileşim hâline girmesi anlamına gelmektedir.¹¹⁸ Genel olarak, kültürel benzeşme ve farklılaşmanın bir arada yaşandığı küreselleşme sürecinde, kültürel açıdan bir melezleşme yaşanmaktadır.

2.3. Küreselleşme – Yerelleşme Bağıntısı

Küreselleşme olgusu ile birlikte dünyanın bir bütün olduğu algısı yaygınlık kazanmıştır. Böyle bir anlayış çerçevesinde ise, hayatın her alanında çok boyutlu etkilere sahip olan küreselleşme bir homojenleşme yaratmıştır. Ancak, bu homojenleşme karşısında farklılıkların ön plana çıkması gerektiğini düşünenler, bu durumdan rahatsız olanlar ve farklılığı küreselleşmenin yarattığı yarış ortamında bir avantaj olarak değerlendirenler, yerelliklerini yani, yerel nitelikteki kültür, kimlik değer ve özelliklerini ön plana çıkarmıştır. Diğer yandan, küreselleşmenin boyutlarında da bahsettiğimiz gibi küresel aktörler ile yerel ve bölgesel aktörler arasındaki ilişkiler giderek yoğunlaşmıştır. Yerel ve bölgesel yönetimler, ulus-devlet sınırlarını aşarak birbirleri arasında karşılıklı iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkileri geliştirmiştir. Küreselleşme ile birlikte yerel hizmetlerin sunulmasında, yerel yönetimlere daha geniş yetki, kaynak, görev ve sorumlulukların tanınması gerekli kılınmıştır. Tüm bu gelişmeler ise, yerel yönetimleri ve yerel değerleri,

¹¹⁶Wallerstein, 1998, 127.

¹¹⁷Beck, 2009, 173.

¹¹⁸Tomlinson, 2013, 206.

kültürleri ve kimlikleri ön plana çıkarmıştır. Yerelliklerin ön plana çıkması ile yerellikler, küreselleşme ile küresel bir nitelik kazanmanın yanında, önemini daha da artırmıştır. Bu önem artışıyla birlikte yerellikler, pazarlama ve tanıtma araçları olarak da kullanılmıştır. Ayrıca, küreselleşme ile birlikte dünyanın herhangi bir yerindeki ekonomik, politik veya çevresel bir sorunun etkilerinin sadece yaşandığı sınırlarda kalmayacağı, küresel sonuçlar doğuracağı anlayışı genel kabul görmüştür. Bunlara küresel çözümler aranması noktasında, ortaklaşa çalışmaların kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Böylece, yerel olana küresel nitelikte yaklaşma anlayışı yayılmıştır. Bir diğer yandan, yerellikler ve yerelleşme çabaları, küreselleşmenin yayılmasına ve akışkanlık kazanmasına destek olmuştur. Bu süreçte, küresel ile yerel iki zıt kavram olarak algılanmasına rağmen birbirlerinin devamlılığını sağlayan ve önemini artıran iki olgudur. Bu nedenle, bu iki olgu arasındaki ilişki diyalektik bir ilişkidir.

Genel anlamda, küreselleşmenin siyasal boyutu çerçevesinde, ulus-devletin egemenlik güçlerini yerel yönetim birimleriyle paylaşması ve bu yönetimlerin ulus-devlet sınırlarını aşarak kendi aralarında birlik kurmaları; ekonomik boyutu çerçevesinde, uluslararası ekonomi kuruluşlarının ve çok uluslu şirketlerin kent ve bölge yönetimleriyle ilişkilerini geliştirmesi ve uluslararası alanda ticaret ve finans piyasalarında belirleyici konuma ulaşmaları; sosyo-kültürel boyutu çerçevesinde Batı ve Amerikan tarzı popüler kültürün yarattığı homojenleşme karşısında kendi yerel farklılıklarını ön plana çıkarmaları ve bu durumu uluslararası alanda bir reklam olarak kullanmaları neticesinde, yerelleşme faaliyetleri yoğunluk kazanmıştır. Bu süreçte küreselleşme ve yerelleşme birlikte işlemiştir.

Küreselleşme sürecinde yerelleşme eğilimleri giderek önem kazanmaktadır. Bu durum ise, yerelleşmenin yeni bir olgu gibi değerlendirilmesine yol açmaktadır. Yerelleşme ve yerellik olguları yeni kavramlar değildir ve küreselleşme ile ortaya çıkmış değillerdir. Ancak, küreselleşme ile birlikte değişim ve dönüşüme uğramışlardır.¹¹⁹

Küreselleşmeyi uzak yerlerin birbirlerine yaklaşması ve farklı yerel oluşumların dünya üzerinde etki gücüne sahip olması olarak tanımlayan Giddens'a göre, küresel olan ile yerel olan arasında diyalektik bir ilişki bulunmaktadır. Küreselleşme ve iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte zamanda ve mekânda daralma meydana gelmesi ile yerel oluşumların küresel nitelik kazanması ve aynı şekilde, küresel değerlerin de yerel olana etki etmesi durumu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, yerel olan küresel olanın

¹¹⁹Görmez, 2005, 17.

içinde kendisine yer bulabilmektedir.¹²⁰ Bu çerçevede Giddens, yerel ve küreselin diyalektiğini, “yerel katılımlar ve küreselleştirici eğilimler arasındaki karşı yönde etkileşimler” olarak tanımlar.¹²¹

Dünya üzerinde yaşanan herhangi bir olayın etkileri sadece yaşandığı bölgede kalmamakta küresel etkiler doğurmaktadır. Bu durum karşısında, küresel düşünmek ve hareket etmek önem kazanmıştır. Bunun yanında, yerelleşme ve yerel yönetimler de önemini artırmıştır. Birbirlerinin zıttı olarak görülen bu iki olgu aslında dünyada yaşanan değişim ve dönüşüm sürecini birlikte yönetmektedir.

Yaşanan süreçte küreselleşme ve yerelleşme olguları ortak bir şekilde etkilerini göstermiş ve değişim ve dönüşüm sürecinin yaşanmasında etkili olmuşlardır. Hem küreselleşme vasıtasıyla dünya ile bağlantı kurmak istenmekte hem de yerellikler ön plana çıkarılarak farklılıklar vurgulanmak istenmektedir.¹²² Böylece, küreselleşme ile birlikte benzerliklerin artması, yerelin farklı olarak ön plana çıkmasını sağlamaktadır.¹²³ Küreselleşme, dünyanın küçük bir yer olduğu algısıyla birlikte homojenleştirirken, diğer yandan yerellikler de hiç olmadığı kadar ön plana çıkarılmaktadır.¹²⁴ Genel olarak, küresel olan yerelleşirken, yerel olan da küreselleşmektedir.

İletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler neticesinde, zamansal ve mekânsal engeller önemini yitirmiştir. Böylece, sermayenin, paranın, malların, hizmetlerin, insanların, kültürlerin, teknolojinin ve bilginin akışkanlığı hız kazanmıştır. Devletlerin, kurum ve kuruluşların ve toplumların böyle bir ortamda birbirlerine olan karşılıklı bağlılıkları ve gereksinimleri de artış göstermiştir. Aslında birbirlerine zıt iki kavram olarak görülen küresel ve yerel bu süreçten etkilenmiş ve birbirleri ile bağımlılık ilişkisi geliştirmiştir. Bu bağımlılık ilişkisi ile birlikte, birbirleri üzerinde etki gücüne sahip olmuşlar ve aralarındaki sınır belirginliğini kaybetmeye başlamıştır.¹²⁵

Küreselleşme ve yerelleşme olguları her ne kadar birbirlerine zıt olarak görülse de birbirlerini ‘tamamlamakta’ ve ‘desteklemektedirler’. Çünkü küreselleşme homojenleşmeyi küresel nitelikte artırmıştır. Bu duruma tepki olarak, yerel nitelikteki

¹²⁰Giddens, 2016, 68.

¹²¹Giddens, A. (2014). **Modernite ve Bireysel-Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum**. (2. Baskı). (Çev. Ümit Tatlıcan). İstanbul: Say Yayınları, 292.

¹²²Koçak, H. (2009). “Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi ve Kentsel Yaşam”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 10, 133-142, 134-135.

¹²³Urry, J. (2015). **Mekânları Tüketmek**. (2. Baskı). (Çev. Rahmi G. Ögdül). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 229.

¹²⁴Giddens, 2012, 87-88.

¹²⁵Held, McGrew, Goldblatt ve Perraton, 2009, 147.

değerler ve kültürler önem kazanmıştır. Böylece küreselleşme olgusu, devletleri, kurum ve kuruluşları ve toplumları yerelleşmeye yöneltmiştir.¹²⁶ Diğer yandan, yerel olan küresel nitelik kazanmış ve küreselleşme sürecine katkı sağlamıştır.

Bauman, bu iki olgu arasında taban tabana bir zıtlık olamayacağını, yerelleşmeyi küreselleşmenin bir sonucu olarak görmesiyle açıklar ve yerelleşme olgusunu, küreselleşmenin devamlılığını ve etki alanının genişlemesini sağlayıcı bir olgu olarak görür.¹²⁷ Gallino ise, küreselleşme ve yerelleşme arasında bir zıtlık ilişkisi olabileceğini vurgulamasının yanında, birbirlerini tamamladıklarından da bahsetmektedir.¹²⁸

Küresel olan içerisinde sadece egemen olan benzerlikler bulunmamaktadır. Ayrıca, yerel nitelikteki farklılıkları da bünyesinde barındırmaktadır. Yani küreselleşme olgusu içerisinde farklı yerellikleri taşımakta iken, yerel olanın içerisinde de küresel olan yer edinmektedir. Bu nedenle aralarındaki ilişki “diyalektik ilişkidir”. Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkiyi diyalektik ilişki olarak gösteren durum, yerel olayların artık sadece buldukları bölge ile sınırlı kalmaması küresel nitelik kazanmasıdır. Bu sürecin içerisinde homojen ve heterojen olan birlikte akışkanlık göstermektedir.¹²⁹

“Küreselleşme, aslında, yeniden yerelleşme dinamikleriyle bağlantılıdır. Bu, yeni bir yerel-küresel bağlantısının, yerel uzamla küresel uzam arasında yeni ve karmaşık ilişkilerin oluşumudur. Küreselleşme, bir bulmacanın parçalarını bir araya getirmek gibidir: Yeni küresel sisteme birçok yerelliği birden yerleştirmek demektir.”¹³⁰

Küreselleşme ile birlikte dünya çapında yaratılan homojenleşme, yerel nitelikteki farklılıkların daha da ön plana çıkarılmasını sağlamıştır. Bunun nedeni ise, benzer mekânlar arasında oluşan rekabet ortamında sermaye ve yatırımları kendi alanına çekebilmektir. Böyle bir ortamda, homojenleşme ve heterojenleşme bir arada bulunmakta ve ‘pazarlanmaktadır’.¹³¹

Robertson, küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkiyi açıklamak için “Glokalleşme (Küre-yerelleşme)” kavramını kullanmaktadır. Robertson bu kavramı, küreselleşme ve yerelleşme olgularının birbirlerine tamamen zıt ve çatışma içinde oldukları

¹²⁶Görmez, 2005, 15.

¹²⁷Bauman, 2016, 107.

¹²⁸Gallino, 2012, 22.

¹²⁹Hall, S. (1998b). “Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler”. (Editör: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Gülcan Seçkin). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 63-96, 88.

¹³⁰Morley ve Robins, 2011, 162.

¹³¹Harvey, 2014, 303-304.

algısını ortadan kaldırmak için kullanmaktadır. Bu süreçlerin birbirleriyle etkileşim hâlinde olduğuna vurgu yaparak, aralarındaki ilişkiyi bu kavram ile anlatmaktadır.¹³² Dünyanın bir bütün olarak algılanması ve bu bütünün dünyayı küçük bir yer hâline getirmesi olarak görülen küreselleşme, içerisinde yerellikleri de barındırmaktadır.¹³³

“Küreselleşme üzerine çalışan birçok kişi için, temel mesele bir hayli iç içe geçmiş homojenlik-heterojenlik ile küresel-yerellik meseleleri arasındaki ilişkidir. Bugün herkesçe bilinen “glokalizasyon” kavramı küresel ve yerel olanla, heterojenlik ve homojenliğin iç içe geçmişliğine vurgu yapmaktadır. Glokalizasyon küresel ile yerel olanın birbirine nüfuz etmesiyle ortaya farklı coğrafi alanlarda benzersiz sonuçların çıkmasını tanımlamaktadır. Yani çoğu kez homojenleşmeye yönelik eğilimlerle ilişkilenen küresel güçler, tüm coğrafi konumlarda yerel olanla iç içe geçmektedir.”¹³⁴

Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkinin farklı bir boyutu olarak, küreselleşme, ulus-devletlerin sınırları ve egemenlikleri nedeniyle dünyanın her bir noktasına ulaşmada zorluk yaşıyordu. Bu nedenle, küreselleşme bu amacını gerçekleştirebilmek adına, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini savunmanın yanında, yerelliklerin de değer kazanmasını desteklemiştir. Küreselleşme, ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal boyutlarının hedeflerini gerçekleştirebilmek adına, önünde engel olarak gördüğü ulus-devleti aşabilmek için yerelleşmeyi desteklemiştir. Bu sayede, küresel bir ekonomi düzeni oluşturabilmiş, egemen kültür oluşturarak homojenleşme yaratmış ama farklılıkları ortadan kaldırmamış ve ulus-devletlerin bir takım güçlerini küresel aktörlerle ve yerel ve bölgesel yönetimlerle paylaşmasını sağlamıştır.

Küreselleşme ile birlikte dünya çapında bir homojenleşmeden bahsedilmektedir. Bu doğrultuda küreselleşme sürecine yönelik olarak eleştiriler ve tepkiler ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme olgusu ise, bu ortamda varlığını sürdürebilmek için kendine bir karşıt göstermiş ve ‘parlatmıştır’. Bu karşıt ise, yerelleşmedir. Küreselleşmenin etkilerine karşı olanlar yerellik ve yerelleşme hareketleri çevresinde toplanmışlardır. Böylece küreselleşme kendi bünyesi içerisinde yerel değerlerin önem kazanmasını sağlamış ve bunu yaparken de kendisine karşıt olarak göstermeyi başarmıştır.¹³⁵ Küreselleşme farklılıkları kendi içerisine almış ve onlara akışkanlık kazandırmıştır. Böylece küreselleşme süreci ile birlikte, küresel nitelik kazandırılan farklılıklar önemsizleşmeye başlamış ve etkilerini yitirmişlerdir.¹³⁶

¹³²Robertson, R. (1996). “Glokalleşme: Zaman-Mekân ve Homojenlik-Heterojenlik”. (Derleyenler: Yasin Aktay ve Abdullah Topçuoğlu). **Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm**. (Çev. Yasin Aktay ve Abdullah Topçuoğlu). Ankara: Vadi Yayınları, 113-138, 133-134.

¹³³Robertson, 1996, 126.

¹³⁴Ritzer, 2016, 332.

¹³⁵Görmez, 2005, 13.

¹³⁶Hall, 1998a, 54.

Küreselleşme sürecinde yerel olan da giderek önem kazanmıştır. Yerel nitelikteki değerler, kültürler ve kimlikler, ekonominin küreselleşmesi ile birlikte yerinden sökülerek küresel pazarın tüketimine sunulmuştur.¹³⁷

Bu çerçevede yaklaşacak olursak genel olarak, dünyanın tek bir pazar hâline gelmesinde, insanların, malların, sermayenin, hizmetin, paranın, bilginin ve teknolojinin dünya üzerinde serbest dolaşımının sağlanmasında ve ulus-devletlerin sınırlarının bu akışkanlıkta bir engel teşkil etmemesinde, küreselleşme ile birlikte hareket eden ve aralarında diyalektik ilişki bulunan ve birbirini tamamlayan yerelleşmenin de büyük katkısı bulunmaktadır. Bunun nedeni ise, tüm bunların küresel düzeyde gerçekleşebilmesi için yerel düzeyde bu gelişmelerin sağlanması gerektiği ve en küçük mekânsal alanların birbirleriyle iletişim ve etkileşim sağlayabilmesi gerekliliğidir. Bu noktada yerelleşme, küreselleşmenin dünyanın küçük bir yer hâline gelmesi amacını gerçekleştirmede önemli bir role sahip olmuştur.

Oluşan küresel rekabet ve yarış ortamında yerellikler, bir araç olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Amaç ise, küreselleşmenin istediği dünyanın yaratılmasıdır. Küreselleşme bu noktada zıttı olarak görülen yerelleşmeyi bir araç olarak kullanmaktan çekinmemekte ve ondan fazlasıyla faydalanmaktadır. Çünkü küresel nitelik kazanan değerler ve anlayışlar yerellikler içerisine dâhil edilebiliyorken, aynı zamanda farklı yerellikler de küreselleşmenin uygun gördüğü çerçevede küresel düzeyde etki gücüne sahip olabiliyor. Bu durumda, aradaki etkileşimin iki taraflı olması anlayışının yanında, hâkim olanın küreselleşme süreci olduğu açıkça ortadadır. Çünkü küreselleşme karşıtı olmak bile küreselleşmenin imkânlarından faydalanmayı zorunlu kılmaktadır. Bu sayede, küreselleşme kendini yeniden üretebilmektedir. Bu nedenle, bu iki olgunun zıt ve karşıt olarak gösterilmesi tamamen aldaticıdır.

2.4. Küreselleşme – Yerelleşme Bağlamında Kent

Kentler, “tarih boyunca kültür ve medeniyetin doğduğu, geliştiği ve yayıldığı kuvvet merkezleri olarak rol oynamışlardır.”¹³⁸ Küreselleşme olgusu, hayatın her alanında değişim ve dönüşüm süreci yaratmıştır. Bu değişim ve dönüşüm süreçlerinden kentler de etkilenmiştir. Kentler, tarih boyunca yaşanan değişimlerden etkilenmenin yanında, kendisi de tarihsel süreç boyunca değişim ve dönüşüm yaratan kilit bir konumda bulunmuştur.

¹³⁷Morley ve Robins, 2011, 157.

¹³⁸Yörükân, A. (2006). **Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri**. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 33.

Küreselleşme süreci ile kentler, ulus-devletlerin sınırlarını aşarak dünya ile bütünlük sağlamıştır. Tarih boyunca kilit bir rol üstlenen kentler, bu süreç doğrultusunda bu rollerini daha da artırarak devam ettirmiştir.¹³⁹ Öyle ki, “kent toprağı durup dinlenmeyen mekân savaşının muharebe alanı hâline gelmiştir.”¹⁴⁰ Bu doğrultuda küreselleşme süreci ile birlikte, “kent küresel ölçeğe taşınmıştır. Yerel bütünlüğü parçalanmıştır. Olmayan yer hâline gelmiştir.”¹⁴¹

Küreselleşme ve gelişen teknoloji ile birlikte insanların, malların, hizmetlerin, paranın, sermayenin, kültürlerin, teknolojinin, inançların ve bilginin akışkanlık kazanması ve dolaşım hızının artması, ulus-devletlerin ve kentlerin işlevlerinde de değişim ve dönüşümler yaratmıştır. Öyle ki, ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda kentlerin önemi giderek artmıştır.

Küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutları en açık ve bariz bir şekilde kentlerde yaşanmakta ve gözlemlenebilmektedir. Kentler, küreselleşme ile birlikte ulus-devletlerin sınırlarını aşarak dünya ile bütünleşmişlerdir. Dünya ile bütünleşen kentler, gelişmelerini sağlamak, yatırım ve turist çekebilmek adına hem küreselleşmeyi kullanmakta hem de farklılıklarını ortaya koyabilmek adına yerelliklerinden faydalanmaktadır. Kentlerde yaşanan küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişki, küresel ortamda kentler arasında rekabet ortamı yaratırken diğer yandan, kentlerin tarih boyu süregelen önemini de giderek artırmaktadır. Bu doğrultuda, küreselleşmenin etkilerinin yaşanması ve yaygınlaşması noktasında, kentler bir araç olarak kullanılmıştır. Bu nedenle, küreselleşme ve yerelleşme bağlamında kent ele alınırken aslında olan şey kentlerin bir araç olarak kullanılmasıdır.

Bu değişim ve dönüşümlerden biri de kentlerin artık kaderlerini belirlemede ulus-devletlerden bağımsız hareket etmek durumunda olduklarıdır. Kentler küreselleşme ile birlikte dünya ile bütünleşme noktasında, kararlarını kendileri almaya ve bu yolda stratejiler geliştirmeye yönelmiştir.¹⁴² Kentlerin bu denli önemli olduğu bir ortamda ise, yerel yönetimlerin öneminin ve gücünün artması da kaçınılmaz olmuştur.

¹³⁹Pustu, Y. (2006). “Küreselleşme Sürecinde Kent Antik Site’den Dünya Kentine”. **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 60, 129-151, 129-130.

¹⁴⁰Bauman, 2016, 30.

¹⁴¹Robins, K. (1999). **İmaj**. (Çev. Nurçay Türkoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 214.

¹⁴²Mulgan, G. (1995). “Kentın Değişen Yüzü”. (Derleyenler: Stuart Hall ve Martin Jacques). **Yeni Zamanlar: 1990’larda Politikanın Değişen Çehresi**. (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 204-222, 207.

Küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutları çerçevesinde yerelleşmeyi artırması neticesinde, yerel yönetimlerin güçlenmesi sağlanmıştır. Küreselleşme süreci ile birlikte ulus-devletler birtakım güçlerini küresel aktörlerle paylaşımlarının yanında, yerel yönetimlerle de paylaşmak durumunda kalmışlardır. Böylece kentlerin ve kent yönetimlerinin önemleri ve güçleri de küresel düzeyde ulus-devletlerin sınırlarını aşarak artmıştır.

Bu doğrultuda, daha küçük devlet anlayışı, kamu hizmetlerinin sunumunda yerelleşmeye ve özelleştirmeye önem verilmesi gibi gelişmeler,¹⁴³ kent yönetimlerinin yetki, görev, sorumluluk ve kaynaklarında artışlar meydana getirmiştir. Bu durum, kent yönetimlerine giderek önem kazandırmış ve belirleyici olma güçlerini artırmıştır.¹⁴⁴

Küreselleşmenin dünyayı birbirine bağlaması ve yakınlaştırması ile birlikte kentler kendi aralarında küresel ve bölgesel ağlar oluşturmuşlardır. Bu durum, kentlerin küresel ortamda birbirleriyle olan bağlantılarını ve karşılıklı bağımlılıklarını da artırmıştır.¹⁴⁵

Küreselleşme ile birlikte, mekânların yakınlaşması ve birbirlerine benzeşmesi homojen bir ortam yaratmaktadır. Böyle bir ortamda, hareketliliği hız kazanmış olan sermayeyi ve yatırımları kendine çekebilmek adına kentler, yerel farklılıklarını ve özelliklerini ortaya koymanın yanında, politikalarında da değişiklikler yapmaktadır. Bu noktada kentler, sermaye ve yatırımları kendi sınırlarına çekebilmek adına, altyapı ve üstyapı yatırımlarına ağırlık vermektedir. Böylece, kentler arası rekabet ortamında avantaj sağlamaya çalışmaktadırlar. Kentler arasında oluşan bu küresel rekabet ve yarış ortamında, rekabet güçlerini artırabilme ve dünya ekonomisinde söz sahibi olabilme adına üretim, ticaret, finansman faaliyetleri ve tüketim etkinliklerinde gelişmeler göstermekte ve sermayenin akışkanlığı önündeki engelleri kaldırmaktadır. Böyle bir ortamda ise, küresel düzlemde kentler ulus-devletlerin önüne geçmektedir.¹⁴⁶ Bu rekabet ortamında kentler, yerel nitelikteki kimlik, kültür, değer ve özelliklerini uluslararası alanda tanıtmaya başlamıştır. Böylece kentler, oluşan tek-tip dünyada farklılıklarını pazarlamaya çalışmaktadırlar.

Küreselleşme ekseninde kentler sermaye, mal, para, hizmet, emek, insan ve bilgi akışında kilit rol üstlenmeye başlamıştır. Bu noktada, kentler ulus-devletlerin önüne

¹⁴³Kiper, P. (2007). "Küreselleşme Sürecinde Değişen Kentler - Yitirilen Değerler". (Editör: Ayşegül Mengi). **Kent ve Politika: Antik Kentten Dünya Kentine**. (1. Baskı). Ankara: İmge Yayınevi, 77-87, 78.

¹⁴⁴Köse, H. Ö. (2004). "Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi". **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 52, 3-42, 35.

¹⁴⁵Giddens, 2012, 985.

¹⁴⁶Harvey, 2014, 329-330.

geçmeye başlayarak, hızlı bir yükselişe sahne olmuştur. Ancak bu hızlı büyüme ve gelişme tüm kentler için geçerli olmamış, küreselleşmenin belirttiği dünya ile bütünleşme noktasındaki gereklilikleri sağlayamayan kentler geri planda kalmıştır.¹⁴⁷ Artık, kentler açısından üretimin ve sanayinin merkezi olma anlayışı küreselleşme ile değişikliğe uğramıştır. Çünkü kentler, küresel ekonomik düzlemde yer alabilmek ve yatırımları kendine çekebilmek adına, sundukları hizmetlerle ve iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerle ön plana çıkmaya çalışmakta ve yatırımlarını bu doğrultuda yapmaktadır.¹⁴⁸

Küreselleşmenin yarattığı bütünleşme süreci ile birlikte, dünya üzerindeki kentler de giderek birbirine benzer yapılara sahip olmaya başlamıştır. Öyle ki, yapılan alış-veriş merkezleri, gökdelenler, aydınlatmalar, bina tasarımları vb. tüm kentlerde benzer özellikler göstermeye başlamıştır. Kentlerin bu şekilde düzenlenmesi ise, kentte yaşayanları birer tüketim toplumu hâline getirmeye uygun şekilde gerçekleşmektedir. Bu doğrultuda ise, kitle iletişim araçları ve reklamlar aracılığıyla benzer tüketim kalıpları yaratılmakta ve neredeyse tüm kentlerde benzer markalar ve ürünler bulunmaktadır. Belirtilen tüketim kalıpları ile aslında bireylere toplumsal statü elde edecekleri vaat edilmektedir. Küreselleşme olgusunun kentlerde yarattığı bu değişim ve dönüşümlerin kentte yaşayanlar için mi yoksa sermaye sahiplerinin yatırımlarını ve küresel aktörlerin ilgilerini çekebilmek için mi yapıldıkları açıkça ortadadır.¹⁴⁹ Benzer otoyollar, alış-veriş merkezleri, çok katlı otoparklar, oteller, iş merkezleri, gökdelenler, hatta yerel değerlerin yansıması olan sokak ve mahalleler, kentlerin mimari yapıları, binaları, kaldırımları, sokak aydınlatmaları vb. giderek tek-tipleşmeye başlamıştır. Aslında küreselleşmenin başından beri anlattığımız homojenleştirici, tek-tipleştirici, standartlaştırıcı etkileri kentlerin fiziksel, sosyo-kültürel, ekonomik, çevresel ve politik boyutları üzerinde açıkça görülmektedir. Bu durumun etkisiyle birlikte, kentlerdeki tarihsel doku, doğal yapı ve kent kimliği giderek zarar görmektedir.

Kentlerde, çözüm yolu olarak yerelliklere sığınılması, aynı zamanda tüketimciliğe hizmete dönüşmüştür. Bunun nedeni ise, kentlerin yerel nitelikteki farklılıklarını dünya çevresinde pazarlamaya ve böylece turist ve yatırım çekmeye çalışmalarıdır. Doğal, tarihi ve kültürel değerler kentler açısından küresel alanda pazarlanmaya çalışılmaktadır.

¹⁴⁷Işık, O. (1995). "Globalleşme Süreci ve Kentin/Kentliliğin Değişen Anlamları". **Birikim**, Sayı: 68-69, 98-105, 100.

¹⁴⁸Işık, O. (1999). "Kenti Düşünmek, Kent Üzerine Düşünmek". **Toplum ve Bilim**, 14(3), 66-79, 66.

¹⁴⁹Keleş, R. ve Mengi, A. (2017). **Kent Hukuku**. (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi, 63-64.

Tüketim faaliyetleri ile statü kazanma, farklılık ortaya koyma, belli bir gruba ait hissetme davranışlarının, küreselleşme ile etki alanı genişlemiştir. Tüketim faaliyetlerinin bu yönleri en açık şekilde kentlerde ortaya konulmaktadır. Kentler arasında rekabet olduğu kadar, kentte yaşayanlar arasında da rekabet bulunmaktadır. Bu rekabet ise, tüketim faaliyetleri ile ortaya konulmaktadır. Kentlerde arzuların, alışkanlıkların, benzerliklerin ve farklılıkların açıkça ortaya konulduğu kadar, kitle iletişim araçlarının etkileri de yoğun bir şekilde hissedilmektedir.¹⁵⁰

Küreselleşmenin kentler üzerindeki etkilerinden bir diğeri ise, kentlerde sosyal sınıflar arasındaki uçurumu daha da artırması ve kentsel alanda da bu eşitsizliğin belirginliğinin artmasına sebep olmasıdır. Kentsel mekânda yerleşim alanları kentlilerin istekleri doğrultusunda değil de sermaye sahiplerinin istekleri doğrultusunda belirlenmekte ve kentler bu doğrultuda şekillendirilmektedir.¹⁵¹

Kent mekânlarındaki bazı yerlere yatırımların daha fazla yapılmasıyla o yerlerin daha fazla gelişmesinin neticesinde buralara kentin zengin kesiminin yerleştirilmesi, diğer yandan kentin yatırım almamış bölümlerine ise, yoksul kesimin yerleştirilmesi durumu yaşanmaktadır. Bu durum, mekânsal ve sınıfsal ayrışmayı keskinleştirmektedir.¹⁵² Kentlerin kimi bölümleri küreselleşmenin olumlu yanlarını ile gelişme gösterirken, kimi bölümleri ise küreselleşmenin karanlık yüzü ile geri kalmaya yüz tutmuştur.

Sonuç olarak, küreselleşme ve yerelleşme ile birlikte malların, sermayenin, insanların, hizmetin, paranın, bilginin ve teknolojinin akışkanlık kazanması ve ulus-devlet sınırlarının ortadan kalkması ve ticaret ve finansman faaliyetlerinin küresel düzeyde yoğunluk kazanması neticesinde kentler, tüm bu etkinliklerin kilit noktası olma yolunda her geçen gün önemini artırmıştır. Küresel aktörler tarafından bu noktada önem arz eden kentler, fiziksel, ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel açılardan değişime uğramıştır. Onların değişim ve dönüşümlerinde küresel aktörlerin belirleyici rolü oldukça yüksektir. Bu doğrultuda kentler, tüketime özendirme noktasında gelişmeler kat etmeye çalışmaktadır. Bu durumda, kentlerin doğal, tarihi ve kültürel zenginlikleri zarar görmekte, kent kimliği yok olmakta ve kentler özgün olmaktan uzaklaşmaktadır. Her ne kadar küreselleşmenin olumsuz etkilerine ve kapitalizme karşı direnç gösteren kente ilişkin farklı

¹⁵⁰Baudrillard, J. (2017). **Tüketim Toplumu**. (10. Baskı). (Çev. Nilgün Tatal ve Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 73-74.

¹⁵¹Keleş, R. (2001). "Küreselleşme ve Yerel Yönetimler". **Cevat Geray'a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 563-574, 567.

¹⁵²Giddens, 2012, 978.

görüşler ve düzenlemeler ortaya çıksa da onların da bir süre sonra eleştirdikleri duruma farkında olarak veya olmayarak hizmet ettikleri açıkça görülmektedir. Bu doğrultuda, kentlerin açık birer pazar hâline geldiği söylenebilir. Çünkü kentler üretimin merkezi olma yerine, tüketimin merkezi olma noktasında yarışa girmişlerdir. Bu doğrultuda kentler, kendi kendilerini tüketmekte ve farklılıklarını önemsizleştirmektedir.

3. KÜRESELDEN YERELE: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

3.1. Sürdürülebilirlik ve Çevre

17. yüzyıla kadar doğa ile uyum içinde yaşayan ve doğanın kaldıracabileceği ölçüde ondan faydalanarak temel ihtiyaçlarını karşılayan insanlar, zaman geçtikçe doğayı anlamaya ve onun gizemini çözmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda, insanlar doğayı incelemeye başlamıştır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile birlikte insanların doğayı çözümlenmeye çalışması neticesinde, insan ve doğa arasındaki dostluk ilişkisi yok olmaya başlamış ve doğa, üzerinde egemenlik kurulması ve alt edilmesi gereken bir nesne bir 'köle' olarak ele alınmıştır. Bunun sonucunda ise, insanlar ihtiyaçlarını karşılamada doğayı acımasız bir şekilde sömürmeye başlamıştır.¹⁵³ Bu doğrultuda, çevre sorunlarının ortaya çıkışı tarihsel açıdan çok eskilere götürülebileceği gibi, insanın doğaya verdiği zararın ve ortaya çıkan çevre sorunlarının yoğun olarak hissedilir hâle geldiği dönem Sanayi Devrimi ile birlikte başlamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte, ekonomik büyümenin temel hedef olması ve bu nedenle, çevresel değerlerin önemsenmemesi neticesinde, çevre sorunları giderek artış göstermiş ve insanın doğa üzerinde hâkimiyet kurma isteği hırsa dönüşerek artmıştır.¹⁵⁴

Sanayileşmenin yanında konumuzla ilgili olarak, hızlı nüfus artışı ve teknolojik gelişmeler de çevre sorunlarına sebep olan faktörler arasında gösterilmektedir. Çevre sorunlarına sebep olan faktörlerden biri olarak gösterilen hızlı nüfus artışı neticesinde, karşılanması gereken insan ihtiyaçları artmış ve onlara sunulan hizmetlerde de artış yaşanmıştır. Artan bu nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan üretim faaliyetlerinin yanında, altyapı ve üstyapı yatırımları da doğal kaynakların hızla tükenmesine ve hava, su ve toprak kalitesinin bozulmasına sebep olarak çevre sorunlarını artırmıştır. Yine, artan nüfusun tüketim sonucu oluşturduğu atıklar da çevre sorunlarına sebep olmuştur.¹⁵⁵

Çevre sorunlarının doğmasına ve artışına sebep olan faktörlerden bir diğeri ise, teknolojik gelişmelerdir. Tarihsel çerçevede teknolojik gelişmeler, insan hayatındaki olumlu gelişmelerde büyük etki sahibi olmuştur. Ancak diğer yandan, geliştirilen teknolojilerin doğa ile dost olmaması ve insanların doğayı alt etmesinde teknolojinin bir araç olarak kullanılması doğaya büyük zararlar vermiştir. Gelişen teknoloji ile birlikte

¹⁵³Görmez, K. (2015). **Çevre Sorunları**. (3. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 8.

¹⁵⁴Sezer, Ö. (2015). "Sürdürülebilir Yeşil Ekonomi Perspektifinden Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi". (Editörler: Fatih Kırışık ve Özcan Sezer). **Siyasal Ekoloji**. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık, 227-246, 231; Görmez, 2015, 1.

¹⁵⁵Keleş, R. (2013). **100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikası**. (1. Baskı). İzmir: Yakın Kitabevi Yayınları, 89.

insanlar ihtiyaçlarını doğadan kolayca karşılar, doğanın hızla yok olmasına da sebep olmuştur. İnsanlar, bu faaliyetleri sonucunda doğaya verdikleri zararların en ağır sonuçlarını yine kendilerinin göreceğini hesaba katmamış¹⁵⁶ ve “(...)sınırsız kabul edilen doğa hızlı şekilde tüketilmeye başlamıştır.”¹⁵⁷ Bu durum neticesinde insanların en büyük zararı yine kendilerinin görmesinin sebebi, insan ve doğa arasındaki bağımlılık ilişkisidir. İnsanlar varlıklarını devam ettirebilmek adına doğaya ihtiyaç duymaktadır.¹⁵⁸

İnsan merkezli düşünce çerçevesinde, insanın doğa üzerinde egemen olma isteği, Sanayi Devrimi'nin gerçekleşmesi, teknolojik gelişmelerin hızlanması, ekonomik kalkınmanın öncelikli olarak görülmesi, üretim ve tüketim faaliyetlerinin artması, doğal kaynakların insanların sadece temel ihtiyaçlarını karşılamak için değil de ayrıca, tüketim toplumu oluşturma çerçevesinde belirlenen arzuların ve isteklerin tatmin edilmesi ve statü kazandırması amacı ile de yapılan tüketim faaliyetlerinin sorumsuzluğu nedenlerinden dolayı doğal kaynaklar hızla tükenmeye başlamış ve çevre sorunları giderek artış göstermiştir. İnsan merkezli bu düşünce, doğaya tamamen “araç” gözüyle yaklaşmakta ve onu, kendi istekleri doğrultusunda sorumsuzca kullanma yolunu tercih ederek onun üzerinde hâkimiyet kurmaya ve bu doğrultuda kendini kanıtlamaya çalışmaktadır. Ancak belli bir süre sonra anlaşılmıştır ki, doğaya verilen zararın en büyük etkilerini yine insanlar yaşamakta ve aslında alt edilen taraf kendileri olmaktadır. Bu doğrultuda, çevrenin korunması ve doğal kaynakların dengeli kullanılması konusunda uzun dönemli sonuç üretmek için sürdürülebilirlik kavramı ortaya atılmıştır.¹⁵⁹ Çevre sorunlarının artış göstermesi ve doğal kaynakların hızla tüketilmesi, küreselleşme sürecinin birleştirici, bütünleştirici ve yoğunlaştırıcı etkisiyle birlikte küresel nitelik kazanmış ve insan hayatını önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle yine, küreselleşme çerçevesinde bu sorunlara küresel çözüm yolu olarak sürdürülebilirlik kavramı etrafında işbirliği yapılması gerekliliği gündeme gelmiştir.¹⁶⁰ Yaşanan küreselleşme süreci ile birlikte dünyanın bir bütün hâline gelmesi, yaşanan sorunların da sadece bulunduğu bölgede etki gücüne sahip olmayıp küresel nitelik kazanması, çevre sorunlarına karşı küresel çapta birlikte hareket edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Böylece çevre sorunlarının, uluslararası alanda

¹⁵⁶Bookchin, M. (1994). **Özgürlüğün Ekolojisi: Hiyerarşinin Ortaya Çıkışı ve Çözülüşü**. (Çev. Alev Türker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 337.

¹⁵⁷Görmez, 2015, 18.

¹⁵⁸Gül, F. (2013). “İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe”. **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 14, 17-21, 18.

¹⁵⁹Tekeli, İ. (2001). “Sürdürülebilirlik Kavramı Üzerinde İrdemeler”. **Cevat Geray'a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 729-746, 731.

¹⁶⁰Yeşiltuna, D. Ç. (2016). **Küreselleşme ve Kırsal Dönüşüm: Komşu Mahalleden Butik Site'ye Sandalye Marketten Slow Food'a**. (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 41.

ortak hareket edilerek ve işbirliği yapılarak, belli bir süreç dâhilinde ortadan kaldırılabileceği görüşü kabul görmüştür. Bu doğrultuda, doğal kaynakların hızla tüketilmesinin ve çevre sorunlarının artmasının, insanların zararına olduğu görüşü çerçevesinde, insanların bugününü ve geleceklerini koruyabilmek adına sürdürülebilirlik düşüncesi etrafında toplanılmıştır.¹⁶¹

“Çevre zararlarının ve kirliliklerinin sınır tanımamaya başlaması, uluslararası bir sorun durumuna gelmesi ve giderek küresel bir nitelik kazanması, çevre politikalarının da küresel düzeyde, tüm devletlerin katılımı ile oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Ancak, küresel düzeyde belirlenen bu politikaların uygulanması, kaçınılmaz olarak yerel ve bölgesel düzeyde olacaktır. Ulusal devletler, devletlerden oluşan bölgesel yapılar ve onların içindeki alt yönetim basamakları (eyaletler, bölgeler, yerel yönetimler), küresel çevre politikalarının uygulama alanları ve aynı zamanda bu politikaların uygulayıcısıdır.”¹⁶²

Bu noktada, küresel olarak yaşanan sorunların küresel çapta çözülmesi için yerel çabaların gerekliliği vurgulanmaktadır. Özellikle, yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin hükümetlerin yanında çözüm için işbirliği yapması önemli olarak görülmektedir.¹⁶³

Küreselleşmenin küresel nitelikte ekonomik kalkınmayı hedef göstermesi ve bu doğrultuda çevresel değerlere verilen zararın artmasına sebep olarak doğal kaynakların hızla tüketilmesinin önünü açması ve dünyayı bir bütün hâline getirerek küçültmesi neticesinde, çevre üzerinde yaratılan olumsuz etkilerin küresel nitelikte çözülmesini sağlamak için ortaya atılan sürdürülebilirlik kavramı ayrıca, yerel nitelikteki değerlerin, kimliklerin ve özelliklerin, doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerin korunmasını ve gelecek kuşaklara taşınmasını da hedef edinmektedir. Bu noktada sürdürülebilirlik, küreselleşme ve yerelleşme süreçlerinin etkisi altında gelişme göstermektedir. Uluslararası alanda toplanılıp çözüm yollarının aranması ve çözümün genelde yerel nitelikteki çabalarla ve yerel yönetimlerin ve yerel halkın katkılarıyla gerçekleştirilebileceğinin düşünülmesi sürdürülebilirliğin küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkide gelişme gösterdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan küresel nitelikteki ekonomik, toplumsal, siyasal ve özellikle çevresel sorunların insanların zararına olduğunun anlaşılması ile birlikte bu sorunlara ‘küreselden yerele’ doğru çözüm aranmıştır.

¹⁶¹Çatanhimur, A. ve Yıldız, H. T. (2008). “Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyokültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği”. *İTÜ Dergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 7(2), 3-13, 3.

¹⁶²Mengi, A. ve Algan, N. (2003). *Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme: AB ve Türkiye Örneği*. (1. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi, 15.

¹⁶³Mengi ve Algan, 2003, 155.

1972 yılında Stockholm’de yapılmış olan Konferans ile birlikte çevre sorunları ilk kez uluslararası düzeyde ele alınmıştır.¹⁶⁴ BM tarafından Stockholm’de düzenlenen bu “İnsan Çevresi Konferansı”nda çevre ve kalkınma ilişkisi ele alınmıştır. Ayrıca bu çerçevede, çevresel değerlerin korunması ve iyileştirilmesi noktasında kuşaklararası adalete de değinilmiştir.¹⁶⁵ Bir diğer yandan, “insan-çevre ilişkilerine, insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerine, ülkelerin iktisadi gelişme sorunlarına, yaşam koşullarının geliştirilmesine, uluslararası örgütlere ve hukuka değinilmiş ve özellikle uluslararası işbirliği ve dayanışmanın altı çizilmiştir.”¹⁶⁶ Sürdürülebilirlik kavramı ise, ilk kez 1982 yılında Dünya Doğayı Koruma Birliği tarafından kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde kullanılmıştır.¹⁶⁷ Burada, küresel anlamda çevresel değerlerin, doğal kaynakların ve diğer canlı türlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır.¹⁶⁸

Genel olarak, “sürdürülebilirlik kavramının çıkış noktası, ekonomik ve teknolojik gelişmelere paralel bir şekilde ortaya çıkan çevre sorunlarının önüne geçebilme ve ekosistemin korunması üzerine odaklanmıştır.”¹⁶⁹

“Sürdürülebilirlik anlayışının temeli, çevreye zarar veren bütün insan davranışlarının ortadan kaldırılması ve bu davranışların gerisindeki düşünce yapısının çevreye uyumlu hâle getirilmesi ilkesine dayanmaktadır. Bu ilke insanın değişimi için, normatif, etik düşünceden, nesnel bilgiye kadar yaşamın her alanında yeni bir oluşumu öngörmektedir. Böylece sürdürülebilirlik, hem ekosistemden en iyi şekilde yararlanmayı hem de mevcut toplumsal ve ekonomik sistemin ekosisteme zarar vermesini önlemeyi kabul etmek anlamına gelmektedir.”¹⁷⁰

Sürdürülebilirlik, ekonomik, toplumsal, kültürel ve çevresel boyutları olan ve bu boyutları arasında bağımlılık ilişkisi bulunan “dinamik bir süreç” olarak, küresel olana yerelden çözüm arayan ve yerel sorunlara küresel nitelik kazandıran, bugünün ihtiyaçlarının ölçülü bir şekilde karşılanmasını belirterek gelecek kuşakların da yaşanabilir bir dünya ile buluşmalarını hedefleyen bir kavramdır.¹⁷¹

¹⁶⁴Mengi ve Algan, 2003, 15.

¹⁶⁵Mengi ve Algan, 2003, 19.

¹⁶⁶Hamamcı, C. (2016). “Çevre Politikasının Uluslararası Boyutları”. (Hazırlayan: Ruşen Keleş). **İnsan Çevre Toplum**. (3. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 445-459, 450.

¹⁶⁷Mengi ve Algan, 2003, 19.

¹⁶⁸Mengi ve Algan, 2003, 2.

¹⁶⁹Tosun, E. K. (2018). “Sürdürülebilir Kentsel Gelişim için Tartışma: Kompakt Kent Modeli mi, Bahçe Kent Modeli mi?”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 222-234, 223.

¹⁷⁰Kılıç, S. (2006). “Yeni Toplumsal ve Ekonomik Arayışlar Sürecinde Sürdürülebilir Kalkınma”. **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8(2), 81-101, 84.

¹⁷¹Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2011). **Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir**. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 21.

“Sürdürülebilirlik, devamlılık arz eden toplumsal, ekonomik veya ekolojik herhangi bir sistemin fonksiyonlarının kullanılan kaynakları bozmadan ve tüketmeden aralıksız olarak devam etmesini öngören, yüksek verimliliği hedefleyen anahtar bir kavramdır.”¹⁷²
“Sürdürülebilirlik, çevre hareketi içerisinde ortaya çıkan, oldukça yaygın olarak kabul gören ve içeriği siyasal süreç içinde, sürekli olarak yeniden belirlenmeye çalışılan bir ahlak ilkesidir.”¹⁷³

Sürdürülebilirlik kavramına yönelik yapılan bu farklı tanımlar doğrultusunda sürdürülebilirlik genel anlamda, yerelden küresele ve küreselden yerele ekonomik, toplumsal, kültürel ve ekolojik boyutları olan; bu boyutları arasında bütünlük bulunan; bu boyutlarda devamlılığın sağlanmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını hedef edinen; sürdürülebilirliğini sağlayarak bugün ve gelecek için yaşanabilir bir dünya oluşturmak isteyen bir kavram olarak tanımlanabilir.

Çevre ve kalkınma arasındaki ilişkide çevreyi korumanın yanında, ekonomik büyümenin sağlanmasını ve insanlar için daha iyi yaşam koşullarının oluşturulmasını temel hedef edinen sürdürülebilirlik kavramı, sadece ekolojik olarak değil, toplumsal ve ekonomik boyutları ile bir bütünü oluşturmaktadır.¹⁷⁴

Bu çerçevede, sürdürülebilirliğin ekolojik, ekonomik ve toplumsal olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır. Sürdürülebilirliğin ekolojik boyutu, doğal kaynakların kullanılması ve çevre kalitesinin artırılması konusunda hem bugünü hem de geleceği hesaba katarak faaliyetlerin gerçekleştirilmesini içermektedir. Bu konuda, hava, su ve toprak kalitesinin artırılması ve biyolojik çeşitliliğin devam ettirilmesi ile doğal kaynakların kendisini yenilemesine imkân tanınması ekolojik boyut içerisinde değerlendirilmektedir. Sürdürülebilirliğin ekonomik boyutunda ise, ekonomik büyüme sağlanırken gerçekleştirilen üretim faaliyetlerinde çevresel değerlerin hesaba katılması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Son olarak, sürdürülebilirliğin toplumsal boyutu ise, toplumsal yoksulluk, eşitsizlik ve adaletsizliğin ortadan kaldırılmasını ve yaşam standartlarının iyileştirilmesini ele almaktadır.¹⁷⁵ Tüm bu çerçevede sürdürülebilirliğin ekolojik, ekonomik ve toplumsal boyutları bir bütün olarak ele alınmalı ve birbirilerini tamamlayıcı özellikte oldukları gözden kaçırılmamalıdır.

¹⁷²Atıl, A., Gülgün, B. ve Yörük, İ. (2005). “Sürdürülebilir Kentler ve Peyzaj Mimarlığı”. **Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 42(2), 215-226, 217.

¹⁷³Tekeli, 2001, 729.

¹⁷⁴Sezgin ve Ünüvar, 2011, 13.

¹⁷⁵Şahin, Y. (2013). **Kentleşme Politikası**. (4. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi, 24.

Sürdürülebilirlik kavramının hayata geçirilebilmesi ve başarılı olabilmesi için birkaç hedef bulunmaktadır. Bu doğrultuda, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için öncelikle üretim ve tüketim faaliyetlerinde dengeli olunması ve artan nüfusun denetim altına alınması gerekmektedir. Bunun nedeni ise, artan nüfusun ihtiyacını karşılamak için yapılan üretim faaliyetleri ve bunun neticesinde gerçekleşen tüketim faaliyetleri doğal kaynakların hızla tükenmesine neden olmaktadır. Ayrıca, tüketim sonrası oluşan atıklar ve üretim sonrası oluşan çevre sorunları sürdürülebilirlik kavramının gelişme göstermesine engel olmaktadır.¹⁷⁶ Bu nedenle, üretim ve tüketim faaliyetleri çevre ile uyumlu hâle getirilmeli ve başarılı nüfus politikaları hayata geçirilerek, temel ihtiyaçları karşılamak üzere doğal kaynakların dengeli kullanımına özen gösterilmelidir.

Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi noktasında, tüketim davranışlarında bir bilinç değişikliğine gidilmesi de gerekmektedir. Dünya çapında küreselleşme ve kapitalizm ile birlikte oluşturulan tüketim toplumunun yapısında bir değişiklik yapılması sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için şarttır. Bu çerçevede, doğal kaynakların kendisini yenilemesine imkân tanınması ve çevre kalitesinin artırılması için tüketiciler bilinçlendirilmelidir.¹⁷⁷ Ancak bu sayede, çevre kalitesi ve doğal kaynaklar korunabilir ve gelecek kuşaklara yaşanabilir bir dünya bırakılarak onların da temel ihtiyaçlarını karşılamalarına imkân tanınmış olabilir.¹⁷⁸

Sürdürülebilirliğin sağlanması noktasındaki diğer bir husus ise, küresel nitelikteki çevre sorunlarının ortaya çıkması ve bu sorunlara çözümler aranması konusunda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farklılıklardır. Genel olarak çevre sorunlarının ‘yerelden küresele’ doğru etkisine bakıldığında, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından çevreye verilen zararın etkilerinin farklı olduğu görülse de küresel olarak herkesin zarar gördüğü açıkça ortadadır. Gelişmiş ülkeler, aşırı zenginlikten ve sanayileşmelerinden dolayı çevreye zarar vermekte ve aynı zamanda, bu teknolojilerini ekonomik büyüme ve çevre koruma dengesini sağlamakta zorluk çeken gelişmekte olan ülkelere pazarlamaktadır. Bu nedenle, çevre sorunlarına küresel çapta en çok etkisi olan gelişmiş ülkelerdir. Ancak diğer yandan, gelişmekte olan ülkeler de kalkınmalarını bir an önce sağlayabilmek adına çevresel değerleri göz ardı etmektedir. Onların da ekonomik

¹⁷⁶Ertan, K. A. (2007). “Sürdürülebilir Kent”. (Editör: Ayşegül Mengi). **Kent ve Politika: Antik Kentten Dünya Kentine**. (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 11-26, 12; Des Jardins, J. R. (2006). **Çevre Etiği: Çevre Felsefesine Giriş**. (Çev. Ruşen Keleş). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 185; Tosun, 2018, 231.

¹⁷⁷Kılıç, 2006, 95.

¹⁷⁸Ergün, T. ve Çobanoğlu, N. (2012). “Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Etiği”. **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 3(1), 97-123, 102-103.

kalkınmayı öncelik kabul etmelerinin sonuçları yine küresel olarak çevresel değerlere ve insanlara zarara dönüşmektedir.¹⁷⁹ Bu nedenle, sürdürülebilirlik kavramının sağlanabilmesi için gerekli olan hedeflerden bir diğeri ise, ekonomik büyümenin, teknolojik ve toplumsal gelişmenin sağlanması noktasında, çevre koruma anlayışından kesinlikle taviz verilmemesi gerekliliğidir. Yani, ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme politikaları ile teknoloji alanındaki ilerlemeler, çevresel değerlerin korunması ve iyileştirilmesi ile uyumlu hâle getirilmelidir.¹⁸⁰

Küreselleşmenin ekonomik boyutu çerçevesinde, küresel çapta ekonomi alanında yaşanan bütünleşme ve yoğunlaşma ile birlikte sermayenin akışkanlığının hız kazanması, çevre sorunlarının artmasına sebep olmanın yanında ayrıca, dünya üzerinde eşitsizlik ve adaletsizliğin de artmasına sebep olarak yoksulluğu artırmıştır. Bu noktada sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için küreselleşmenin bu olumsuz yanı ile de mücadele edilmesi gerekmektedir. Özellikle, az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluğun ortadan kalkması için çaba gösterilmelidir. Bu nedenle, sürdürülebilirlik için küresel çapta eşitlik ve adaletin sağlanması temel gereklilik olarak görülmelidir.¹⁸¹

Eğer mevcut ekonomik, siyasal ve toplumsal düzen ile birlikte, çevreye bakış açısında bir değişimin yaşanmaması ve doğanın ekonomik kalkınma, teknolojik gelişme ve üretim-tüketim faaliyetleri adına sömürülmeye devam edilmesi durumu varlığını korursa, daha büyük çevre sorunlarının ortaya çıkması kaçınılmaz olacak ve dünya, insanlar ve diğer canlı varlıklar açısından yaşanabilirliğini her geçen gün daha da fazla kaybedecektir.¹⁸² Bu nedenle, ekonomik büyüme hedeflerinin temel öncelik olması gerektiği anlayışına son verilmeli ve ayrıca, oluşturulan tüketim toplumu zihniyetinde bir an önce değişikliğe gidilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, sürdürülebilirlik kavramı sadece içi boş bir kavram olarak kalacaktır.

3.2. Sürdürülebilir Kalkınma

Aşırı nüfus artışı, sanayileşme, hızlı ve düzensiz kentleşme, yoksulluk, eşitsizlik vb. sebeplerden dolayı artan çevre sorunlarının etkilerinin küresel çapta yoğun olarak hissedilmesi, bu konuda uluslararası alanda çevre ve kalkınma arasındaki ilişkide bir denge kurulması gerekliliğini ortaya koymuş ve bu dengenin devamlılığının sağlanması çevre

¹⁷⁹Hamamcı, 2016, 448.

¹⁸⁰Kılıç, 2006, 95.

¹⁸¹Mengi ve Algan, 2003, 78.

¹⁸²Görmez, 2015, 63.

sorunlarının çözümü için temel hedef olarak belirlenmiştir.¹⁸³ Bu temel hedef doğrultusunda, ekonomik büyüme sağlanırken, çevre kalitesinin artırılması ve doğal kaynakların korunması ile gelecek kuşakların da ihtiyaçlarının bugünden hesaba katılmasının yanında, insanların yaşam standartlarının iyileştirilmesi gerçekleştirilmek istenmektedir. İşte bu çerçevede ele alınan sürdürülebilir kalkınma kavramı, kalkınma ile çevre arasındaki uyumu gözetilen bir anlayışı içerisinde barındırmaktadır.¹⁸⁴

Sürdürülebilir kalkınma kavramı önemini 1987 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayınlanan Ortak Geleceğimiz Raporu ile kazanmış ve bu rapor ile de kavramın tanımı yapılmıştır.¹⁸⁵ BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nda kavramın ele alınması ile birlikte sürdürülebilir kalkınma anlayışı uluslararası nitelik kazanmıştır. Ayrıca, Ortak Geleceğimiz Raporu, uluslararası alanda çevre sorunlarının giderilmesi ve doğal kaynakların korunması noktasında önemli adımlar atılmasında da öncü olmuş,¹⁸⁶ ekonomik büyüme ve çevre koruma arasındaki ilişkinin ele alınmasında küresel olarak hareket edilmesinin yolunu açmıştır.¹⁸⁷

BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan ve Brundtland Raporu olarak da anılan Ortak Geleceğimiz Raporu, sürdürülebilir kalkınma kavramını, “bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak”¹⁸⁸ şeklinde tanımlamaktadır. Brundtland Raporu'ndaki sürdürülebilir kalkınmanın bu “...tanımında yer alan öğeler, kuşak içi ve kuşaklararası dayanışma ve adalettir. Kuşak içi dayanışma ve adalet mekân, kuşaklararası dayanışma ve adalet ise zaman boyutuna işaret etmektedir.”¹⁸⁹ Ayrıca, bu tanım doğrultusunda belirtilen

“(…)bugünün ve geleceğin ihtiyaçları kavramları görelidir. Geleceğin ihtiyacının hangi teknolojiyle ve ne tür bir toplumsal örgütlenmeyle karşılanacağı da önemli belirsizlikler taşımaktadır. Ama bir konu oldukça açıktır. Bu da, sürdürülebilirliğin temelinde insan merkezli bir ahlak ilkesi olmasıdır. İnsanların kendi önceliklerini terk etmeden, çevresel tehlikeleri göz önünde tutarak daha bilinçli davranırlarsa, uygun teknolojileri kullanırlarsa gelişmelerini sürdürebileceklerine inanılmaktadır. Sürdürülebilirlik bir gelişmeden vazgeçmeyi içermemektedir.”¹⁹⁰

¹⁸³Emrealp, S. (2005). **Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı**. İstanbul: IULA-EMME Yayını, 13.

¹⁸⁴Sezer, 2015, 231.

¹⁸⁵Mengi ve Algan, 2003, 2.

¹⁸⁶Mengi ve Algan, 2003, 20.

¹⁸⁷Mengi ve Algan, 2003, 21.

¹⁸⁸Türkiye Çevre Sorunları Vakfı. (1991). **Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu: Ortak Geleceğimiz**. (Çev. Belkıs Çorakçı). Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 71.

¹⁸⁹Mengi ve Algan, 2003, 3.

¹⁹⁰Tekeli, 2001, 732.

1992 yılında ise, Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde BM Çevre ve Kalkınma Konferansı düzenlenmiştir. Rio Zirvesi olarak da bilinen bu konferansın hedefi, etkileri küresel düzeyde olan çevre sorunlarının ortadan kaldırılması ve bu çerçevede sürdürülebilirliğin sağlanması olmuştur.¹⁹¹ “Rio Zirvesi sonunda kabul edilen, küresel, ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki uygulamalara yön veren Rio Bildirgesi, Gündem 21, İklim Değişikliği Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi ve Orman Varlığının Korunması İlkeleri” de sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde gelişmiştir.¹⁹² Gündem 21 belgesine göre, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için küresel işbirliği yapılması gerekmektedir. Ayrıca, doğal kaynakların dengeli kullanılması ve insanların yaşam standartlarının artırılması da temel gereklilikler olarak belirtilmiştir. Bu nedenle, çevre ve kalkınma politikaları bu çerçevede küresel olarak ele alınmaktadır. Bir diğer yandan, Gündem 21 ile yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gerektiği belirtilirken, sivil toplum kuruluşlarının ve halkın katılımı da önemsenmektedir. Buna göre sürdürülebilir kalkınma, ülkelerin kendi çevre ve kalkınma politikaları ile Gündem 21 belgesinin uyum göstermesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu doğrultuda, ülkelerin Gündem 21 uygulamalarını geliştirmek ve takip etmek adına 1992 yılında BM tarafından Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu kurulmuştur.¹⁹³ Bir diğer yandan, Gündem 21'in sürdürülebilir kalkınma çerçevesindeki hedeflerinin yerel boyutta uygulanması doğrultusunda Yerel Gündem 21 ortaya çıkarılmıştır. Yerel Gündem 21, çevresel değerlerin korunması ve iyileştirilmesi ve bu çerçevede gelecek nesillerin haklarının gözetilmesi doğrultusunda, insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve yaşam kalitelerinin artırılması yönünde hedefler ortaya koymuştur.¹⁹⁴ Yerel Gündem 21, “katılımcı” ve “çok sektörlü” bir süreç olarak, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini, uluslararası alanda işbirliği yapılmasını ve katılımın gerçekleşmesini önemsemektedir.¹⁹⁵

Ardından, BM Binyıl Zirvesi tarafından 2000 yılında kabul edilen ve 15 yıllık bir dönemi kapsayan Binyıl Zirvesi ve Binyıl Kalkınma Hedefleri, küresel nitelikte kalkınmanın sağlanması için gerekli olan hususları ortaya koymuştur. Bu noktada, “Binyıl Kalkınma Hedefleri”nde çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması kapsamında, sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin ulusal politika ve programlarla uyumlaştırılması ve çevresel

¹⁹¹İnternet: <http://www.ncsa-turkey.cevreorman.gov.tr/rio-sozlesmeleri.aspx> adresinden 20 Aralık 2018'de alınmıştır.

¹⁹²Mengi ve Algan, 2003, 4.

¹⁹³Görmez, 2015, 65; Emrealp, 2005, 16; Ertan, 2007, 15.

¹⁹⁴Emrealp, 2005, 20.

¹⁹⁵İnternet: Arar, A. A. (Ağustos, 2002). “Yerel Gündem 21”. **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, Sayı: 6. Web: <http://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa> adresinden 20 Aralık 2018'de alınmıştır.

kaynaklarda yaşanan kayıpların tersine çevrilmesi, biyolojik çeşitlilik kaybının azaltılması, sağlıklı içme suyuna sürdürülebilir biçimde ulaşamayan nüfusun yarı yarıya azaltılması hususları yer almıştır.”¹⁹⁶

1992 Rio Zirvesinden 10 yıl sonra, ekonomik büyüme ve toplumsal gelişmenin sağlanması çerçevesinde çevresel değerlerin korunması ve iyileştirilmesi konusunda bir değerlendirme yapılmak üzere, 2002 yılında Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) düzenlenmiştir.¹⁹⁷ 2002 yılında düzenlenen Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde;

“dünya pazarlarının hızla bütünleşmesinin, sermayenin hareketliliğinin artmasının ve yeryüzünde yatırımların artmasının sürdürülebilir 'kalkınma' açısından bir yandan kimi fırsatlar yaratırken, bir yandan da yeni sorunlar yarattığı bildiri metninde dile getirilmiştir. Küreselleşmenin sağladığı yararlar yarattığı sorunların yeryüzünde dengeli olarak dağıtılmadığı, daha çok az gelişmiş ülkelerin olumsuz etkilerle karşı karşıya bulunduğu belirtilmiştir.”¹⁹⁸

1992 yılında BM tarafından düzenlenen Rio Konferansı'ndan sonra, 2012 yılında yine Rio de Janeiro'da BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) düzenlenmiştir. Bu zirve sonucunda, “İstedığımız Gelecek” adında sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması doğrultusundaki hedefler belirlenmiştir.¹⁹⁹

Tüm bu gelişmelerin ardından, sürdürülebilir kalkınma için küresel hedefler çerçevesinde dünya liderleri tarafından üzerinde uzlaşma yapılarak, “aşırı yoksulluğu sona erdirmek”, “eşitsizlik ve adaletsizlik ile mücadele” ve “iklim değişikliğini düzeltme” doğrultusunda 17 tane küresel hedef belirlenmiştir. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin devamı niteliğindeki “Gündem 2030: BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” 2015 yılında kabul edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma için küresel nitelikte belirlenen bu hedefler şöyledir²⁰⁰:

1. Yoksulluğa Son: Yoksulluğun tüm biçimlerinin her yerde ortadan kaldırılması.
2. Açlığa Son: Açlığın sona erdirilmesi, gıda güvenliği ve daha iyi beslenme güvencesinin sağlanması; sürdürülebilir tarımın desteklenmesi.
3. Sağlıklı bireyler: Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi.

¹⁹⁶İnternet: <http://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa> adresinden 20 Aralık 2018'de alınmıştır.

¹⁹⁷İnternet: Ağca, B. (Kasım, 2002). “Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg, 26 Ağustos-4 Eylül 2002)”. **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, Sayı: 7. Web: http://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa adresinden 20 Aralık 2018'de alınmıştır.

¹⁹⁸Hamamcı, 2016, 452.

¹⁹⁹İnternet: <http://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa> adresinden 20 Aralık 2018'de alınmıştır.

²⁰⁰İnternet: <http://www.kureselhedefler.org> adresinden 20 Aralık 2018'de alınmıştır.

4. Nitelikli Eğitim: Kapsayıcı ve eşitlikçi, nitelikli eğitimin güvence altına alınması ve herkes için yaşam boyu öğrenimin desteklenmesi.
5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi.
6. Temiz Su ve Sıhhi Koşullar: Herkes için suyun ve sıhhi koşulların erişilebilirliği ve sürdürülebilir yönetimin güvence altına alınması.
7. Erişilebilir ve Temiz Enerji: Herkesin uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişiminin güvence altına alınması.
8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme: Kesintisiz, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işlerin desteklenmesi.
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı: Dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yenilikçiliğin güçlendirilmesi.
10. Eşitsizliklerin Azaltılması: Ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerin azaltılması.
11. Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları: Şehirlerin ve insan yerleşimlerinin kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılınması.
12. Sorumlu Tüketim ve Üretim: Sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması.
13. İklim Eylemi: İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi.
14. Sudaki Yaşam: Sürdürülebilir kalkınma için okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı.
15. Karasal Yaşam: Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının korunması, geliştirilmesi ve desteklenmesi, ormanların sürdürülebilir yönetimi, çölleşme ile mücadele, karasal bozulmanın durdurulması ve iyileştirilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının engellenmesi.
16. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar: Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumların desteklenmesi, herkes için adalete erişimin sağlanması ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların inşası.
17. Hedefler İçin Ortaklıklar: Uygulama araçlarının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığın canlandırılması.

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri genel olarak, küresel çapta yoksullukla mücadele edilmesi, eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin ortadan kaldırılması, dünyanın yaşanabilirliğinin sağlanması ve çevresel değerlerin korunması çerçevesinde belirlenmiştir.

Bu doğrultuda belirlenen 17 hedef birbirleriyle bağlantı içerisinde ve birbirlerini destekler niteliktedir. Ükelere, kendi sınırları içerisinde ve tüm dünyada karşı karşıya olunan çevre sorunları konusunda çözüm niteliğinde olacak hedefler sunulmaktadır. Ancak bu doğrultuda, bugün ve gelecek nesiller için yaşanabilir bir dünya bırakılabilecektir.²⁰¹

Uluslararası alanda yapılan çalışmalarda bu şekilde ele alınan sürdürülebilir kalkınma kavramı, “çevre değerlerinin ve doğal kaynakların savurganlığa yol açmayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde bulundurularak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın, ekonomik gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşü”²⁰² olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, sürdürülebilir kalkınma kavramına hem doğal kaynakların ve çevrenin korunması sağlanırken hem de gelecek kuşakların temel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan şartların günümüzden sağlanması anlayışı hâkimdir.²⁰³ Kavram, “(...)gerçekte, kuşaklararası adaletin bir yansıması olarak bugün yaşamakta olan insanlara belli bir etik sorumluluk yüklemektedir: Bu da henüz dünyaya gelmemiş insanların yararlanacakları kaynakları bugünden ipotek altına almaktan kaçınma yükümlülüğüdür.”²⁰⁴ Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma kavramı kuşaklararası adaletin sağlanması noktasında, ekonomik, toplumsal ve çevresel gelişmeyi uyum içerisinde bir arada ele almaktadır.²⁰⁵ Bu doğrultuda, sürdürülebilir kalkınma anlayışı, ekonomik büyüme ve toplumsal gelişmenin sağlanması noktasında “çevre sorunlarının belirtilerine değil, kaynaklarına odaklanmış durumdadır.”²⁰⁶

Kalkınma ve çevre arasındaki ilişkide kuşaklararası dengeyi gözeten ve bu konuda adaletli olunması gerektiğini belirten sürdürülebilir kalkınma kavramı ayrıca, uluslararası alanda da kalkınma ve çevre ilişkisi konusunda adaletin ve eşitliğin sağlanması gerektiğini belirtmektedir.²⁰⁷ Bu konuda, çevre sorunları ve bu sorunların çözümü noktasında gelişmiş ülkeler ve az gelişmiş ülkeler arasında yaklaşım farkı bulunmaktadır. Çünkü birinde çevre sorunları gelişmiş olmaktan, sanayileşmekten ve fazlaca tüketim yapılmaktan kaynaklanırken, az gelişmiş ülkelerde yoksulluktan kaynaklanmaktadır. Bu

²⁰¹İnternet: <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

²⁰²Keleş, R. (1998). **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 112.

²⁰³Kılıç, 2006, 95.

²⁰⁴Keleş, 2013, 107.

²⁰⁵İnternet: KENTGES. (2010). **Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023**. Ankara, 13. Web: https://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/editordosya/kentges_tr.pdf adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

²⁰⁶Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1991, 67.

²⁰⁷Ertürk, H. ve Sam, N. (2016). **Kent Ekonomisi**. (5. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi, 293.

doğrultuda, çevreye en çok zararı veren gelişmiş ülkelerdir. Gelişmiş ülkeler, çevre sorunlarına yol açan faaliyetlerinden vazgeçerek ve doğal kaynakları dengeli kullanarak bu sorunu önlemeye çalışmanın yanında, az gelişmiş ülkelerin de gelişmelerine yardımcı olmalıdır. Ancak bu çerçevede sağlanan küresel işbirliği ile birlikte çevre sorunlarının önüne geçilerek sürdürülebilir kalkınma sağlanabilecektir.²⁰⁸ Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma kavramı, bir taraftan tüm dünya genelinde çevrenin korunmasını ve iyileştirilmesini sağlamanın yanında, doğal kaynakların dengeli kullanılmasını sağlarken, diğer taraftan, sorun olarak görülen yoksulluğun ortadan kaldırılması için az gelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınmalarına yardımcı olma hedefini bünyesinde barındırmaktadır.²⁰⁹ Çünkü “yoksulluğun ve eşitsizliğin yaygın olduğu bir dünya her zaman için ekolojik ve diğer krizlere eğilimli olacaktır.”²¹⁰

“Sürdürülebilir kalkınma anlayışı, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişme hedeflerinde ortak paydayı “sürdürülebilirlik” olarak belirlemektedir. Geleceği de sahiplenen bu ortak hedef, herkesin temel ihtiyaçları ile daha iyi bir hayata ilişkin beklentilerinin karşılanmasına imkân vermeye yöneliktir. Çevre ile sosyoekonomik gelişme arasındaki ilişkileri iyi kurgulanmamış bir kalkınma stratejisinin uygulanması, şu anki ihtiyaçları karşılayabilir ancak insanların gelecekteki temel ihtiyaçlarının karşılanmasını tehlikeye sokabilir. Çünkü büyümenin hangi sınırdan sonra çevresel felaketlere yol açacağı kesin değildir ve çevresel bozulma çoğu zaman geri döndürülemez niteliktedir. Bu nedenle, ekonomik ve sosyal yapı ile çevre etkileşiminin bütüncül bir şekilde değerlendirilerek bugünkü ve gelecekteki nesillerin kalkınmanın getirdiği fırsatlardan hakkaniyetli bir şekilde yararlanmasının sağlanması, sürdürülebilir kalkınmanın temel felsefesini oluşturmaktadır.”²¹¹

Sürdürülebilir kalkınma kavramı doğrultusunda, çevre ve kalkınma arasındaki uyumun sağlanmasındaki amaçlar ise²¹²:

1. büyümeyi canlandırmak,
2. büyümenin kalitesini değiştirmek,
3. iş bulma, yiyecek, enerji, su ve sağlık konularındaki temel ihtiyaçları karşılamak,
4. sürdürülebilir bir nüfus düzeyini garantiye almak,
5. kaynak tabanını korumak ve zenginleştirmek,
6. teknolojiyi yeniden yönlendirmek ve riski yönetmek,
7. karar vermede çevre ile ekonomiyi birleştirmektir.

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin başarılı olması, ekonomik kalkınma hırslarının törpülenmesi ve doğal kaynakların tükenme tehlikesi ile karşılaşıldığının farkına varılmasına bağlıdır. Bu ise, her boyutta bir bilinç kazanmaya bağlı ve çevre koruma ile

²⁰⁸Keleş, 2013, 96-97.

²⁰⁹Keleş, 2013, 107.

²¹⁰Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1991, 72.

²¹¹İnternet: <http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/temel-tanimlar/> adresinden 20 Aralık 2018'de alınmıştır.

²¹²Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1991, 78.

ekonomik büyümenin bir arada ele alınmasını gerekli kılmaktadır.²¹³ Yani, ekonomik kalkınma aynı zamanda çevresel kalkınma ile birlikte gerçekleşebilecektir. Ancak bu çerçevede sürdürülebilirlik sağlanabilecektir.²¹⁴ Ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için üretim faaliyetlerinin gerçekleşmesinde temel girdi olan doğal kaynakların sürdürülebilir olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, kıt olan doğal kaynakların dengeli kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle, çevresel kalkınmanın daha öncelikli olması ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından daha da fazla önem taşımaktadır.²¹⁵ Ancak, bu durumu sürdürülebilir kalkınma anlayışının, ekonomik büyümenin durdurulması anlamına geldiği yönünde yorumlamamak gerekir.²¹⁶

Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için genel olarak²¹⁷:

1. karar alınmasında vatandaşların etkin katılımını sağlayacak bir siyasal sistem,
2. kendi çabasıyla ve sürdürülebilir biçimde üretim fazlası ve teknik bilgi sağlayabilecek bir ekonomik sistem,
3. uyumsuz kalkınmadan doğan gerilimlere çözüm bulabilen bir sosyal sistem,
4. durmadan yeni çözümler arayabilecek bir teknolojik sistem,
5. ticaret ve finansmanda sürdürülebilir düzenleri destekleyen bir uluslararası sistem,
6. esnekliğe, kendini düzeltme yeteneğine sahip bir yönetim sistemi gereklidir.

Sürdürülebilir kalkınma genel olarak, ekonomik büyümeyi, çevre korumayı, toplumsal gelişmeyi ve siyasal katılımı içinde barındıran bir kavramdır. Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda toplumsal açıdan, adalet ve eşitliği sağlama, herkes için sağlıklı bir çevrede yaşama, yaşam standartlarını iyileştirme ve yoksulluğun son bulması ele alınmaktadır. Ekonomik açıdan, ekonomik kalkınma ve çevre korumanın birlikte ele alınması gerekliliğinin vurgulanmasının yanında, gelecek kuşakların da ekonomik açıdan gelişmelerini sağlamalarının ve yaşanabilir bir çevrede hayatlarını sürdürebilmelerinin sağlanması konusunda, üretim ve tüketim faaliyetlerinin denetim altına alınması, çevreye verilen zararın ortadan kaldırılması ya da minimum seviyeye indirilmesi belirtilirken aynı zamanda, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması temel alınmaktadır. Ekolojik açıdan ise, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin koruma altına alınması, doğal kaynakların hızla tüketilmemesi, çevre sorunlarına yol açacak

²¹³Keleş, 2013, 109-110.

²¹⁴Ertan, B. ve Akkoyunlu, K. (1991). "Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma". **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Sayı: 133, 64-67, 66.

²¹⁵Ertan, 2007, 14.

²¹⁶Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1991, 67.

²¹⁷Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1991, 96.

faaliyetlerden kaçınılması, hava, su ve toprak kalitesinin artırılması, biyolojik çeşitliliğin korunması ve doğaya kaldıramayacağı yüklerin bindirilmemesi sürdürülebilir kalkınmanın kapsamına girmektedir.²¹⁸ Sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda siyasal açıdan, halkın ve sivil toplum örgütlerinin çevre ve kalkınma arasındaki ilişkide alınacak her kararda, uygulama ve değerlendirme aşamalarında katılım sağlaması temel gereklilik olarak görülmektedir.²¹⁹

Küresel çapta kalkınma ve çevre ilişkisini ele alan ve yaşanan ekonomik, çevresel ve toplumsal sorunlar için çözüm yolu olarak gösterilen sürdürülebilir kalkınma anlayışına yönelik olarak birtakım eleştiriler de bulunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma anlayışına yönelik olarak getirilen eleştirilerden biri, bu kavramın gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki ekonomik büyüme ilişkisinde bir araç olarak kullanılması yönündedir. Bu doğrultuda gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarını ve gelişmelerini önlemek adına ekonomik büyüme ve çevre koruma arasındaki ilişkiyi kullanmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma kavramı, bir “aldatmaca” olarak görülmektedir. Diğer bir eleştiri ise, kuşaklararası ilişkiye yöneliktir. Bu eleştiri çerçevesinde, gelecek kuşakların ihtiyaçlarının tam olarak belirlenmesi, bugünkü kuşakların bu konuda tavizlerde bulunması ve doğal kaynakları dengeli kullanması yönünde belirsizlikler bulunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramına yönelik başka bir eleştiri ise, kavramın “insan merkezli” olmasına yöneliktir. Bu anlayışla çevrenin korunması ve iyileştirilmesinin mümkün olamayacağı düşünülmektedir.²²⁰

Kavrama yönelik bir diğer eleştiri ise, sürdürülebilir kalkınmanın kâğıt üzerinde pek çok olumlu düşüncüyü barındırması ve çevre korumayı hedef edinerek gelecek kuşakların haklarını savunmasının yanında esas olarak, sermayenin küresel alanda akışkanlık kazanmasını ve ekonomik anlamda serbestleşmenin ve bütünleşmenin sağlanmasını hedef edindiği düşünülmektedir.²²¹

3.3. Sürdürülebilir Kent

Küreselleşmenin ve yerelleşmenin etkilerinin yoğun bir şekilde hissedildiği kentlerde, küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkinin yarattığı benzeşme ve farklılaşma doğrultusunda bir küresel yarış ortamı meydana gelmiştir. Kentlerin bu yarış ortamında, yerelliklerin küresel olanla birleştirilerek ortaya konulduğu küresel bir süreç

²¹⁸Keleş ve Mengi, 2017, 46.

²¹⁹Ertürk ve Sam, 2016, 293-294.

²²⁰Mengi ve Algan, 2003, 14-15.

²²¹Ergün ve Çobanoğlu, 2012, 106-107.

ortaya çıkmıştır. Bu oluşan yarış ortamında, gelişmelerini ve kalkınmalarını hızlandıran kentlerin sayılarında da artış yaşanmıştır. Bu doğrultuda hızla gelişen, büyüyen ve sayısı artan kentlerde yaşayan nüfusun sayısında da hızlı bir artış yaşanmıştır. Böyle bir ortamda, kentlerin taşıma kapasitesinin sınırları aşılmış, kent sınırları içerisindeki doğal kaynaklar hızla tüketilmeye başlanmış, hava, su ve toprak kirliliği artarak çevresel değerlerin kalitesi bozulmuş, kent içindeki yoksulluk ve eşitsizlik giderek artış göstermiş, insanların yaşam standartları düşmüş, kentler yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerini kaybetmeye başlamış ve kentlerin doğal, kültürel ve tarihi zenginlikleri de yok olmaya başlamıştır. Bu doğrultuda kentlerde yaşanan yerel düzeydeki bu sorunlardan dolayı meydana gelen çevre sorunlarının küresel nitelik kazanması neticesinde, dünyanın taşıma kapasitesi aşılmaya ve küresel çevre sorunları giderek artış göstermeye başlamıştır. Artan çevre sorunları ise, insanların ve diğer canlı türlerinin varlıklarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmelerinin önünde engel olmaya başlamıştır. Ayrıca, dünya çapındaki üretim, tüketim ve dağıtım faaliyetlerinin yarısından fazlasının kentlerde gerçekleştirilmesi yine, atık üretiminin büyük bir çoğunluğunun kent sınırları içerisinde gerçekleşmesi, dünyadaki nüfusun önemli bir kısmını kentli nüfusun oluşturması, kentlerin ticarete ve finansal faaliyetlerde önem kazanarak küresel ekonominin belirleyicisi olması, küresel çapta sermaye, turist ve yatırımları çekebilmek adına kentlerin altyapı ve üstyapı yatırımlarını artırması ve kentin doğal, kültürel ve tarihi değerlerini pazarlaması sürdürülebilirlik açısından kentleri önemli bir konuma getirmiştir. Bu nedenle, kentlerde sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde değişim ve dönüşümlerin yaşanması gerektiği küresel düzeyde önemli bir mesele olarak ele alınmıştır. Bu nedenlerden dolayı sürdürülebilir kent kavramı, çevre ve kalkınma arasındaki dengenin küresel olarak sağlanmasında yerel çabaların önemini ortaya koyan bir kavram olarak gelişme göstermiştir.²²²

Çok uluslu şirketler, gelişmiş ülkeler, Batı ve Amerikan tarzı popüler kültür, moda ve tüketim toplumu çerçevesinde küresel ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerin iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile her bir yerel noktaya ulaşması, küresel sorunlara yerel çözümler üretilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu noktada sürdürülebilirlik anlayışı, küreselleşme ve yerelleşme çerçevesinde çözüm önerileri sunmuştur. Bu nedenle, “sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin

²²²Algan, N. (2018). “Kentsel Gelişmede Ekolojik Sürdürülebilirlik”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 356-366, 356; Ertürk ve Sam, 2016, 291; Keleş, 2015, 247-248.

karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi”²²³ olarak tanımlanan kentler üzerinde yoğunlaşılması gerektiğinin farkına varılmıştır. Bu doğrultuda, üretim ve tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi, ekonomik kalkınmanın tek başına ele alınmaması, toplumsal eşitsizlik, adaletsizlik ve yoksulluğun ortadan kaldırılması ve kuşaklararası adaletin sağlanması gerekliliği temel hedefler olarak küresel düzeyde tartışılmış ve bu konuda yerel yönetimlere ve yerel halka büyük işler düştüğü belirtilmiştir. Yani genel olarak, küreselleşmenin yarattığı olumsuz etkilere karşı tepki olarak, yerleşme kullanılmaya çalışılmış ve küresel sorunlara yerel çözümler aranırken, yerel nitelikteki sorunlar da küresel düzeyde ele alınmıştır.

“Sürdürülebilir kentler kavramı; insan gereksinimlerine günümüz kentlerinden daha iyi yanıt veren kentlerin oluşturulmasının yanı sıra, kent sistemlerinin gelecek kuşakların gereksinimlerinin karşılanmasını engellemeyecek bir biçimde geliştirilmesi gerekliliğini tanımlamaktadır. Sürdürülebilir kentler düşüncesinin bu biçimde kavramlaştırılması, sürdürülebilir kalkınma stratejisinin kavramsal içeriğine uygun düşmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kentler düşüncesinin içeriği, amaçları ve hedefleri ile bu konuda alınması gereken önlemler ve politika araçları, sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin genel bilgilerden çıkarılabilmektedir.”²²⁴

Sürdürülebilir kent kavramının, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile tamamen uyumlu olduğu ve bu doğrultuda ele alınması gerektiği belirtilmektedir. Bunun nedeni ise, kentlerde yaşanan toplumsal, ekonomik ve çevresel sorunların, sürdürülebilirliğin sağlanmasında çözülmesi gereken temel sorunlar olduğudur. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için sürdürülebilir kentlerin oluşturulması temel hedef olarak görülmektedir.²²⁵

“Sürdürülebilirlik kavramının, gelecek kuşakların haklarından ödün vermeme anlamını içermesinden hareketle sürdürülebilir kent, kentin sürekli ve dengeli büyümesi anlayışını değil, geleceğe de yansıtacak biçimde kentin dengeli ve ekolojik sisteme uyumlu biçimde oluşmasını ifade etmelidir. Kentin gelişiminde endüstrileşme yerine toplumsal yaşam ve insanın da parçası olduğu doğa arasındaki uyum temel alınmalıdır. Sürdürülebilir kent anlayışı, bugünkü toplumun insan onuruna yakışır bir kentsel çevrede yaşamasının yanı sıra gelecek kuşaklara devredilecek kültürel, tarihsel ve doğal mirasın da sembolü olmalıdır. Bu durumda sürdürülebilir kent, ekolojik değerleri, doğal ve yapılı çevreyi ve toplumsal adaleti gözetilen bir anlayışla kentsel gelişimi öngören bir olgudur.”²²⁶

“Sürdürülebilir kent; güçlü ekonomi, temiz çevre, toplumsal eşitlik ve katılım gibi ilkelerin çerçevesinde gelişimini devamlı kılan kenttir.”²²⁷ Bu doğrultuda “sürdürülebilir

²²³Keleş, 1998, 75.

²²⁴Ertürk ve Sam, 2016, 292.

²²⁵Keleş ve Mengi, 2017, 46-47.

²²⁶Ertan, 2007, 22.

²²⁷Bayram, F. (2001). “Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Araçlar, Yaklaşımlar ve Türkiye”. **Cevat Geray’a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 251-264, 257.

kentler, süreklilik içinde değişimi sağlamak amacıyla sosyo-ekonomik çıkarların çevre ve enerji ile ilgili kaygılarla uyumlu hâle getirildiği kentlerdir.”²²⁸

Bu tanımlar çerçevesinde genel olarak “(...)sürdürülebilir kentte, doğal kaynakların korunduğu ve hatta iyileştirildiği, iktisadi faaliyetlerde çevresel değerlerin hep dikkate alındığı, kentler arasındaki gelişmişlik farklarının gözetildiği, aynı kent içindeki refah düzeyleri arasındaki mesafenin azaltılmaya çalışıldığı”²²⁹ görülmektedir.

Sürdürülebilir kentlerde, nüfus artışının denetim altına alınması, kentte yaşayan insanların temel ihtiyaçlarının karşılanarak insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmelerini sağlayacak şekilde yaşam kalitelerinin artırılması ve kent içerisindeki eşitsizliklerin giderilmesi temel gerekliliklerdendir. Aynı zamanda, kent sınırları içerisindeki hava, su ve toprak kalitesinin artırılması ve diğer canlı türlerinin ve ekolojik sistemlerin korunması hem insanların yaşam kalitesi hem de kentlerin sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilir kentlerin gerçekleştirilmesi için enerji elde edimi ve kullanımında da değişim ve dönüşümler gerekli görülmektedir. Bu konuda, özellikle yenilenebilir ve temiz enerji kaynaklarının kullanımı önemli görülmektedir. Çevre sorunların yaratılması ve doğal kaynakların hızla tüketilmesinde tüketim anlayışının büyük payı bulunmaktadır. Bu doğrultuda, küresel çapta yaratılan tüketim toplumunun çevreye verdiği zararın çoğu kentlerden doğduğu için kentte yaşayan nüfusun bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, doğal kaynakların dengeli kullanılması ve çevre ile dost teknolojilerin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.²³⁰ Diğer yandan, kentlerde toplu taşıma araçlarının kullanımı özendirilmeli ve kentlerde doğaya zararlı olan motorlu araçlardan ziyade bisiklet gibi kirletici özelliği olmayan araçlar kullanılmalı ve kentler bu çerçevede planlanmalıdır. Özellikle küreselleşme ve yerelleşme süreçleri ile birlikte yerel yönetimlerin güç kazanması ve halkın yönetime katılımının gerçekleşmesi sürdürülebilir kentler açısından büyük önem taşımaktadır.²³¹

Kentlerin sürdürülebilirliği ile birlikte, doğal kaynakların ve çevrenin kuşaklararası adaletli paylaşımı hedeflenirken diğer yandan, kentte yaşayan insanlar için sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre oluşturulmak istenmektedir.²³² Bu nedenle, çevre ve kalkınma dengesi kurulmalıdır. Üretim ve tüketim sonrası oluşan atıklar azaltılmalı ve bu atıkların

²²⁸Van Geenhuysan, M. ve Nijkamp, P. (1994). “Sürdürülebilir Kenti Nasıl Planlamalı?”. (Çev. Nil Duruöz). **Toplum ve Bilim Dergisi**, Sayı: 64-65, 129-140, 131.

²²⁹Şahin, 2013, 25.

²³⁰Ertürk ve Sam, 2016, 294-296.

²³¹Ertürk ve Sam, 2016, 296.

²³²Atıl, Gülgün ve Yörük, 2005, 216.

geri dönüşümü için uygun teknolojiler geliştirilmelidir. Kentlerdeki yeşil alanların sayısı artırılmalı ve biyolojik çeşitlilik korunmalıdır. Tarımsal arazilerin doğru kullanımı sağlanmalı ve bu araziler zararlı etkilerden korunmalı ve genişletilmelidir.²³³

Sürdürülebilirlik anlayışında sadece kentin çevresel değerlerini korumak ve iyileştirerek devamlılığını sağlamak bulunmaz, aynı zamanda kentin ekonomik büyümesini ve toplumsal gelişmesini sağlamanın yanında, kentin yerel nitelikteki kimlik, kültür, değer ve özelliklerini de korumak ve bunların kuşaklararası dengeli bir şekilde dağılımını düzenlemek bulunmaktadır.²³⁴

Kentlerin sürdürülebilir nitelik kazanmasında en büyük pay kent sakinlerine düşmektedir. Çünkü kentte yaşayanlar bu sürdürülebilirlik kavramını ne kadar öğrenip benimser ve uygularsa kentler o oranda sürdürülebilirlik kazanabilir.²³⁵ Ayrıca, “sürdürülebilir kent kavramı yalnızca o şehirde yaşayanlarla ilgili değil, diğer kentlerin toplumlarını ve böylece tüm dünya toplumunu ilgilendiren bütüncül bir konudur.”²³⁶ Bu nedenle, kentlerde sürdürülebilirliği sağlamak için gerçekleştirilen çabalar sadece o kentteki çevre sorunlarını çözmekle, yaşam standartlarını iyileştirmekle ve ekonomik büyümeyi sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda bu etkiler küresel çapta kendisine karşılık bulacaktır.

3.4. Sürdürülebilir Kentleşme

Hızlı, çarpık ve düzensiz bir kentleşmenin yaşanması çevre sorunlarının artmasına sebep olmanın yanında, insanların yaşam kalitelerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı zamanda, diğer canlı türlerinin varlıklarını sürdürmelerinin önünde de engel teşkil etmektedir. Kentlerde yaşayan nüfusun dünyada sürekli olarak artış göstermesi ve 2020 yılında kentte yaşayan nüfus oranının %56.7'ye yükseleceğinin düşünülmesi çevre sorunlarının çözümünde kentleşme politikalarının önemini ortaya koymaktadır.²³⁷ Bu nedenle, sürdürülebilirlik anlayışı ile kentleşme politikalarının uyumlu hâle getirilmesi gerekli olarak görülmüştür.

Küresel nitelikte sürdürülebilir insan yerleşimlerini sağlamak, bu konuda uluslararası alanda işbirliğini gerçekleştirmek ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında ayrı bir

²³³Atıl, Gülgün ve Yörük, 2005, 217.

²³⁴Yıldız, S. G. M. (2018). “Sürdürülebilir Kentleşme: İnebolu (Kastamonu) Kent Örneği”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 260-280, 261.

²³⁵Sezgin ve Ünüvar, 2011, 34.

²³⁶Sezgin ve Ünüvar, 2011, 15.

²³⁷Keleş, 2013, 91.

öneme sahip olan kentlerde yaşanan ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunlara çözüm üretebilmek adına, 1976 yılında Vancouver’da BM İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABITAT-I) düzenlenmiştir. Bu konferans, “insan hakları”, “ekonomik ve sosyal kalkınma” ile “çevrenin korunması”nı küresel nitelikte gerçekleştirebilmek adına kentleşme politikalarının belirlenmesinde yol gösterici nitelikte hedefler sunmuştur. Bu doğrultuda, kentlerin sürdürülebilirliğinin önünde engel olan ve çevre sorunlarına sebep olan hızlı ve düzensiz kentleşme neticesinde ortaya çıkan sorunlara çözüm niteliğinde olacak kararlar alınmıştır. Ardından, 1996 yılında İstanbul’da BM İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABITAT-II) düzenlenmiştir. HABITAT-II Konferansı, “herkes için uygun barınma” ve “insan yerleşimlerinin sürdürülebilir şekilde geliştirilmesi” amaçlarını gerçekleştirmeyi benimsemiştir. Ayrıca, kentlerin küresel önemine dikkat çekilerek, yerel yönetimlerin güçlendirilmesine, katılımın önemsenmesine ve kentsel-kırsal gelişmenin birlikte değerlendirilmesine yönelik konular üzerinde de durulmuştur. Bu konuda küresel düzeyde işbirliğinin yapılması gerektiğini belirtmiştir. 2016 yılında ise, Ekvator’un başkenti Kito’da BM Konut ve Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (HABITAT-III) düzenlenmiştir. Bu konferansta, kentleşmenin küresel olarak öneminin arttığını belirtilmesinin yanında, kalkınmada kentleşmeye önem verilmesi, kentleşme politikalarının çevre ile uyum içinde geliştirilmesi ve kentleşme aracılığıyla toplumsal eşitliğin ve adaletin sağlanarak yoksulluğun ortadan kaldırılması konuları üzerinde durulmuştur.²³⁸

“Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci”²³⁹ olarak tanımlanan kentleşme, “yalnızca tarihsel boyutu olan bir toplumsal ve kültürel olgu değil, aynı zamanda çok geniş kapsamlı ekolojik olgudur.”²⁴⁰

Bu çerçevede “sürdürülebilir kentleşme, bir yerleşme alanının sahip olduğu mekânsal, çevresel, tarihsel ve kültürel değerlerin, çağa uygun bilimsel ve teknolojik imkânlar kullanılarak korunması ve geliştirilmesi”²⁴¹ olarak tanımlanacaktır.

²³⁸İnternet: <http://www.mfa.gov.tr/bm-insan-yerlesimleri-programi.tr.mfa> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır; İnternet: <http://habitat.csb.gov.tr/habitat-konferanslari-i-5746> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

²³⁹Keleş, 2017, 37.

²⁴⁰Bookchin, M. (2014). **Kentsiz Kentleşme: Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü**. (1. Baskı). (Çev. Burak Özyalçın). İstanbul: Sümer Yayıncılık, 11.

²⁴¹Yıldız, 2018, 261.

Sürdürülebilir kentleşmenin ilkeleri ise²⁴²:

1. Doğal kaynakların kullanımında ekolojik dengenin gözetilmesi,
2. Kültürel varlıkların korunması, yaşatılması ve geliştirilmesi,
3. Doğal ve teknolojik tehlike ve risklerden arındırılmış, sağlıklı, güvenli, nitelikli yaşam çevrelerinin oluşturulması,
4. Yaşayanların güvenli içme suyuna, yeterli altyapıya ve ulaşım imkânlarına erişiminin sağlanması,
5. Kamu hizmetlerinden yararlanmada fırsat eşitliğinin sağlanması,
6. Yerel düzeyde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın gerçekleştirilmesi,
7. Toplumsal dayanışma ve bütünleşme kültürünün geliştirilmesi, kentsel yoksulluk ve eşitsizliklerin giderilmesi,
8. Yerel kültürel değerler ve geleneklerin korunup geliştirilmesi,
9. Çok merkezli, yığılmayı önleyen ve dengeli mekânsal gelişmeye odaklı, dinamik, çekici ve yarışmacı yerleşmeler sisteminin oluşturulması,
10. İklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik sürdürülebilir kent formunun, sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin ve yerleşmelerde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının geliştirilmesi,
11. Yerleşmelerin planlanmasında, nüfus ve ekonomik faaliyetlerin yer seçimi ve mekânsal dağılımında, çevresel, doğal ve ekolojik eşiklere ve taşıma kapasitesine uyulması,
12. Yerleşmelerde, tüketim kalıplarının doğal ve kültürel çevre üzerindeki etkilerini azaltacak yöntemlerin teşvik edilmesi,
13. Yerleşmelerde yaşam ve mekân kalitesini geliştirmeye, mekânsal ve toplumsal eşitsizlikleri gidermeye yönelik araçların geliştirilmesi ve başarı göstergeleri ile izlenmesi,
14. Yerleşmelerde ekonomik, sosyal ve mekânsal gelişmelerin yaşam destek sistemleri üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması, hava, su ve toprak kirliliğinin önlenmesi,
15. İşbirliği ve dayanışma kültürü için katılım yöntemlerinin geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması,
16. Yerel yönetimlerin hizmet sunumunda, şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık ve verimliliğin esas alınmasıdır.

Bu doğrultuda sürdürülebilir kentleşme kavramının genel olarak üç temel amacı bulunmaktadır:

²⁴²KENTGES, 2010, 13.

“Birincisi, kentlerde yaşayan insanların, kent ile olan ilişkilerinde, kentin ortak alanlarının kullanımında ve kamu hizmetlerinin alımında yaşam kalitelerinin artırılması sorununun aşılmasıdır. İkincisi, kentin bir yerleşim birimi olarak kendi varlığını devam ettirebilme yetisinin güçlendirilmesidir. Son olarak da kentin çevre değerlerini taşıma kapasitelerinin üzerinde kullanımı ile kaynakların dönüştürülmesinde var olan üretim ve tüketim kalıplarının temelinden sorgulanması gereğidir.”²⁴³

Bu çerçevede sürdürülebilir kentleşmenin amaçlarına ulaşabilmek için, “Gündem 2030: BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri”nden 11. hedef olan “sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları” büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultudaki 11. Hedefin içeriği aşağıdaki gibidir²⁴⁴:

11.1. 2030’a kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekonduların iyileştirilmesi.

11.2. 2030’a kadar özellikle kırılgan durumda olan insanların, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel önem gösterilerek, yol güvenliğinin geliştirilmesi, özellikle toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması.

11.3. 2030’a kadar bütün ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmenin geliştirilmesi ve katılımcı, entegre ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin planlanması ve yönetilmesi için kapasitenin güçlendirilmesi.

11.4. Dünyanın kültürel ve doğal mirasının korunması ve gözetilmesi çabalarının artırılması.

11.5. 2030’a kadar yoksulların ve kırılgan durumdaki insanların korunması temel alınarak suyla ilgili afetleri de kapsayan afetler nedeniyle küresel gayri safi yurt içi hasılayla ilgili doğrudan ekonomik kayıpların önemli oranda düşürülmesi ve ölümlerin ve etkilenen insan sayısının önemli ölçüde azaltılması.

11.6. 2030’a kadar hava kalitesine ve belediye atık yönetimi ve diğer atık yönetimlerine özel önem göstererek kentlerin kişi başına düşen olumsuz çevresel etkilerinin azaltılması.

11.7. 2030’a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması.

11.a. Ulusal ve bölgesel kalkınma planlamasını güçlendirerek kentsel, kent çevresindeki ve kırsal alanlar arasındaki olumlu ekonomik, sosyal ve çevresel bağlantıların desteklenmesi.

²⁴³Bayram, 2001, 256.

²⁴⁴İnternet: <http://www.kureselhedefler.org/hedefler/surdurulebilir-sehir-ve-yasam-alanlari> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

11.b. 2020'ye kadar kapsamaya, kaynak etkinliğine, iklim değişikliğine uyuma ve afetlere karşı dayanıklılığa yönelik entegre politikaları ve planları benimseyen ve uygulayan şehirlerin ve insan yerleşimlerinin sayısının önemli ölçüde artırılması ve Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçeve Eylem Planı 2015-2030 doğrultusunda bütüncül bir afet risk yönetiminin her düzeyde geliştirilmesi ve uygulanması.

11.c. En az gelişmiş ülkelerin finansal ve teknik yardım aracılığıyla yerel malzemeler kullanarak sürdürülebilir ve dayanıklı binalar inşa etmelerinin desteklenmesi.

Sürdürülebilir kentleşme kavramı, kent ve kentte yaşayan nüfus arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaşarak kentli nüfusun, yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve sunulan kamu hizmetlerinden eşit bir şekilde faydalanabilmesinin sağlanmasını hedef edinmektedir. Ayrıca, kentli nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması ve onlara kamu hizmetlerinin sunulması noktasında, çevresel faktörlerinin göz önünde bulundurulması ve doğal kaynakların dengeli kullanımının sağlanmasını gerekli olarak görmektedir. Belirlenen kentleşme politikalarında, çevresel değerlerin kalitesinin artırılmasının yanında doğal kaynakların kendisini yenilemesine izin verilmesi de gerekmektedir. Ayrıca, geri dönüşüm uygulamalarına ağırlık verilmeli, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artırılmalı, kent sınırları içerisindeki hava, su ve toprak kalitesi iyileştirilmeli, ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme politikaları çevre koruma hedefleri ile uyumlu olarak gerçekleştirilmelidir.²⁴⁵

Sürdürülebilir kentleşmenin sağlanabilmesi noktasında, kentlerin planlanmasında oturma, çalışma, eğlenme vb. alanların kent içerisindeki dağılımı mümkün olduğunca birbirine yakın bir şekilde oluşturulmalıdır. Bu sayede kent topraklarındaki gereksiz yayılma sonucu oluşan betonlaşmanın önüne geçilebilecektir. Ayrıca, bu yoğunlaşma sayesinde, ulaşımda özel araç kullanımını da azalmış olacaktır. Böylece sürdürülebilir kentleşme doğrultusunda kent içerisindeki doğal, kültürel ve tarihi alanlar korunabilecektir.²⁴⁶ Ayrıca, "kentleşme zaten kendi başına bir kalkınma sürecidir. Sorun bu süreci, hayat kalitesinde ciddi bozukluklara yol açmayacak biçimde yönetmektir. Bu durumda, daha küçük şehir merkezlerinin geliştirilmesi teşvik edilmeli, büyük kentler üzerindeki baskı bu yolla hafifletilmeye çalışılmalıdır."²⁴⁷ Bir diğer yandan, sürdürülebilir kentleşmenin sağlanabilmesi için, kent içindeki eşitsizlik ve adaletsiz durumunun ortadan

²⁴⁵Özgül, C. G. (2015). "Avrupa Birliği'nin Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Politikaları". (Editör: Aykut Çoban). **Yerel Yönetim Kent ve Ekoloji**. (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 111-130, 115-116; Bayram, 2001, 259-260.

²⁴⁶Van Geenhuisan ve Nijkamp, 1994, 135.

²⁴⁷Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1991, 86-87.

kaldırılması ve tüm toplumun yaşam standartlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Eşitlik ve adalet anlayışının kavranması sadece insanların yaşam standartlarının iyileştirilmesi için olmamalı ayrıca, diğer canlı türlerinin de varlıklarını devam ettirmesine olanak tanıyacak şekilde olmalıdır. İşte böyle bir anlayışla, sürdürülebilir kentleşme kavramı anlam bulabilecek ve sadece insan merkezli ekonomik büyüme olarak görülmeyecektir.

4. YERELDEN KÜRESELE: CITTASLOW (YAVAŞ KENT)

4.1. Küreselleşmenin Hızına Karşı Yerelleşmenin Yavaşlığı

Küreselleşme süreci ve iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin yanı sıra sanayileşme, nüfus artışı ve kentleşmenin de etkisiyle zamansal ve mekânsal anlamda değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir. Bu çerçevede, dünyanın küçük bir yer hâline gelmesinin yanında, zamansal engellerin de ortadan kalkmasıyla birlikte hayatın hız kazanması durumu ortaya çıkmıştır. Böyle bir ortamda ise insanların, zamanı yakalamak ve çağa ayak uydurabilmek adına hız kavramına bağlılıkları artmıştır. Bu doğrultudaki gelişmeler ekonomik, siyasal, kültürel, toplumsal ve çevresel boyutlardaki hızda artış yaşanmasına yol açmış ve hızlı bir tükenme-tüketme durumunu ortaya çıkarmıştır. Böylece, insanlar kendilerinin ve dünyanın sınırlarını hızla zorlamaya başlamış ve bu durum, insanların yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemiştir.²⁴⁸ Ayrıca, küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ile birlikte insan, para, mal, hizmet, fikir, kültür, din vb. akışkanlığında artış yaşanmış ve küresel nitelikte homojen bir ortam yaratılmıştır. Bir diğer yandan, Batı ve Amerikan merkezli küresel popüler kültür, çok uluslu şirketler, uluslararası ve bölgesel kurum ve kuruluşlar dünya üzerindeki bütünleşmeyi, yoğunlaşmayı ve serbestleşmeyi artırmıştır. Böylece güçlerini giderek artıran küresel aktörler, hız olgusunun gücünün de artmasıyla birlikte, yerel olan üzerindeki etkilerini artırmış ve yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin üzerinde değişim ve dönüşüm yaratarak küresel olanının hâkimiyetini sağlamaya çalışmıştır. Bu doğrultuda, yerel olanın yok olma tehlikesi altında kalmasıyla birlikte, farklılıklar ortadan kalkmaya ve önemsizleşmeye başlamış ve bu durum homojenleşmeyi giderek artırmıştır.²⁴⁹ Hız ile birlikte insanların yaşamlarında da önemli değişim ve dönüşümler yaşanmış ve hayatın temel belirleyicisi hız kavramı olmuştur. Öyle ki;

“Daha çok satın alabilmek için daha hızlı yaşıyoruz, hayata yetişebilmek için kendimize ve sevdiğimizlere daha az zaman ayırıyoruz. Zihnen ve fiziken daha çok yoruluyoruz daha mutsuz oluyoruz. Buna rağmen ne kadar kazanırsak kazanalım kazandığımız para yetmiyor. Daha çok çalışıyoruz, daha hızlı yaşıyoruz. Sürekli bir yerlere yetişmemiz, başka bir yerde olmamız gerektiğini hissediyoruz. Nerede olursak olalım sanki başka bir yerde olmamız gerekiyormuş, kaçırdığımız bir şeyler varmış gibi hissediyoruz.”²⁵⁰

²⁴⁸Bal, H. (2016). **Kent Sosyolojisi**. (7. Baskı). Bursa: Sentez Yayıncılık, 363.

²⁴⁹Yurtseven, H. R., Kaya, O. ve Harman, S. (2010). **Yavaş Hareketi**. Ankara: Detay Yayıncılık, 2; Tosun, E. K. (2013). “Yaşam Kalitesi Ekseninde Şekillenen Alternatif Bir Kentsel Yaşam Modeli: Yavaş Kentleşme Hareketi”. **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 32(1), 215-237, 223; Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 3.

²⁵⁰İnternet: <https://yavasyasa.com> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

Bu doğrultuda hız olgusunun, küresel nitelik kazanması ile birlikte giderek hayatımızın merkezinde yer alması neticesinde, çevresel değerlerin, doğal kaynakların ve kentlerin hızla “tüketilmekte” olduğu açıkça ortadadır.²⁵¹ Zamanın gerisinde kalmamak adına insanlar, hayatlarını hız ekseninde yaşamaya başlamış ve sürekli bir şeylerin peşinden koşturmak zorunda kalmıştır. Küreselleşme, teknolojik gelişmeler, tüketim kültürü ve hız ile birlikte,

“yaşamlarımız gittikçe hızlanıyor. Otobanlarımız, cep telefonlarımız, metrolarımız, uçaklarımız, tabletlerimiz, elektrikli ev aletlerimiz, e-kitaplarımız kısaca hayatımızı kolaylaştıracak her şeyimiz var ancak olmuyor. İşe yetişmek için daha erken kalkıyoruz, işten daha geç dönüyoruz. Ödememiz gereken borçlarımız, kredilerimiz bitmiyor, bitse de bir şekilde yine borçlanıyoruz. Kendimize, sevdiğimizimize daha az zaman ayırabiliyoruz. Kahveyi yürürken içiyoruz, yemekleri ayaküstü hızlıca yiyoruz. Hep yetişmemiz gereken bir yer, hep kaçırdığımız bir şeyler var hayatta. Aslında farklı bir hayat mümkün. Sadece varmanın değil yolculuğun önemli olduğu, sevdiğimizle sosyal medyada değil yüz yüze paylaşımda bulunabileceğimiz, ne kadar tükettiğimizin değil ne kadar ürettiğimizin önemli olduğu bir hayat mümkün. Yaşam tarzımızla dünyayı yok etmediğimiz, geleneklerimizi, yerel yemeklerimizi, doğayı koruduğumuz bir yaşam mümkün.”²⁵²

Bu çerçevede küreselleşmenin, iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerinin hayatın pek çok alanında etki yaratmasına ve bu etkiler neticesinde hız olgusunun değer kazanmasına ve tüketim toplumunun meydana gelmesine karşı olarak “Yavaş Hareketi” (Slow Movement) ortaya çıkmıştır.²⁵³ Bu doğrultuda ortaya çıkan Yavaş Hareketi, küreselleşmenin yarattığı hız ortamında zamanı yakalamak adına hayat kalitesinin düşmesi, zamanın doğru kullanamaması ve sürekli bir koşuşturmaca içinde olunması tarzındaki bir yaşam modeline karşı olarak, hayat kalitesini iyileştirmeyi ve toplumsal gelişmedeki sürdürülebilirliği sağlamayı hedeflemektedir.²⁵⁴ Ayrıca, küreselleşmenin zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırması neticesinde homojenleşmenin artması ve farklılıkların önemini yitirmesi, Yavaş Hareketi açısından önemli bir sorun olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede Yavaş Hareketi, zaman ve mekânın yavaşlaması ile birlikte farklılıkların yeniden anlam ve önem kazanacağını belirtmektedir.²⁵⁵ Batı ve Amerikan merkezli popüler kültürün yaygınlık kazanması ve bu durumun küresel homojenlik yaratmasına karşı çıkan Yavaş Hareketi, yerel kimlik, kültür ve değerlerin yeniden canlandırılması ve korunmasını da sağlamaya çalışmaktadır.²⁵⁶

Yavaş yaşam, hayatın olması gereken normal hızında yaşanması ve hayattan zevk alınması hedeflerini gerçekleştirmek istemektedir. Bu çerçevede bir yaşam sürmek ise,

²⁵¹Honore, C. (2008). **Yavaş! Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi.** (Çev. Esen Gür). İstanbul: Alfa Yayınları, 276.

²⁵²İnternet: <https://yavasyasa.com/hakkimizda> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

²⁵³Sezgin ve Ünüvar, 2011, 107.

²⁵⁴Acuner, E. (2015). **Cittaslow (Sakin Şehir) Olma Yolunda İlk Adım.** Trabzon: Celepler Yayıncılık, 15.

²⁵⁵Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 7.

²⁵⁶Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 6-7.

geriye doğru gitmek ya da teknolojik imkânların hepsine karşı olmak demek değildir. Yavaş Hareketi, tüketim toplumunun oluşturduğu hız ortamından ve tüketim çılgınlığından uzak durmak, çevresel değerleri korumak ve gelecek kuşaklar için yaşanabilir bir dünya bırakmak için uluslararası büyüyen bir harekettir. Yavaş Hareketi ile birlikte genel olarak, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde kent ve çevrenin korunması ve iyileştirilmesini sağlamanın yanında yerel ürünlerin ve üreticilerin desteklenmesi, Slow Food Hareketi çerçevesinde organik gıda üretiminin sağlanması da gerçekleştirilmek istenmektedir.²⁵⁷

“Yavaş yaşamak, hayattan zevk alabilmek, sevdiğimizlere ve kendimize zaman ayırabilmek, hız için dünyaya zarar vermemektir. Arkadaşlarımızla yürürken kahve içmek yerine oturmak ve onlara zaman ayırmaktır. Hayatın hızlı gidersek erken varacağımız bir varış noktası yoktur, önemli olan hayatımızı nasıl yaşadığımızdır, her geçen anın değerini bilmemizdir.”²⁵⁸

Yavaşlık felsefesinde, yaşamın her boyutunda hızın yarattığı kalitesiz vakit geçirmeyi ve hayattan zevk alamama durumunu ortadan kaldırmak yer almaktadır. Böylece, insanlar geçirdikleri zamanın her bir anını yavaşlık sayesinde hissederek yaşayabilir.²⁵⁹ Yavaşlık, bünyesinde zamansal ve mekânsal olanı birlikte barındırmaktadır. Yani yavaşlık ile birlikte, zamansal açıdan anı yaşamak ve zamanı doğru kullanmak hedefleniyor iken; mekânsal açıdan ise, yerel olanın korunması ve yaşatılması hedeflenmektedir. “Yavaş yaşam, insanların içinde buldukları zaman ve yer içerisinde mutlu olmalarını sağlayabilecek tepkiler bütünüdür.”²⁶⁰

Küreselleşme süreci ve teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan küresel popüler kültür homojenleşmeyi artırmış ve hayata hız kazandırmıştır. Farklılıkların ve yerel nitelikteki değerlerin korunması ve hızlı olan hayatın yavaşlamasının sağlanması noktasında ise, yerelleşme çerçevesinde Yavaş Hareketi önem kazanmıştır. Bu nedenle, yerelleşme olgusu Yavaş Hareketi’nin gelişme göstermesini kolaylaştırmış ve aynı zamanda Yavaş Hareketi de yerelleşme sürecinin etki gücünün artmasına katkıda bulunmuştur. Yavaş Hareketi çerçevesinde yerel nitelikteki değerler korunmaya ve yaşatılmaya çalışılmıştır. Yavaş Hareketi, küreselleşmenin yarattığı homojenleşmeye ve hız olgusuna yerelleşme ile karşı çıkmaya ve yerelde kendine karşılık bulmaya çalışmıştır. Yavaş Hareketi, zamansal ve mekânsal açıdan hedeflerini gerçekleştirebilmek için yerelleşme olgusundan faydalanmıştır. Çünkü Yavaş Hareketi’ne göre, küreselleşme ile birlikte değişim ve dönüşüm yaşayan zaman ve mekân kavramları ancak, yerel düzeyde

²⁵⁷İnternet: <http://www.cittaslow.org/content/philosophy> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

²⁵⁸İnternet: <https://cittaslowturkiye.org> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

²⁵⁹Ünal, M. ve Zavalı, Y. S. (2016). “Küreselleşme Karşısı Bir Hareket: Yavaş Hareketi”. **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 5(4), 889-912, 894.

²⁶⁰Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 2.

gerçek anlamlarına kavuşabilir. Bu nedenle, yerelleşme olgusu ve Yavaş Hareketi arasında karşılıklı etkileşim ve bağımlılık ilişkisi bulunmaktadır.

“Yavaşlığın içerdiği yer anlayışının özünde, yerelin sahip olduğu değerler bulunmaktadır. Yavaşlık; yerel ve sınırlı bir alanda sadece o alanda bulunan coğrafi ve yaşamsal değerlerin, bireysel ve sosyal bağların bulunduğu bir yapıdır. Bu noktada yavaşlık, yaşanan deneyimlerin o alana özgü olduğuna ve yaşananın o alanda anlamlı olacağına dikkat çekmektedir.”²⁶¹

Bir diğer yandan, yerel olanın korunması ve sürdürülmesi gerektiğini savunan “Yavaş Hareketi, küreselleşmeyi reddetmemektedir. Tam tersine, dünyadaki tüm insanların sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal alanlarda birbiriyle yoğun bir iletişim ve etkileşim sürecine girmelerinin kaçınılmaz olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, küreselleşmenin olumsuz kültürel değişim yönünü vurgulamaktadır.”²⁶² Bunun nedeni ise, küreselleşme ile birlikte oluşan Batı ve Amerikan merkezli küresel popüler kültürün, iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler, medya ve çok uluslu şirketler aracılığıyla hızla dünyaya yayılmış olması neticesinde, yaşam tarzları birbirine benzer hâle gelmiş ve bu durum yerel kültürler üzerinde değişim ve dönüşümler yaratmıştır. Ancak, bir diğer yandan da yerel olan kendisine küresel olan içerisinde yer bularak farklı noktalara ulaşmıştır. Bu nedenle, küreselleşme ile birlikte yerel olanın ortadan kalktığını söylemek yanlış olacaktır. Bu süreçte, yerel olan da varlığını devam ettirmiş ancak, aynı zamanda küresel kültürün baskısı ile de mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda Yavaş Hareketi ile birlikte, yerelleşme olgusu yeniden canlandırılmaya çalışılmış ve küresel olan homojenliğin karşısında farklılıklar korunarak ön plana çıkarılmak istenmiştir.²⁶³ Yavaş Hareketi genel olarak, küreselleşmenin dünya ile bütünleşebilme ve teknolojik gelişmelerden faydalanabilme gibi olumlu yanlarını kullanarak kendisini, yani yerel olanı küresel taşımakta ve küresel akış içerisinde kendisine yer bulabilmektedir. Ancak, küreselleşmenin hız, benzeşme, tahrip etme vb. olumsuz yanlarına karşı çıkmaktadır. Zaten küreselleşmenin etkilerinden tamamen kaçmanın ya da uzak durmanın neredeyse imkânsız olduğu bir dönemde bulunmaktayız. Bu nedenle, küreselleşme ve yerelleşme süreçleri birlikte bulunmakta ve etki etmektedir.

Hız ve yavaş kavramları da bu doğrultuda kendilerine küreselleşme içerisinde yer bulabilmekte ve yerel olana etki edebilmektedir. Bu çerçevede, hız ve yavaş arasındaki farklılıkları vurgulamak için farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu değerlendirmelerden bazıları şöyledir:

²⁶¹Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 7.

²⁶²Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 7-8.

²⁶³Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 12-13.

“Yavaşlık; hızlı yaşamın neden olduğu zaman, yoksulluk, stres, eşitsizlik, sürdürülemezlik gibi insanoğlunun varlığını olumsuz etkileyebilecek tüm sorunlara karşı bir direnç noktası olarak karşımıza çıkmaktadır.”²⁶⁴ Hızlı yaşamla zamanın doğru bir şekilde kullanılamaması durumundan bahsedilmektedir. Yavaşlık çerçevesinde ise, bu durum düzeltilmeye çalışılmakta ve zamanın doğru bir şekilde kullanılmasının sağlanması ile birlikte, insanların yaşam kalitelerinin artırılması amaç edinilmektedir. Yerelleşme çerçevesinde yerel nitelikteki değerleri canlandırmaya çalışan yavaş kelimesi, taşıdığı anlamlar neticesinde hızlı kelimesinin tam tersi durumu yansıtmakta ve onun yarattığı olumsuzlukları düzeltmeyi hedef edinmektedir. Bu çerçevede, küreselleşmenin oluşturduğu hız olgusu neticesinde artan homojenleşmeyi, yavaş olgusu yerel nitelikteki değerlerin ve farklılıkların canlandırılması ile ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

“Hızlı kelimesi: meşgul, kontrol eden, saldırgan, aceleci, analitik, stresli, yüzeysel, sabırsız, aktif, miktarı kalitenin üzerinde gözeten anlamında kullanılıyor. Yavaş ise tam tersi: sakin, dikkatli, açık, sessiz, sezgisel, telaşlı olmayan, sabırlı, düşünceli ve kalitenin miktardan daha üstün tutulduğu durumları anlatıyor.”²⁶⁵

Hız ve yavaşlık arasındaki bir diğer ayrım ise, hız ile birlikte hayattan zevk alınmaması, etraftaki güzelliklerin fark edilememesi, ânın yaşanmaması ve sürekli bir koşuşturmaya içinde bulunularak zamanın doğru bir şekilde kullanılamaması durumu anlatılmaktadır. Ancak, yavaşlık ile birlikte bu durumun tam tersi belirtilmektedir. Çünkü yavaşlık, ânın yaşanması ve zamanın doğru bir şekilde kullanılarak hayattan zevk alınması durumlarını anlatmaktadır.

“Yavaşlık ile anımsama, hız ile unutmama arasında gizli bir ilişki vardır. Gözümüzün önüne en sıradan bir durum getirelim: Bir adam sokakta yürüyor. Birden bir şey anımsamak istiyor, ama anı uzaklaşıyor. O anda, kendiliğinden yürüyüşünü yavaşlatıyor. Buna karşılık, az önce yaşadığı kötü bir olayı unutmaya çalışan insan, hâlâ çok yakınında olan bir zamanda, sanki bulunduğu yerden hemen uzaklaşmak istiyormuş gibi elinde olmadan yürüyüşünü hızlandırır. Varoluşun matematiğinde bu deneyim iki temel denklem biçimine girer: Yavaşlığın derecesi anının yoğunluğuyla doğru orantılıdır; hızın derecesi unutmamanın yoğunluğuyla doğru orantılıdır.”²⁶⁶ “Bu denklemde değişik doğal sonuçlar çıkartabiliriz, örneğin şu: Çağımız hız iblisine teslim ediyor kendini ve bu nedenle kendisini kolayca unutuyor. Oysa bu savı tersine çevirip şöyle söylemeyi yeğliyorum: Çağımızda unutmama arzusu bir saplantı hâline gelmiştir, bu nedenle, bu arzuyu tatmin etmek için hız iblisine teslim olmuşuz çağımız; kendi anımsamak istemediğini bize anlatmak için hızını artırır; çünkü kendinden bıkmıştır; kendinden tiksiniyor; belleğin küçük titrek alevini söndürmek istemektedir.”²⁶⁷

²⁶⁴Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 13.

²⁶⁵Honore, 2008, 15.

²⁶⁶Kundera, M. (2017). **Yavaşlık**. (17. Baskı). İstanbul: Can Sanat Yayınları, 36.

²⁶⁷Kundera, 2017, 102.

Bu doğrultuda yapılacak bir değerlendirme, hız ile birlikte hayattan zevk alınmadığı ve bununla birlikte etrafta olup bitenlerin farkına varılmadığı yönünde olacaktır. Çünkü devamlı zamanı yakalamak adına bir şeylerin peşinden hızla sürüklenip gidilmekte ve farklı şeylerle ilgilenmeye vakit bulunamamaktadır. Hızlı olmanın insanlara daha fazla zaman kazandırdığı algısını oluşturulsa da aslında, zamanın yine yetmediği ve doğru kullanılmadığı açıkça ortadadır.²⁶⁸ Hız ile birlikte zamanı yakalamak adına koşuşturmacanın artması aynı zamanda, stresi artırmakta ve bu durum pek çok hastalığı tetiklemektedir. Ayrıca, hız ile birlikte zamana, mekâna, insanlara ve kendimize karşı yabancılaşma durumu da ortaya çıkmaktadır.²⁶⁹ Başka bir değerlendirmeye göre ise, “(...)Yavaşlık Hareketi hızla yayılmakta”²⁷⁰dır. Bu çerçevede,

“Yavaş Hareketinin farklı konulara, farklı coğrafyalara, farklı kültürlere yayılması ve gelişmesi oldukça hızlı gerçekleşmiştir. Ancak yerelliği ön plana çıkarmak amacıyla yola çıkan Slow hareketinin kendisi de küreselleşmeye başlamıştır. Bu durum Slow Hareketi için paradoksal bir hâl almıştır. Bundan sonra Slow Hareketi ve felsefesi, oluşturduğu küresel yapı içerisinde yerelliği korumak için daha fazla çaba sarf etmek zorundadır.”²⁷¹

Yavaş ve hız kavramları arasındaki farklılıkları vurgulayan bu değerlendirmeler neticesinde, Yavaş Hareketi'nin hayatın tamamen yavaşlık etrafında yaşanması gerektiğini belirttiği yönünde bir değerlendirme yapmak yanlış olacaktır. Bunun savunulması Yavaşlık felsefesine ters düşmek demektir. Zaten yavaşlık geride kalmak demek değildir. Hayat kalitesinin artırılması için yavaş ve hız kavramlarının ikisine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bunların doğru bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir. Hayattan zevk alabilmek, ânı yaşayabilmek ve yaşam kalitesini iyileştirebilmek hız ve yavaş arasındaki dengeyi sağlamaktan geçmektedir.²⁷² Aynı şekilde, küreselleşme ve yerelleşme arasında da bu dengenin sağlanması gerekmektedir. Çünkü Yavaş Hareketi küreselleşmeye ve hıza tamamen karşı çıkmamakta, onları kendisine göre şekillendirmeye ve kendisi açısından olumlu olan yanlarından faydalanmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda, yerelleşmeden ve küreselleşmenin olumlu yanlarından faydalanmaya çalışan Yavaş Hareketi, ister istemez küreselleşmenin olumsuz yanlarının da etkilerine maruz kalmaktadır.

Küreselleşmenin nasıl ki olumlu yanları destekleniyor, olumsuz yanlarına karşı çıkılıyorsa, hız olgusuna da tamamen karşı çıkmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü özellikle, teknolojik gelişmelerle birlikte hız kazanmak pek çok olumlu sonuçlar ortaya çıkarmış, hayatı kolaylaştırmış ve yaşam standartlarını yükseltmiştir. Ancak, hıza

²⁶⁸Sayar, K. (2013). **Yavaşla**. İstanbul: Timaş Yayınları, 13.

²⁶⁹Sayar, 2013, 30.

²⁷⁰Honore, 2008, 38.

²⁷¹Ünal ve Zavalı, 2016, 895.

²⁷²Honore, 2008, 15-16.

fazla bağımlı olmak, hız uğruna hayattan zevk almayı bırakmak ve hızlı olmaması gereken şeylere de hız kazandırmak hayatın temel amacı olunca, yaşam kalitesi ve standartları da düşmeye başlamıştır. Bu nedenle, hız ve yavaşlık arasında denge kurulması gerekmektedir.²⁷³ Hızın hayatın merkezine konulması belli bir süre sonra hızı önemsizleştirecek ve bu olgunun içini boşaltacaktır. Bu nedenle, hayatın normal seyrinde yaşanması gereken alanlarına da hız kazandırılmamalı ya da bu hız durumu bir yarış ortamı oluşturmamalıdır.²⁷⁴

4.2. Fast Food Kültürüne Karşı Slow Food (Yavaş Yemek) Hareketi

1986 yılında, İtalya Roma’da İspanyol Merdivenleri’nin olduğu yerde McDonald’s restoranı açılmasının istenmesiyle birlikte, Slow Food düşüncesi ortaya çıkmış ve 1989 yılında ise, Uluslararası Slow Food Hareketi resmi olarak kurulmuştur. Carlo Petrini ve yanındakiler tarafından ortaya atılan Slow Food düşüncesi ve başlatılan eko-gastronomik Slow Food Hareketi, yavaşlık çerçevesinde yerel gelenek, görenek ve kültürlerin korunması, yöresel yemeklerin ve tariflerin yaşatılması, organik gıdaya ulaşılması, yemekten zevk alınması, doğanın ve biyolojik çeşitliliğin korunması, tek-tip yaşam tarzının ortadan kaldırılması, yerel üreticinin, doğal ve geleneksel üretimin desteklenmesi doğrultusunda ortaya çıkarılmış ve yemek hareketinden daha geniş bir harekete dönüşerek etki gücünü de giderek artırmıştır.²⁷⁵ Hızlı yaşam tarzının hayatın her alanını ele geçirmesi ve bundan dolayı yerel kültürlerin, değerlerin ve kimliklerin zarar görmesi, yöresel ürünlerin ve tariflerin yok olmaya başlaması ve insanların yemek yemeyi hızlı ve önemsiz bir aktiviteye dönüştürmesi Slow Food Hareketi’nin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.²⁷⁶ İspanyol Merdivenleri’nde McDonald’s restoranının açılmak istenmesiyle birlikte, İtalyan gazeteci ve yemek yazarı Carlo Petrini önderliğinde ortaya çıkan bu hareket genel olarak, yemekten zevk almayı, yerel lezzetleri ve tarifleri koruyarak organik ve geleneksel tarım yöntemlerini sürdürmeyi, sağlıklı ve lezzetli gıdaların üretimini ve tüketimini desteklemektedir. Bu doğrultuda Slow Food Hareketi, Fast Food kültürünün yanında, hız olgusunu yansıtan tüm kültürlerle karşı çıkmaktadır.²⁷⁷ “Amerikan ve yerli hazır gıdaların yaygınlaşması, farklı ortamlarda gittikçe daha az çeşitliliğin yer almasına sebep olmaktadır. Bu süreçte insanların yeni ve farklı deneyimlere duydukları arzu, yok edilmese

²⁷³Honore, 2008, 4-5.

²⁷⁴Honore, 2008, 11.

²⁷⁵İnternet: <https://www.slowfood.com/about-us/our-history> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

²⁷⁶İnternet: <https://www.slowfood.com/about-us> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

²⁷⁷Mayer, H. and Knox, P. (2010). “Small-Town Sustainability: Prospects in the Second Modernity”. *European Planning Studies*, 18(10), 1545-1565, 1552.

bile sınırlanmaktadır. Yerini tek tipliğe ve öngörülebilirliğe duyulan arzu almaktadır.”²⁷⁸ Amerikan tarzı popüler kültürün oluşturduğu yaşam tarzına ve Fast Food kültürüne karşı olarak Yavaş Hareketi’ni geliştirenler, özellikle Slow Food Hareketi çerçevesinde bunların kaldırılmasını temel almaktadır.²⁷⁹

Fast Food tarzı yiyecekler, yemeklerin sadece hızlı yenilmesini içermemektedir. Ayrıca, bir kültürü bir yaşam tarzını da yansıtmaktadır. Bu tarz bir yemek anlayışına karşı olarak ortaya çıkan Slow Food Hareketi ise, sadece yemeğin yenilme hızıyla ilgilenmekle kalmamakta, ayrıca, yemekten zevk alınması, sofralar kurulması ve sohbetler edilmesini bu çerçevede, yemekle gelen kültürün korunması ve sürdürülmesini hedef edinmektedir. Ayrıca, gıdaların üretimi ve hazırlanması aşamalarıyla da ilgilenmektedir.²⁸⁰ Bu doğrultuda, Slow Food Hareketi’ni sadece Fast Food tarzı yemek kültürüne karşı düşünmek, kavramı eksik değerlendirmeye yol açacaktır. Bu hareket, sosyo-kültürel olarak da ele alınması gerekli olan ve Yavaş Kent Hareketi’nin temelini oluşturan bir harekettir.²⁸¹

“Yemek yemek kalori alımına yönelik mekanik bir eylem değil sosyal bir tercihtir. Yemek yeme tercihimiz tohumu, tarlada çalışan işçileri, mutfak endüstrisini, doğaya verilen veya verilmeyen zararı, mutfak çalışanlarını ve daha birçok unsuru etkilemektedir. Yavaş Yemek iyi, temiz ve adil gıdayı tercih etmektir.”²⁸²

Slow Food Hareketi sadece yemek çerçevesinde düşünülmemesi gereken, ekonomik, toplumsal, kültürel ve çevresel etkileri olan, sürdürülebilirlik anlayışını yansıtan geniş kapsamlı bir harekettir. Bu etkileri çerçevesinde ise, Slow Food Hareketi’nin iyi, temiz ve adil olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır.

“İyi; gıdanın gerçek bir tat, aroma ve görünüşe sahip olması boyutunu içerir.(...) Temiz; sürdürülebilirlik boyutunu kapsar. Bunun anlamı; ekolojik sisteme zarar vermeyen üretim yöntemlerinin kullanılması, biyolojik çeşitliliğe saygı duymak ve gıdanın insan sağlığı için güvenli olmasını sağlamaktır. Adalet; sosyal sürdürülebilirlik boyutudur. Bu boyut; gıdaların etiksel olarak sürdürülebilir olmasını, çalışanları sömürmeyen üretim yöntemlerinin kullanılmasını ve iyi ürünlerin dışlanmamasını gerektirmektedir. Bu boyut aynı zamanda, tüketiciler ve üreticiler için adil fiyat uygulamalarının sağlanması anlamına gelmektedir.”²⁸³

Bu boyutlar doğrultusunda Slow Food Hareketi’nin sürdürülebilirlik anlayışı ile doğrudan bağlantılı olduğu açıkça görülmektedir. Slow Food Hareketi, sürdürülebilirlik olgusunun ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutlarını yerel düzeyde hayata geçirmeye

²⁷⁸Ritzer, 2016, 254.

²⁷⁹İnternet: Sırım, V. (Temmuz, 2005). “Avrupa’da Hızla Yayılan Bir Hayat Modeli Sakin Şehirler”. **Özgür ve Bilge Dergisi**. Web: <http://italyaonline.net/italya/hakkinda/makaleler/Sakin%20Sehirler.htm> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

²⁸⁰Acuner, 2015, 3.

²⁸¹Sezgin ve Ünüvar, 2011, 120.

²⁸²İnternet: <https://cittaslowturkiye.org> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

²⁸³Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 18.

çalışan bir harekettir. Bu nedenle Slow Food Hareketi, yerelleşmeyi benimseyen, sürdürülebilirlik ve yavaşlık çerçevesinde gelişme gösteren ve çok boyutlu etkileri olan küresel bir harekettir.

Slow Food Hareketi çerçevesinde, yöresel lezzetlerin ve tariflerin korunarak bunlara yeniden önem kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Böylece bu tarifler, buldukları yörede koruma altına alınırken aynı zamanda, küresel olarak tanıtılmakta ve dünya ile paylaşılmaktadır.²⁸⁴ Ayrıca, yerel üreticilerin ve çiftçilerin desteklenerek, doğal ve sağlıklı ürünlerin geleneksel yöntemlerle yetiştirilmesini sağlamak için çaba harcanmaktadır.²⁸⁵ Slow Food Hareketi aynı zamanda, diğer canlı türlerinin de yaşam haklarının olduğunu savunarak ve onların varlığının insanların yaşamları için önem arz ettiğini belirterek, onların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiğini savunmaktadır.²⁸⁶ Slow Food Hareketi ile McDonald's tarzı Fast Food kültürü tarafından oluşturan küresel homojen damak tadının ortadan kaldırılması ve çeşitliliğin önem kazanması sağlanmak istenmektedir. Onun hızlı, sağlıksız ve lezzetsiz ürünlerinin yerine, yerel tariflerin korunması ve canlandırılması hedeflenmektedir.²⁸⁷ Bu süreçte, Slow Food Hareketi küreselleşmenin homojenleştirici ve hızlandırıcı etkilerine karşı, yerel nitelikteki değerleri korumak ve tanıtarak pazarlamak için küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin imkânlarından da faydalanmaktadır. Bu nedenle, bu hareketi tamamen küreselleşme karşıtı olarak tanımlayamayız. Ancak, küreselleşmenin olumsuz yanlarına bu hareket ile karşı çıkılmakta ve bu olumsuzluklar yerelden küresele doğru ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle, küreselleşme ve yerelleşme olguları Slow Food Hareketi'ne birlikte etki etmektedir.

Slow Food Hareketi, üretim ve tüketim süreçlerini birlikte ele alarak organik, geleneksel ve sağlıklı üretimin yapılmasını desteklerken, diğer yandan tüketiciler üzerinde de bu konuda farkındalık yaratmaya çalışmaktadır. Böylece, tüketiciler doğrudan üreticilere ulaşarak ihtiyaç duydukları ürünleri satın alabilecektir. Bu durum da yerel ekonominin gelişmesine katkı sağlayacak, sağlıklı ürünlerin üretilmesinin ve tüketilmesinin önünü açacak ve çevresel değerleri koruyacak çok boyutlu hedeflerin gerçekteleşmesine katkıda bulunacaktır.²⁸⁸ Bu çerçevede Slow Food Hareketi ile birlikte,

²⁸⁴Honore, 2008, 62.

²⁸⁵Honore, 2008, 63.

²⁸⁶Honore, 2008, 64.

²⁸⁷Honore, 2008, 66.

²⁸⁸Mayer, H. and Knox, P. L. (2006). "Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World". **Journal of Urban Affairs**, 28(4), 321-334, 326; Mayer ve Knox, 2010, 1552.

ekonomik büyümede sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmekte iken; diğer yandan yerel üreticilerin desteklenmesini ve korunmasını sağlayarak, ekonomik açıdan kendi kendine yeten bir düzenin kurulması istenmektedir.

“Gıda üretimi ve tüketimi arasında denge kurarak yerel üretime destek sağlanması, kültürel zenginliklerin geri kazanılması, sağlıklı ve dengeli beslenme konusunda önemli gelişmeler kaydedilmesi Yavaş Yemek akımının ilkelerindedir. Yavaş Yemek bölgesel kalkınmayı da ilgilendiren bir olaydır. Dışa bağımlılığa karşı çıkan akım, bölgesel üreticilerin kendini geliştirmesi ve yerel ürün kullanımıyla kalkınabilir, sürdürülebilir bir bölge ve kenti hedeflemektedir.”²⁸⁹

Çevresel değerlerin korunması ve iyileştirilmesi konusunda hassas olan ve bu konuda sürdürülebilirliğin sağlanması için çalışmalar yürüten Slow Food Hareketi bu doğrultuda, organik gıdaların üretilmesini ve bunların üreticilerinin desteklenmesini hedef edinmektedir.²⁹⁰ Slow Food Hareketi genel olarak, “taze, yerel, mevsimlik ürünler; nesiller boyunca elden ele geçen yemek tarifleri, ölçülü çiftçilik, esnaf ürünleri, aile ve arkadaşlarla keyifle yemek yemek”²⁹¹ vb. şeyleri temsil etmektedir. Slow Food Hareketi, ürünlerin yetiştirilmesi aşamasından hazırlanması ve tüketilmesi aşamalarına kadar olan bütün süreci kapsamaktadır.

“Yavaş Yemek Hareketi; gıdalardaki biyolojik çeşitliliği savunmayı, lezzet eğitiminin gelişmesi ve yaygınlaşmasını, mükemmel gıdaların üreticileri ve tüketicilerini bir araya getiren organizasyonları düzenlemeyi amaçlamaktadır.”²⁹² Slow Food Hareketi ayrıca, tarımsal faaliyetlerde sürdürülebilirliğin sağlanmasını, çevresel değerlerin ve doğal kaynakların korunarak gelecek kuşaklara ulaştırılmasını hedef edinerek sürdürülebilirliği benimsemiş bir harekettir.

Slow Food Hareketi içerisinde geliştirilen Ark of Taste programı ile birlikte, sosyal ve ekonomik hayattaki gelişmeler ile çevre arasındaki dengeyi sağlamak hedeflenmektedir. Bu program aracılığıyla, unutulmaya yüz tutmuş yöresel ürünlerin korunması ve tanıtılması amacı gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu amaç yerine getirilirken ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutlar doğrultusunda yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin yanında, doğal ve tarihi zenginliklerin de korunmaya çalışıldığı ve bunlara sürdürülebilir nitelik kazandırılmak istendiği görülmektedir.²⁹³

“McDonalddlaşma” kavramı üzerinden Slow Food Hareketi’ne yönelik düşüncelerini dile getiren Ritzer’e göre, Slow Food Hareketi küreselleşme ile birlikte

²⁸⁹Sezgin ve Ünüvar, 2011, 117-118.

²⁹⁰Ritzer, 2016, 292.

²⁹¹Honore, 2008, 61.

²⁹²Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 20-21.

²⁹³Mayer ve Knox, 2010, 1553.

hayatın her boyutuna etki eden homojenleşmeye karşı farklılıkların ve yerelliklerin korunması adına bir mücadeledir. Ritzer, oluşan bu benzerlik ortamında farklılıkların ve yerel değerlerin kaybolmaması için bu tarz “alternatiflere” tutunulması gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle, bu hareketlerin küresel nitelik kazanması gerektiğini düşünmektedir.²⁹⁴ “McDonalddlaşmamış alternatiflerin sürdürülmesi ve korunması çok önemli olsa da, Yavaş Gıda hareketinin bir ‘müze’ yaratma çabası içinde olmadığı unutulmamalıdır. Yani sadece geçmiş ile bugünün korunmasıyla değil, geleceğin yaratılmasıyla da ilgilenmektedir.”²⁹⁵

Sonuç olarak, uluslararası bir birlik olan Slow Food Hareketi, üreticiler ve tüketiciler açısından tarımsal ürünlerin üretimi, gıdaların hazırlanması ve tüketilmesi, yerel kimlik, kültür ve değerlerin korunması, doğal ve tarihi zenginliklerin yaşatılması konularını bir arada ele almaktadır. Çünkü bunların hepsinin birbiriyle bağlantılı olduğunu düşünmekte ve yemek ile kimlik ve kültür arasındaki bağın önemli olduğunu vurgulamaktadır. Slow Food Hareketi, belirlenen hedeflere ulaşılması, yerel nitelikteki kimlik, kültür, değer ve ürünlerin korunması ve bunların gelecek kuşaklara aktarılması için yerelleşmeyi savunmanın yanında, küreselleşmenin sağladığı imkânlar sayesinde de bu yerelliklerini dünya ile paylaşmaya ve böylece kalıcılıklarını artırmaya çalışmaktadır. Küreselleşmenin olumsuz yanları onlar için tehdit oluştururken, olumlu yanlarının sunduğu fırsatlarından faydalanarak da yerelden küresele ulaşmaktadırlar.²⁹⁶

4.3. CittaSlow (Yavaş Kent) Hareketi

Küreselleşme sürecinin ve teknolojik gelişmelerin etkileri doğrultusunda hayatın hız kazanması ve bu çerçevede ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel ve çevresel boyutlarda değişim ve dönüşümlerin yaşanması durumunun etkileri en açık olarak kentlerde görülmüştür. Bu etkilerin kentlerde açıkça görülmesinin yanında, tarih boyunca etkileyen ve etkilenen konumda bulunan kentler de bu süreçte değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Bu süreçte, kentlerdeki hayatın hız kazanmasının yanında kentlerin fiziksel, ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel özelliklerinde küresel anlamda bir homojenleşme durumu ortaya çıkmış ve kentlerin hava, su ve toprak kalitesinin bozulması, doğal kaynaklarının hızla tüketilmesi, yerel mimari özelliklerinin terk edilmesi, kent içindeki yoksulluğun ve bu doğrultuda eşitsizliğin artması, kentlerin doğal, tarihi ve kültürel

²⁹⁴Ritzer, 2016, 291.

²⁹⁵Ritzer, 2016, 291.

²⁹⁶Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 37.

değerlerinin yok olmaya başlaması, artan homojenleşme ile birlikte yerel kimliklerin zarar görmesi, kent sınırları içerisinde ekonomik kalkınma ve çevre koruma dengesinin kurulamaması gibi olumsuz yönde gelişmeler yaşanmıştır. Ayrıca, küreselleşme ile birlikte kentler arasında küresel bir yarış ortamı oluşturulmuş ve kentler yatırım, sermaye ve turistleri kendilerine çekebilmek adına hem küresel olana ayak uydurmak hem de yerel olanı pazarlamak durumunda kalmış ve böyle bir ortamda kentler, farklılıklarını korumak yerine onları tüketime sunarak oluşturulan yarış ortamında avantaj elde etmeye çalışmıştır. Kentlerin kendilerine has doğal, beşeri, tarihi, kültürel ve mimari özellikleri bu süreçte olumsuz yönde etkilenmeye başlamış ve oluşan küresel popüler kültür ile birlikte kapitalizmin etki alanını genişletmesi, hayatın bu doğrultuda hız kazanması, tüketim toplumunun kentlerdeki etki gücünü artırması ve küresel aktörlerle birlikte kentlerin hızla tüketilmesi durumu ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin, teknolojik gelişmelerin, hızın ve kapitalizmin etkisini her geçen gün artırması ve etki alanını genişletmesi ile birlikte, kentlerin yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerinin yanı sıra, doğal ve tarihi zenginliklerinin de hızla yok olmaya başlaması doğrultusunda, yerel nitelikteki farklılıklar da önemini yitirmeye başlamıştır. Diğer yandan, kentlerin gelişmesinde ve geleceklerinin planlanmasında yerel halk etki gücünü yitirmiş ve kentler, sermaye sahiplerinin istekleri doğrultusunda gelişme göstermeye başlamıştır. Bu doğrultuda, yerel halk kendi yerel kimlik ve kültüründen uzaklaşarak, küresel popüler kültürün etkisi altına hızla girmeye başlamıştır. Küreselleşmenin, hızın, kapitalizmin ve tüketim toplumunun kentlerde yaygınlık kazanması ve etki güçlerini artırması ile birlikte, kent ile kentte yaşayan yerel halk arasında yabancılaşma durumu ortaya çıkmış ve kentli kendini oraya ait hissetmemeye başlamıştır. Aynı zamanda, kentlerde yaygınlık kazanan tüketim toplumu ile birlikte kentler de hızla tüketim mekânları hâline getirilmeye başlanmıştır. Kentlerde özellikle Fast Food restoranlarının açılmasıyla birlikte, kent hayatına hız kazandırılmış ve insanların hayatları zamanın peşinde sürekli olarak koşmaya yönelik şekillendirilmiştir. Bu süreçte kentlerde ortaya çıkan ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel ve çevresel sorunların küresel nitelik kazanması ile birlikte bu sorunların önemi daha da iyi anlaşılmış ve kentlerin bu konudaki kilit rolünün altı tekrar çizilmiştir. Küreselleşmenin, hızın ve kapitalizmin olumsuz etkilerinden rahatsız olanlar bu sorunlara çözüm üretmek, sürdürülebilirliği sağlamak ve yerelleşmeye önem kazandırmak adına farklı alternatif kent modelleri ortaya koymuştur.²⁹⁷

²⁹⁷Deniz, T. (2017). "Hızlı Dünyada Sürdürülebilir Mekânlar: Sakin Kentler". **İnsan ve Toplum Bilimleri**

Bu doğrultuda, küreselleşmenin olumlu yanlarını kullanarak yerelleşmeyi ve sürdürülebilirliği sağlamak adına ortaya konulan alternatif kent modellerinden biri CittaSlow (Yavaş Kent) Hareketi'dir. Bu çerçevede ortaya çıkan CittaSlow Hareketi, yerleşme ve sürdürülebilirlik merkezli hedeflerini gerçekleştirmek adına 'yerelden küresele' doğru hareket eden ve küreselleşmenin, hızın ve kapitalizmin yarattığı sorunlara 'yerelden küresele' doğru çözüm arayan bir kent modeli ve Yavaş Hareketi'nin bir parçasıdır. Yerelleşmeyi benimseyen alternatif bir kent modeli olarak ortaya çıkan ve küresel nitelik kazanan CittaSlow Hareketi, küreselleşmenin olumsuz yanlarına, kapitalizme, homojenleşmeye ve hız olgusuna karşı olarak ortaya çıksa da hareketin gelişme sürecinde yerleşme, sürdürülebilirlik, Slow Food ve Yavaş Hareketi'nin yanında küreselleşme olgusunun olumsuz yanları, kapitalizm, homojenleşme ve hız olgusu da etki gücüne sahip olmuştur.

"Her kentin geçmişinden gelen, kentin tarihi, yerel özellikleri gibi unsurlarından oluşan bir ruhu vardır. Kent ruhu bir anda oluşturabilecek bir şey değildir ancak yanlış politikalar sonucu bu ruhunu kaybetmesi oldukça kolaydır. O topraklarda yaşayan uygarlıkların, üretilen ürünlerin, söylenen şarkıların, yazılan şiirlerin, dostlukların, yaşananların birikimi olan bu ruh bir kenti diğerlerinden ayırır. CittaSlow, kent ruhunun korunarak kalkınmasıdır."²⁹⁸

Genel olarak CittaSlow, yerel nitelikteki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, yerel kimliklerin canlandırılması, kentte yaşayanların ve kente gelen ziyaretçilerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi, çevresel değerlerin ve doğal kaynakların korunması, yerel ekonomik, toplumsal, kültürel ve çevresel yapılarda sürdürülebilirliğin sağlanması çerçevesinde, Slow Food Hareketi doğrultusunda geliştirilen ve küreselleşme, hız ve kapitalizme alternatif olarak yerleşmeyi merkeze alan bir kent modeli olarak ortaya çıkarılmıştır.²⁹⁹ Yavaş Hareketi'nin bir parçası olan ve Slow Food Hareketi'nden esinlenilerek ortaya çıkarılan Yavaş Kent Hareketi'nin felsefesinde, Yavaş Kentler'deki hayatın yavaşlık çerçevesinde yaşanması ile birlikte, insanların hayat kalitelerinin iyileştirilmesi neticesinde hayattan "zevk" alınacağı belirtilmektedir. Bu doğrultuda, yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerler ile doğal ve tarihi zenginliklerin korunması, canlandırılması ve gelecek kuşaklara ulaştırılması amaçlanmaktadır. "Alternatif" bir model olarak ortaya çıkan Yavaş Kentler'in felsefesinde doğa dostu teknolojilerin kullanılması da büyük önem taşımaktadır.³⁰⁰

Araştırmaları Dergisi, 6(3), 1399-1412, 1403; Kiper, P. (2004). "Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları ve Yitirilen Kent Kimlikleri". **Planlama**, Sayı: 30, 14-18, 17; Acuner, 2015, 17-18; Honore, 2008, 93.

²⁹⁸İnternet: <https://cittaslowturkiye.org> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

²⁹⁹Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 48.

³⁰⁰İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/#cittaslow> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

CittaSlow Hareketi'nin temellerini Slow Food Hareketi oluşturmaktadır. Slow Food Hareketi'nin belirlediği hedefler ve ilkeler doğrultusunda, CittaSlow Hareketi ortaya çıkmış ve gelişme göstermiştir.³⁰¹ Kentte yaşayan yerel halkın ve kente gelen ziyaretçilerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi, onların hayattan zevk almalarının sağlanması ve sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde toplumsal gelişme gösterilmesi, Slow Food Hareketi ile CittaSlow Hareketi'nin ortak noktalarını yansıtmaktadır. Bu iki hareket birbirlerini tamamlayıcı nitelikte oldukları için birlikte kullanılmaktadır. Birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olan bu hareketler, küreselleşmenin olumsuz yanlarına karşı yerelleşmeyi savunmaktadır.³⁰² İtalyanca Citta (Kent) ve İngilizce Slow (Yavaş) kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşturulan CittaSlow, Yavaş Kent anlamına gelmektedir. Bu nedenle çalışmamızda, CittaSlow yerine Yavaş Kent'i kullanacağız.

1999 yılında İtalya'da Yavaş Kent Hareketi'nin ortaya çıkmasında Greve in Chianti'nin eski belediye başkanı Paolo Saturnini'nin büyük katkısı olmuştur. Alternatif bir kent modeli olarak ortaya konulan Yavaş Kent Hareketi İtalya'da Bra, Orvieto ve Positano belediyeleri tarafından da destek görmüş ve ayrıca Slow Food Hareketi'nin ortaya çıkışında büyük katkı sahibi olan Carlo Petrini tarafından da desteklenmiştir. Böylece, Yavaş Kent Hareketi'nin temelleri Slow Food Hareketi doğrultusunda atılmıştır.³⁰³

2019 yılı itibariyle dünya üzerinde toplam 30 ülkede 252 Yavaş Kent bulunmaktadır. Bu ülkeler; Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Çin, Kolombiya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Büyük Britanya, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Japonya, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Güney Afrika, Güney Kore, İspanya, İsveç, İsviçre, Tayvan, Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri'dir.³⁰⁴

Yavaş Kent, logo olarak üzerinde modern ve tarihi yapıları taşıyan turuncu bir salyangozu kullanmaktadır.³⁰⁵ “CittaSlow logosunun salyangoz olarak seçilmesinde, hareket ettikçe iz bırakması, yavaş ve kararlı olarak ve kendinden emin olarak ilerlemesi, kalın bir koruyucu kabuk tarafından korunması, bu hareketin temel felsefesine ve bu felsefenin sürdürülebilir kılınmasına uygun bir yaklaşımı anlatması etkilidir.”³⁰⁶

³⁰¹Mayer ve Knox, 2006, 327.

³⁰²Mayer ve Knox, 2010, 1553-1554.

³⁰³İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/#uluslararası> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

³⁰⁴İnternet: <http://www.cittaslow.org> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

³⁰⁵İnternet: <http://www.cittaslow.org/content/charter> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

³⁰⁶Şengün, H. (2018). “Yavaş Şehir (Cittaslow) Hareketi, Farklı Bir Markalaşma: Şavşat Örneği”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İççioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 207-221, 210.

“Tarihî bir şato. Onun hemen dibinde çağdaş hayatı sembolize eden beton bina. Önlerinde yavaş ve emin adımlarla ilerleyen bir salyangoz. Bütün bunlar bir amblemi oluşturan unsurlar ve her birinin ifade ettiği anlamlar var. Örneğin tarihî şato geçmişi, geçmiş nesillerden miras kalan kültürel değerleri, diğer anlamıyla yitirilen pek çok değeri ifade ediyor. Betonarme bina ise çağdaş medeniyetin sembolü–zevksiz, ruhsuz ve donuk. İnsanlar onun içine girdikçe daha mutsuz oluyor, şehirler beton yığınlarıyla doldukça daha yaşanılmaz oluyor. Birbirinden farklı anlamlar çağrıştıran iki binanın hemen önündeki salyangoz ise belli bir hayat tarzına karşı ciddi bir protestonun ifadesi. Hızlı yaşamın diğer adı olan “Amerikan tarzı” hayata bir alternatif olarak, hayatı yavaş, tadına vara vara, sükûnet içinde yaşamayı öngören bir sembol. Yemek kültüründen şehir planlamasına kadar her şeyin yavaşlık, sakinlik ve bir de tarihî mirasa saygı prensipleriyle düzenlenmesi gerektiğini anlatıyor.”³⁰⁷

Yavaş Kent Hareketi ile birlikte, hava, su ve toprak kalitesinin artırılması, doğal, kültürel ve tarihi değerlerin korunarak çevrenin iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, kentlerdeki yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, uygun teknolojilerin kullanılması, organik ve yerel üretimin desteklenmesi, yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin yanında yerel üreticilerin ve esnafın da desteklenmesi, gelen turistlere konukseverlik gösterilmesi, çocuk ve gençlerin Yavaş Kent felsefesi konusunda bilgilendirilerek yetiştirilmesi, tüm bir kentin Yavaş Kent felsefesinin farkına varması ve bu konuda bilinçlenmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.³⁰⁸ Yavaş Kent Hareketi çerçevesinde ayrıca, geleneksel gıdaların ve tariflerin korunması, yerel olanın desteklenmesi, trafiğin azaltılması, yeşil alanların artırılması, Yavaş Kent sınırları içerisindeki kötü durumdaki binaların iyileştirilmesinin yapılması, gürültü ve görüntü kirliliğinin ortadan kaldırılması vb. konularda da düzenlemeler yapılması amaçlanmaktadır.³⁰⁹ Bir diğer yandan, yerel olarak doğal bir şekilde üretilen ürünlere tüketicilerin ulaşımını kolaylaştırmak da Yavaş Kent Hareketi çerçevesinde hedeflenmektedir.³¹⁰

“Yavaş Kent akımı, kentleşmenin hızını akla ve gereksinmelere uygun boyutlara indirmeyi, motorlu taşıtlara bağımlılığı azaltmayı, kentteki yaya alanlarını geliştirip genişletmeyi, doğal, kültürel ve çevresel değerlerin yok olup gitmesini önlemeyi amaçlamaktadır.”³¹¹ Yavaş Kentler’de yaşayan yerel halkın ve buralara gelen ziyaretçilerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi ve bu çerçevede, hayattan zevk alabilmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.³¹² Yani genel olarak Yavaş Kent, “havanın, suyun ve toprağın temiz olarak korunması, organik yiyeceklerin, yerel, karakteristik mimarinin,

³⁰⁷İnternet: Sırım, V. (Temmuz, 2005). “Avrupa’da Hızla Yayılan Bir Hayat Modeli Sakin Şehirler”. **Özgür ve Bilge Dergisi**. Web: <http://italyaonline.net/Italya/hakkinda/makaleler/Sakin%20Sehirler.htm> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

³⁰⁸Sezgin ve Ünüvar, 2011, 132.

³⁰⁹Sezgin ve Ünüvar, 2011, 120.

³¹⁰Şengün, 2018, 210.

³¹¹Keleş, 2015, 211.

³¹²Miele, M. (2008). “CittaSlow: Producing Slowness against the Fast Life”. **Space and Polity**, 12(1), 135-156, 136.

doğanın ve kültürel değerlerin korunarak öne çıkarılmasıdır. Ayrıca, herkesin birbiriyle dost olduğu insanca bir yaşam ortamının örgütlenmesi, bu yaklaşımın yaşamsal yansımasıdır.”³¹³ Bu nedenle Yavaş Kent Hareketi, “(...)yaşanılan mekânı ve o mekânın yerel özelliklerini ön plana çıkartan, insani ilişkileri-değerleri ve çevresel dengeyi koruma temeline dayanan uzun vadeli bir yaklaşımı içermektedir.”³¹⁴

Yavaş Kent Hareketi’ndeki yavaşlıktan, ilerlememek, olduğun yerde saymak anlamlarının çıkarılmaması gerekmektedir. Bu hareket çerçevesinde, geçmiş ile olan bağlarını koparmadan onları koruyarak, hayattan zevk alarak ilerlemek amaçlanmaktadır.³¹⁵ Bu doğrultuda, Slow Food Hareketi çerçevesinde ve bu hareketin ilkeleri doğrultusunda hayata geçirilen Yavaş Kent Hareketi genel anlamda, “(...)gıdaların ötesine geçerek, sanatı, mimariyi, yaşam tarzını (genel olarak kültürü) McDonalddlaşmadan (ve Amerikanlaşmadan) korumaya çalışmaktadır.”³¹⁶ Yavaş Kent Hareketi mimari, el sanatları ve yemek kültürü gibi geniş kapsamlı olarak kent sakinlerine, Yavaşlık felsefesi içerisinde yaşamdan zevk alacakları bir ortamı oluşturmak istemektedir.³¹⁷ Böylece, Yavaş Kent Hareketi ile yerel halkın kendini kente ait hissetmesi ve kenti sahiplenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda ise, Yavaş Kentler’de yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin yanında doğal ve tarihi zenginlikler de korunarak geçmişle bütünleşik bir gelecek planlanmakta ve bu şekilde bir ilerleme kaydedilmektedir. Yavaş Kent Hareketi genel olarak, kenti ekonomik, toplumsal, kültürel, çevresel, mekânsal ve idari tüm boyutlarıyla beraber bir bütün olarak ele almaktadır.

4.4. CittaSlow (Yavaş Kent) Üyelik Kriterleri

“1999 yılında İtalya’nın Greve in Chianti kentinde kurulan CittaSlow Birliği nüfusu 50.000 altında olan kentlerin üye olabildiği uluslararası bir belediyeler birliğidir. Birliğe üye olmak için birliğin belirlediği kriterleri gerçekleştirmek için projeler geliştirmek ve uygulamak gerekmektedir. Kentlerin kriterler çerçevesinde yaptığı çalışmalar puanlanmakta ve bir kentin üye olması için 50 ve üzerinde puan alması gerekmektedir.”³¹⁸

³¹³Şengün, 2018, 209-210.

³¹⁴Tosun, 2013, 231.

³¹⁵Küçükali, A. ve Şen, U. (2017). “Sakin Kent Hareketinin Çalışanlara Etkisi: Uzundere Örneği”. **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, 6(15), 259-279, 263.

³¹⁶Ritzer, 2016, 293.

³¹⁷Özmen, Ş. Y., Birsen, Ö. ve Birsen, H. (2016). “Kentleşme Dinamiklerine CittaSlow Kentler Üzerinden Bakmak: Türkiye’deki CittaSlow Şehirleri Üzerine Bir Araştırma”. **Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi**, 24(2), 9-22, 11.

³¹⁸İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

Bu noktada ayrıca, Yavaş Kent üyeliği boyunca da belirlenen bu kriterler doğrultusunda 50 puanın altına düşülürse o kentin Yavaş Kent üyeliğinden çıkarılma durumu da bulunmaktadır.³¹⁹

4.4.1. Çevre Politikaları³²⁰

1. Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi,
2. Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi,
3. Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması,
4. Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması,
5. Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi,
6. Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması,
7. Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu,
8. Kamunun yenilebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi,
9. Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması,
10. Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması,
11. Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi,
12. Biyoçeşitliliğin korunması.

4.4.2. Altyapı Politikaları³²¹

1. Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları,
2. Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması,
3. Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri,
4. Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması,
5. Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması,
6. Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler,
7. Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik,
8. Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı,
9. Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı.

4.4.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları³²²

1. Kentin direnci için planlama,

³¹⁹Bal, 2016, 367.

³²⁰İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

³²¹İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

³²²İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

2. Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar,
3. Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması,
4. Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması,
5. Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması,
6. Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması,
7. Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması,
8. Kentin internet ağına sahip olması,
9. Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması,
10. Tele çalışmanın geliştirilmesi,
11. Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki,
12. Sosyal altyapıyı desteklemek,
13. Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki,
14. Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi,
15. Yerel rnlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması,
16. Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması,
17. Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı.

4.4.4. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Politikalar³²³

1. Agroekolojinin geliştirilmesi,
2. El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkr ürünlerinin korunması,
3. Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması,
4. Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak,
5. Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, ař evleri vb.) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması,
6. Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi,
7. Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması,
8. Otel kapasitelerin arttırılması,

³²³İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

9. Tarımda GDO kullanımının yasaklanması,
10. Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı.

4.4.5. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar³²⁴

1. İyi karşılama,
2. Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak,
3. Yavaş güzergâhların mevcut olması,
4. Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi,
5. Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların CittaSlow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi,
6. Sağlık eğitimleri,
7. Yöre halkına CittaSlow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek,
8. CittaSlow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı,
9. CittaSlow kampanyalarının desteklenmesi,
10. CittaSlow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı.

4.4.6. Sosyal Uyum³²⁵

1. Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar,
2. Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması,
3. Engelli kişilerin entegrasyonu,
4. Çocuk bakımının desteklenmesi,
5. Genç neslin istihdam durumu,
6. Yoksulluk,
7. Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti,
8. Farklı kültürlerin entegrasyonu,
9. Politikaya katılım,
10. Belediyenin kamu konut yatırımı,
11. Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü bir alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti.

³²⁴İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

³²⁵İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

4.4.7. Ortaklıklar³²⁶

1. Slow Food aktiviteleri ve kampanyaları için destek,
2. Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slow Food veya diğer kurumlar ile desteklemek,
3. Eşleştirme projelerini desteklemek ve gelişmekte olan ülkelerin CittaSlow ve Slow Food felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak.

4.5. Küreselleşme – Yerelleşme Bağıntısı ve Sürdürülebilirlik Açısından CittaSlow (Yavaş Kent) Hareketi

Yavaş Kent kriterleri³²⁷ çerçevesinde hava, su ve toprak kalitesine, atıkların geri dönüşümünün sağlanmasına, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına, gürültü ve görüntü kirliliğinin önlenmesine, biyoçeşitliliğin korunmasına ve doğal kaynakların kullanımında dengenin gözetilmesine belirlenen politikalar içerisinde önem verilmektedir. Ayrıca Yavaş Kentler’de, motorlu taşıtların çevresel değerlere verdiği zararlar göz önüne alınarak, bisiklet ve elektrikli araçlar gibi çevreye zarar vermeyen araçların kullanımının özendirilmesi ve kentlerin bu şekilde planlamasının yapılması, toplu ulaşım araçlarının kullanımının özendirilmesi ve kentin tüm sakinlerinin yaşamlarını kolaylaştıracak şekilde kentsel alanların düzenlenmesi politikalar arasında ele almaktadır.

Yine Yavaş Kent politikaları çerçevesinde, kentin kendi kendine yeterliliğinin sağlanması ve bu çerçevede dışa bağımlılığının önüne geçilmesi, yerel ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi, yerel üreticilerin desteklenmesi, yeşil alanların sayısının artırılması ve tarım faaliyetlerine önem verilerek tarım alanlarının korunması ve sayısının artırılması, kentteki yerel halkın ve ziyaretçilerin yaşam kalitelerinin yükseltilerek hayattan zevk almalarının sağlanması, teknolojik gelişmelerin kent hayatına aktif olarak yansıtılması ve bu çerçevede gelişmelerin yaşanması, internet kullanımının yaygınlaştırılması, kentsel mimari özelliklerin korunması, sürdürülebilirlik ilkelerinin ekonomik, sosyal, kültürel, fiziksel, idari ve çevresel boyutlarının kentsel planlara ve politikalara yansıtılması, yerel ürünlerin yetiştirilmesine önem verilmesinin yanında, bunların tüketicilere üreticiler tarafından doğrudan satışının yapılması amaçlanmaktadır. Doğal ve geleneksel tarım yöntemleri ile organik ve sağlıklı ürünlerin yetiştirilmesinin sağlanması, el sanatlarının korunması ve zanaatkarlığın geliştirilmesi, kırsal kesime önem verilerek oralara sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması, yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin korunmasının yanında yerel doğal ve tarihi alanların da korunarak buraların değerlerinin

³²⁶İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

³²⁷İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

artırılması çerçevesinde farklılıkların korunması ve ön plana çıkarılması ise yine Yavaş Kent politikaları arasında yer almaktadır.

Yavaş Kentleri ziyarete gelenlere yönelik karşılımların yapılması ve bu çerçevede iyi bir misafirperverlik örneğinin gösterilmesi yanında, ziyaretçilerin kent içerisinde buldukları süreçte hayatlarını kolaylaştıracak hizmetlerin sunulması, kentte yaşayan herkesin Yavaş Kent, Slow Food ve Yavaş Hareketi çerçevesinde bilgilendirilmesi ve farkındalığın sağlanması, kent ile ilgili alınacak kararlarda katılımın sağlanmasının teşvik edilmesi, kentlerdeki hayatın hızlı olması nedeniyle ortaya çıkan sağlık sorunları ile ilgili bilgilendirilmelerin yapılması, sivil toplum kuruluşları ve yerel halkın kent yönetime katılımının sağlanması ve Yavaş Kent logosunun kullanımının zorunluluğu da politikalar arasında yer almaktadır.

Diğer yandan engelli, azınlık, çocuk, genç ve kadınların kent hayatındaki yerlerinin ve önemlerinin altının çizilmesi, yoksullukla mücadele edilmesi, Slow Food Hareketi'ne sahip çıkılarak bu çerçevede faaliyetlerin yapılması ve etkinliklerin düzenlenmesi, yerel yemeklerin ve tariflerin korunarak yaşatılması da Yavaş Kent politikaları arasında gösterilmektedir. Belirtilen bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi ve mevcut kalitenin korunabilmesi için 50.000 nüfus şartı konulmuştur.

Kriterlerin genel görünümünün bu şekilde olması Yavaş Kent ile sürdürülebilirlik arasında yakın bir ilişki olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kent ve sürdürülebilir kentleşme ilkelerinin Yavaş Kentler'de hayata geçirilmeye çalışıldığı ve bu konuda 'yerelden küresele' doğru hareket edildiği, yerel olanının korunarak küresele taşındığı ve küresel sorunlara yerelden çözüm arandığı açıkça görülmektedir. Ancak, Yavaş Kent Hareketi'nin olumlu ve hayata geçirilebilir yanları olduğu kadar olumsuz ve kendi hedefleriyle çelişen yanları da bulunmaktadır. Bu başlık altında Yavaş Kent Hareketi'ni küreselleşme, yerelleşme ve sürdürülebilirlik çerçevesinde ele alacağız ve bu doğrultuda hareketin olumlu ve olumsuz yanları ortaya konulacak, Yavaş Kentler'in ne gibi tehlikelerle karşı karşıya kaldığı belirtilecek ve bu çerçevede hareketin yerelleşmeyi ve sürdürülebilirliği merkeze alan başarılı bir alternatif kent modeli olabilmesi ve ortaya çıkış amaçlarına uygun gelişme gösterebilmesi için öneriler sunulacaktır. Bu çerçevede yapılacak olan değerlendirmede, Yavaş Kent Hareketi'nin küreselleşme ve kapitalizm ile olan ilişkisine de değinilecek ve bu olgulara karşı nasıl bir yaklaşımda olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca, Yavaş Kent Hareketi'nin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde yerelleşme, sürdürülebilirlik, Slow Food Hareketi ve Yavaş

Hareketi'nin yanında küreselleşmenin, homojenleşmenin, hızın ve kapitalizmin ne gibi etkileri olduğu belirtilerek, bu olgularla Yavaş Kent Hareketi arasındaki ilişkinin nasıl olduğu değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu nedenle, Yavaş Kent Hareketi tamamen küreselleşme, kapitalizm ve teknolojik gelişmelere karşıt olarak ele alınmayacak, bu ilişkinin Yavaş Kent Hareketi'ne olan etkileri değerlendirilecektir. Bu doğrultuda ise, Yavaş Kent Hareketi'nin ortaya çıkış amacındaki küreselleşmeye, kapitalizme, homojenleşmeye ve hız olgusuna karşı olan yaklaşımına değinildikten sonra, ilerleyen süreçte bu olgulara karşı olan yaklaşımında bir değişiklik olup olmadığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu değerlendirmeler neticesinde ise, Yavaş Kent Hareketi'nin başarılı bir alternatif kent modeli olabilmesi ve sürdürülebilir nitelik kazanabilmesi için küreselleşme, yerelleşme, sürdürülebilirlik ve yavaşlık arasındaki ilişkiyi nasıl yönetmesi gerektiği konusunda önerilerde bulunulacak ve hareketin geleceğinin nasıl olacağı yönünde değerlendirmeler yapılacaktır.

Yavaş Kent Hareketi, “(..)henüz doğasını, sakin ve doğaya uyumlu insanını yitirmemiş, sermayenin hırsı ile ileri düzeyde tanışmamış yerleşim yerlerinin masumiyetini koruma çabasıdır.”³²⁸ Bu doğrultuda, Yavaş Kentler'de yerel nitelikteki değerlerin korunmasına ve yaşatılmasına büyük önem verilmesinin yanında, çevre koruma ile ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme arasındaki dengenin sağlanması da amaçlanmaktadır. “(..)Yavaş Kent, kapitalizmin ve yeni sağ politikaların olumsuz ekonomik, toplumsal, mekânsal etkilerini azaltmak ve kentleri sürdürülebilir ve yaşanabilir kılmak amacıyla kurgulanmaktadır.”³²⁹ Bu amaçları gerçekleştirebilmek için ise, yerelleşme, sürdürülebilirlik ve Yavaş Hareketi arasındaki ilişkiden faydalanmaktadır.

Yavaş Kent Hareketi'nde genel olarak, kent merkezlerinde arabaların yarattığı kargaşanın ortadan kaldırılmaya çalışılması, yerel ürünlerin ve üreticilerin desteklenmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, yeşil alanların ve yaya alanlarının genişletilmesi, yerel mimari özelliklerin korunması, çiftçilerin ve organik tarımın desteklenmesi ve Yavaş Kentler'in düzenli olarak denetlenmesi kentlerdeki kargaşanın, yoğunluğun ve hızın ortadan kaldırılmasını sağlayabilecek olumlu yöndeki gelişmelerdendir.³³⁰ Yavaş Kentler ayrıca, daha büyük kentlere göçü önlemek ve özellikle genç nüfusu sınırları içerisinde tutmaya ve onlara iş imkanları sağlamaya yönelik de bir

³²⁸Bal, 2016, 364.

³²⁹Keleş ve Mengi, 2017, 42.

³³⁰Sezgin ve Ünüvar, 2011, 134.

misyon üstlenmektedir.³³¹ Diğer yandan Yavaş Kent Hareketi, kent hayatının insanlar üzerinde yarattığı psikolojik ve fiziksel hastalıkların ortadan kaldırılması için de bir kapı oluşturmaya çalışmaktadır.³³²

Yavaş Kentler’de benimsenen Yavaşlık felsefesi çerçevesinde hayatın çok sakin ya da sıkıcı olması hedeflenmemektedir. Böyle bir anlayışın önüne geçebilmek için buralarda etkinlikler düzenlenmektedir.³³³ Bu etkinlikler doğrultusunda, çevresel değerlerin ve doğal kaynakların korunması, yerel ekonominin canlandırılması, yerel ürünlerin ve üreticilerin desteklenmesi ve tüketicilerin korunması olumlu yöndeki gelişmelerdendir.³³⁴

Yavaş Kentler’de kırım temiz havasının, doğanın güzelliğinin ve hayatın yavaşlığının kentsel mekânda hayata geçirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Böylece, kent ve kırım olumlu yönleri bir arada bulundurulmaya çalışılmakta ve kent alanının yanında kırsal alanın da gelişmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Yavaş Kentler genel anlamda, küçük bir kentsel alanda insanların üretime katıldığı ve tarihi, doğal ve kültürel değerlerin korunduğu kentsel mekânlardır. Yavaş Kent Hareketi, doğa ile dost bir yaşamın sürdürülmesi ve doğaya hâkim olma isteğinin kentlerde ortadan kaldırılması yönünde önemli bir adımdır. Küreselleşme ile oluşan tüketim toplumunu yıkıp yeniden üreten toplum yaratmak yolunda gelişmeler göstermesi ve bu çerçevede yerel olanı korumaya yönelik faaliyetlerde bulunması kent halkını küresel popüler kültürün etkisinden kurtarmaya yönelik önemli gelişmelerdendir. Tarım ve hayvancılığın desteklenmesi, yöresel ürünlerin korunarak geleceğe taşınması, kent ve çevre ilişkisinin denge kurularak sağlanması ve bu konularda eğitimlerin verilmesi Yavaş Kent Hareketi’nin gösterdiği olumlu gelişmeler arasındadır. Genel anlamda, organik ve sağlıklı ürünlerin yetiştirilmesi ve tüketilmesi, Slow Food Hareketi çerçevesinde yemekten zevk alınması, yerel üreticinin desteklenmesi ve tüketicinin doğal ürünlere doğrudan ulaşabilmesi, el sanatlarına ve yerel değerlere önem verilmesi ve bu çerçevede yerel ekonominin canlandırılmaya çalışılması bu hareketin geniş alanda destek görmesini sağlayan olumlu yöndeki gelişmelerdendir.

Bu doğrultudaki olumlu tarafları bulunan ve bu nedenle küresel alanda yayılan ve desteklenen Yavaş Kentler’in ortaya çıkmasında ve gelişme göstermesinde küreselleşme olgusunun ve teknolojik gelişmelerin de katkısı bulunmaktadır. Bu nedenle, Yavaş Kentler’de teknoloji kullanımına bir karşıtlık bulunmamakta aksine, eğer kentlerdeki

³³¹Honore, 2008, 91.

³³²Honore, 2008, 93.

³³³Mayer ve Knox, 2010, 1555.

³³⁴Mayer ve Knox, 2006, 327-328.

yaşam kalitesini artıracaksa o teknolojinin kullanımı desteklenmektedir. Çünkü yavaşlıktan geri kalmak gibi bir anlamın çıkarılmaması gerektiği savunulmaktadır. Yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin yanında doğal ve tarihi değerlerin de korunması hedeflenirken, modernliğin getirdiği iyi şartlardan da faydalanılması gerektiği düşünülmektedir.³³⁵ Çevre koruma, ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme çerçevesinde teknolojiler insanların yaşam standartlarını yükseltmek adına kullanılmaktadır. Bu nedenle, Yavaş Kentlere teknolojinin girmediği ve Yavaş Kentler'in tamamen küreselleşme karşıtı olduğu yönündeki değerlendirmeler yanlış olacaktır. Onlar, teknolojinin ve küreselleşmenin kendi kriterlerine uygun olanlarını kullanmaktadırlar.³³⁶ Bir diğer yandan Yavaş Kentler'de, teknolojik gelişmeler ve küreselleşme neticesinde aşılın zaman ve mekân kavramlarının yeniden yavaş yani olağan hâle getirilmek istenmesi de hedefler arasında bulunmaktadır.³³⁷ Bu çerçevede Yavaş Kent Hareketi'nin ortaya çıkış amaçlarından biri küreselleşmenin ve teknolojik gelişmenin olumsuz yönlerine olan karşıtlıktır. Ancak bu durum, küreselleşmeye ve teknolojik gelişmelere tamamen karşıt olduğu şeklinde anlaşılmalıdır.

Yavaş Kent Hareketi, küreselleşmeye tamamen karşı bir hareket değildir, sadece küreselleşmenin olumsuz yanlarına karşıdır ve bu olumsuz yanları gidermeye ve önlemeye çalışmaktadır. Bu doğrultuda, Yavaşlık felsefesi etrafında hıza ve tek-tipleşmeye karşı çıkarak, yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin korunmasını ve çevresel değerlerin korunarak iyileştirilmesini, toplumun yaşam kalitesinin artırılmasını ve ekonomik büyümenin sağlanmasını gerçekleştirmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, küreselleşme ve sürdürülebilirlik olgusu ile yakın olarak bağlantılı görülmektedir.³³⁸ Bu doğrultuda, küreselleşmenin dünyayı küçük bir yer hâline getirmesi ve iletişim-ulaşım teknolojilerinin kazandırdığı hız ile zaman ve mekânda daralma meydana gelmesi Yavaş Kentler'in kendilerini küresel olarak tanıtmalarında kullanılmıştır. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerinde bozulma meydana gelmemiş, yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerini koruyabilmiş yerler olan Yavaş Kentler, bu özelliklerini sürdürülebilir kılmak ve küresel alanda pazarlayarak bunlardan gelir elde etmek için küreselleşmenin olumsuz yanlarına karşıt olarak ama bir yandan da küreselleşmenin olumlu yanlarından faydalanarak

³³⁵Honore, 2008, 89.

³³⁶Petrini, C. ve Padovani, G. (2011). **Slow Food Devrimi: Arcigola'dan Terra Madre'ye: Yeni Bir Yaşam ve Yemek Kültürü.** (Çev. Çağrı Ekiz). İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi, 157; Mayer ve Knox, 2010, 1554.

³³⁷Deniz, 2017, 1406.

³³⁸Donat, O. ve Yavuzçehre, P. S. (2016). "Sakin Kent (Cittaslow) Üyeliğinin Kamusal Mekânlara Etkisi". **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 35, 115-126, 118.

yerelliklerini canlandırmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Ayrıca Yavaş Kentler, küreselleşme sürecinde kentlerin ulus-devlet sınırlarını aşması ve uluslararası alanda önem kazanması sayesinde uluslararası kentsel ağı oluşturabilmişlerdir.

Küreselleşme süreci ve teknolojideki gelişmelerle birlikte, kentler uluslararası alanda önem kazanmış ve karşılıklı iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkilerini geliştirmiştir. Bu doğrultudaki yaşanan gelişmeler neticesinde, kentler ulus-devlet sınırlarını aşarak küresel alanda tanınırlık kazanmaya ve kendi sınırları içerisine yatırım, sermaye ve turist çekmeye çalışmıştır. Bu durum ise, kentler arasında küresel bir yarış ortamı oluşturmuştur. Bu yarış ortamında, küresel değerleri bünyesinde barındırmanın yanında, avantaj elde etmek adına kentlerde yerel değerler ve farklılıklar da canlandırılmış ve bunlar küresel nitelikte tanıtılarak pazarlanmaya çalışılmıştır.

Kentlerin küreselleşme ile birlikte homojenleşmesi durumu ortaya çıksa da kentler, yerel nitelikteki değerlerini bünyelerinde taşımaya devam etmektedir. Bu yerel nitelikteki değerler ise, kentleri birbirlerinden ayıran farklılıkları oluşturmaktadır. Bu noktada kentler arasında oluşan yarış ortamında ise, bu farklılıklar “üretmek” ve “tüketilmek” üzere kullanılmaktadır. Böylece kentler devamlılıklarını sağlamaya çalışmaktadır.³³⁹

Küreselleşme ile birlikte ekonomik açıdan serbestleşme ve bütünleşmenin yaşanması, aynı zamanda küresel anlamda siyasal ve sosyo-kültürel açılardan da tek-
tipleşmenin ve standartlaşmanın önünü açmıştır. Bu çerçevede, hayatın her alanında artan homojenleşme karşısında farklılıkların bir “meta olarak pazarlanması” durumu artış göstermiştir. Bu farklılıkları pazarlama durumu ise, küreselleşmenin homojenleştirici etkisine tepki olarak ortaya konulmuştur.³⁴⁰ Gelinek noktada, kentlerin kendilerini pazarlaması ve dünya sahnesinde yer almak istemesi, yatırım ve turist çekme çabası bu doğrultudaki kent anlayışlarının ortaya çıkması ve bunu diğer kentlerden ayıracak sembollerin ve logoların kullanılması aslında kentlerin küreselleşme sürecinde yok olup gitmelerinin önüne geçme çabasıdır.³⁴¹ Ancak, oluşan bu küresel rekabet ortamında avantaj elde etmek adına küreselleşme, yerelleşme ve sürdürülebilirliği kullanan Yavaş Kentler açısından, “küresel rekabet, yorucu ve acımasız bir angaryacı olabilir.”³⁴² Bunun nedeni ise, bu kentlerin dünya çapında bilinmesi onların yerel ekonomilerinin büyümesine katkı sağlarken, diğer yandan onların doğal, tarihi ve kültürel değerlerinin ve yerel kimliklerinin

³³⁹Sam, N. (2017). **Kent, Toplum, Kültür**. (1. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi, 196-197.

³⁴⁰Harvey, 2015, 90.

³⁴¹Sam, 2017, 174.

³⁴²Urry, 2015, 242.

hızla yok edilmesine ve tüketilmesine yol açacaktır. Yereli gözetip tanıtan bu kentlerin kendilerine küresel alanda yer bulmak istemeleri, onların sınırları içerisine küreselleşmenin olumsuz etkilerini, hız olgusunu ve kapitalizmi ve bu doğrultuda gelişme gösteren tüketim kültürünü sokacaktır. Bu koşullar altında ise Yavaş Kentler’de, Yavaş Hareketi’nin sürdürülebilirliğinin sağlanması olanaksız olacaktır. Böylece belli bir süre sonra, kapitalizme ayak uyduran, onun hedeflerini gerçekleştiren ve tüketim kültürünün hâkim olduğu birer kentsel mekânlara dönüşeceklerdir.

Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişki doğrultusunda Yavaş Kentler’in, nüfus ölçütü ve uygulama alanlarına yönelik de bir eleştiri bulunmaktadır. Bunun nedeni ise, küreselleşmenin olumsuz etkilerinin genellikle nüfusu 50.000 üzerinde olan kentsel alanlarda görüldüğü yönündedir. Küreselleşmenin etkilerinin küresel nitelikte olması nedeniyle bu sorunların küresel olarak çözülmesi gerekmektedir. Bu durum da Yavaş Kent Hareketi hedeflerinin ve politikalarının öncelikle ve ağırlıklı olarak büyük kentlerde ve metropollerde uygulanmasını gerektirmektedir.³⁴³

Yavaş Kent Hareketi’nin ilişki içerisinde bulunduğu diğer bir konu ise, sürdürülebilirlik anlayışıdır. Bu doğrultuda Yavaş Kent Hareketi, sürdürülebilirliğin ekonomik, toplumsal, kültürel, mekânsal, idari ve çevresel boyutlarını kentsel mekânda yavaşlık felsefesi çerçevesinde hayata geçirmek ve kentlerin yerel nitelikteki değerleri ve farklılıkları ile birlikte sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Yavaş Kent Hareketi, küreselleşmenin olumsuz yanlarından korunmak için bir çözüm yolu sunmak, kentlerin ve kültürlerin tek-tipleşmesine karşı yerel farklılıkları canlandırmak, zamanın kısılmasına ve mekânın daralmasına karşı olarak zaman ve mekâna anlam kazandırmak ve sürdürülebilirliği sağlamak adına küreselleşme ve yerelleşme olgularından faydalanmaya çalışmaktadır.³⁴⁴ Bu doğrultuda Yavaş Kent Hareketi, mekânsal, ekonomik, toplumsal, kültürel, idari ve çevresel yönleri ile bir bütünlük içinde gelişme göstermeyi hedeflemektedir.³⁴⁵ Bu yönleriyle bir bütün hâlinde gelişme göstermeyi hedefleyen Yavaş Kent Hareketi’nin bir diğer bağlantılı olduğu konu ise, sürdürülebilirlik anlayışıdır. Yavaş Kent Hareketi’nin ortaya çıkmasında ve gelişme göstermesinde sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kent ve sürdürülebilir kentleşme anlayışlarının da büyük katkıları olmuştur.

³⁴³Keleş ve Mengi, 2017, 54.

³⁴⁴Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, 48.

³⁴⁵Pink, S. (2008). “Sense and Sustainability: The Case of the Slow City Movement”. **Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability**, 13(2), 95-106, 97.

Yavaş Kent Hareketi ile birlikte, sürdürülebilirlik anlayışının hedeflerini çok boyutlu olarak kent hayatına yansıtabilmek amacı güdülmektedir. Bu doğrultuda, yerel nitelikteki değerlerin korunması amaçlanırken, diğer yandan küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin sağladığı imkânlar ile birlikte harekete küresel nitelik kazandırılmaya çalışılmaktadır.³⁴⁶

Dünya nüfusunun yarısından fazlasının kentlerde yaşaması, kentlerdeki nüfusun giderek artış göstermesi, üretim ve tüketim faaliyetlerinin yoğun olarak kentlerde gerçekleşmesi, kentlerdeki çevresel değerlerin bozulması ve doğal kaynakların hızla tüketilmesi, yoksulluk ve eşitsizliğin artış göstermesi vb. nedenlerden dolayı küresel çevre sorunlarının çözümü ve sürdürülebilirliğin sağlanması noktasında kentler önemli bir konumda bulunmaktadır. Bu noktada Yavaş Kent Hareketi, belirtilen bu sorunlara sürdürülebilirlik çerçevesinde çözüm getirmeyi amaçlamaktadır.³⁴⁷ Yavaş Kentler'de 50.000 nüfus şartının konulması sürdürülebilirliğin sağlanması ve yerelliklerin korunmasında büyük fayda sağlamaktadır. Bu sayede, çevresel değerler korunurken aynı zamanda toplumsal yaşam kalitesi iyileştirilir, nüfus artışı denetim altına alınır, üretim-tüketim dengesi sağlanır ve yerel kimlik, kültür ve değerler korunarak gelecek kuşaklara ulaştırılabilir.³⁴⁸

Diğer yandan, Yavaş Kent Hareketi ve sürdürülebilirlik olgusu insan merkezli yaklaşımlardır. Bu nedenle, çevrenin korunması konusunda ne kadar başarılı oldukları ya da olacakları tartışmalı bir konudur. Çünkü ikisinde de öncelik insanların çıkarlarının gerçekleştirilmesi, yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi ve hayattan zevk almalarının sağlanmasıdır. Bu nedenle, küreselleşme ve kapitalizm karşıtı olarak ortaya çıkan bu tarz hareketler merkeze insanı aldıkları sürece, ekonomik büyüme ve çevre koruma arasındaki dengeyi sağlamakta başarılı olamayacaklardır. Ancak bir diğer yandan, ekonomik, toplumsal, kültürel, idari, mekânsal ve çevresel boyutlarda Yavaş Kentler'de yerel olarak bir gelişme öngörülmekte iken; sürdürülebilirlik anlayışında ise, küresel boyutta bir gelişme hedeflenmektedir. Bu durum ise, Yavaş Kent Hareketi ile sürdürülebilirlik arasındaki farkı yansıtmaktadır.

Yavaş Kentler'de genel olarak, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kent ve sürdürülebilir kentleşme çerçevesinde belirtilen hedeflerin yerel düzeyde

³⁴⁶Yeşiltuna, 2016, 72.

³⁴⁷Acuner, 2015, 36.

³⁴⁸Ak, D. ve Bıçkı, D. (2016). "Yavaş Kent (CittaSlow) Hareketinin Kentsel Yaşam Kalitesi Bağlamında Değerlendirilmesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 615-632, 628.

gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca, küreselleşme ile birlikte yerleşmenin önem kazanması ve küresel sorunlara yerelden çözüm aranmasının yanında, ‘yerelden küresele’ doğru bir tanınırlık kazanılmaya çalışılması da Yavaş Kentler ile sürdürülebilirlik, küreselleşme ve yerleşme aradaki ilişkiyi doğrudan yansıtmaktadır. Bu nedenle Yavaş Kent Hareketi, küreselleşme-yerleşme bağintısında ve sürdürülebilirlik çerçevesinde gelişmiş bir harekettir. Yavaş Kent Hareketi bu üç olguyu da bünyesinde barındırmakta ve bunlardan etkilenmektedir. Öyle ki, küreselleşme ve yerleşme arasındaki diyalektik ilişki Yavaş Kentler’de açıkça görülmektedir.

Küreselleşme, yerleşme ve sürdürülebilirlik ekseninde gelişen Yavaş Kentler’in ilişki içerisinde olduğu bir diğer konu olan turizm faaliyetleri ve turist davranışları genel anlamda “modaya” göre şekillenmektedir. Bu nedenle, son zamanlarda doğa ile iç içe olan ve çevre korumaya yönelik olan turistik geziler artış göstermiştir.³⁴⁹ Çevre koruma bilincinin dünya çapında yaygınlık kazanması ile birlikte turizm anlayışında da bu yönde gelişmeler yaşanmıştır. Doğa, tarih ve kültürü merkeze alan turizm faaliyetleri yaygınlık kazanmıştır.³⁵⁰

Turizm ile çevre arasında bir bağımlılık ilişkisi bulunmaktadır. Bunun nedeni ise, turizm faaliyetlerinin yoğun olarak çevresel değerlere yönelik olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, “turizmin geleceği” açısından “çevre” önemli bir faktör olarak görülmektedir. Ancak diğer yandan da turizm faaliyetleri çevre sorunlarına yol açan sebepler arasında sayılmaktadır.³⁵¹

Çevre sorunlarına yol açan sebepler arasında gösterilen turizm bir diğer yandan ise, sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal açılardan da olumlu sonuçlar doğurmaktadır.³⁵² Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin turizm çerçevesinde kullanılması ekonomik büyümenin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır. Ancak, bu değerlerin turizm çerçevesinde kullanıma açılması noktasında doğru bir şekilde koruma faaliyetlerinin gerçekleştirilememesi bu değerlerin tahrip olmasına ve hızla yok olmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenle, turizm için kullanılacak olan bu değerlerin korunmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.³⁵³ Ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesinde turizm önemli bir faktör olduğu için bu değerlerin turizm amacıyla kullanılmasının yasaklanmasını söylemek ise, doğru bir

³⁴⁹Urry, 2015, 226.

³⁵⁰Urry, 2015, 268.

³⁵¹Görmez, 2015, 11.

³⁵²Görmez, 2015, 11.

³⁵³Keleş, 2013, 84.

yaklaşım olmayacaktır.³⁵⁴ Bu nedenle “(...)koruma ve kullanma dengesinin kullanma lehine bozulmasından dikkatle kaçınılması(...)”³⁵⁵ gerekmektedir.

Turizm faaliyetleri çerçevesinde, çevrenin zarar görmesi ve doğal kaynakların hızla tüketilmesi durumu yaşanmaktadır. Turist davranışlarında doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik ilgide bir artış yaşanması nedeniyle, bu değerler turizm çerçevesinde hızla tüketilmeye başlanmıştır. İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler ile turistlerin bu yerlerden haberdar olması ve buralara kolayca ulaşımının sağlanması durumu çevre sorunlarının artmasına sebebiyet vermiştir.³⁵⁶ Ayrıca, tüm bu değerlere turistlerin ulaşabilmesi için yapılan altyapı yatırımları da doğanın tahrip edilmesine sebebiyet vermektedir.³⁵⁷

Yavaş Kent Hareketi çerçevesinde, kentlerin kendi yerel kimlik, kültür ve değerlerine sarılmaları ve bunları koruyarak dünyaya tanıtılmaları özellikle turizm faktörü sayesinde önem kazanmıştır. Küresel ortamda oluşan kentler arası rekabet ortamında, avantaj olarak görülen yerel nitelikteki farklılıklar kullanılarak bir “marka” yaratılmaya çalışılmıştır. Yani, Yavaş Kent markası kullanılarak kentlerin “pazarlamasının” yapıldığı görülmektedir.³⁵⁸

Küreselleşmenin kentler arasında yarattığı rekabete farklı bir boyut kazandıran Yavaş Kentler, küresel sermayenin istediği şartların aksine doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerini ve yerel farklılıklarını ön plana çıkararak bu yarışa katılmıştır. Küreselleşme ile birlikte insanların kentlerde yoğun stres altında olması ve hızdan bunalmasını fırsata çeviren Yavaş Kent Hareketi, insanlara yavaşlık ve sakinlik söyleminde bulunarak kendini pazarlamakta ve turist çekmeye çalışmaktadır. Ancak, bu durum sürdürülebilirlik anlayışının, yerel nitelikteki farklılıkların ve değerlerin korunmasını ve geleceğini büyük tehlikeye atmaktadır.

Yavaş Kentlere gelen turist sayısında her geçen gün artış yaşanması ve turistlerin ihtiyaç, istek ve beklentilerinin sürekli olarak değişmesi nedenlerinden dolayı Yavaş Kentler bu doğrultuda, konaklama yerlerinin sayısını artırmak için yeni yerler inşa etmek zorunda kalacak ve ayrıca, turistlerin isteklerini karşılayacak yönde değişim ve dönüşümler

³⁵⁴Keleş, 2013, 85.

³⁵⁵Keleş, 2013, 85.

³⁵⁶Urry, 2015, 258.

³⁵⁷Urry, 2015, 266.

³⁵⁸Tunçer, M. ve Olgun, A. (2017). “Seferihisar’ın Ekonomik ve Mali Yapısı Üzerinden Sakin Şehir Uygulamalarına İlişkin Bir İnceleme”. **Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi**, 3(1), 47-72, 51.

geçirmek gibi tehlikeler ile karşı karşıya kalacaktır. Yani, Yavaş Kentler'in belli bir süre sonra temel hedefi ekonomik büyüme olacaktır.

Yavaş Kentler'in turizm faaliyetlerine ağırlık vermesi ve turistleri kendisine çekmeye çalışması, karşı oldukları küreselleşmenin olumsuz boyutlarının yanında hız olgusunun ve kapitalizmin de kendi sınırları içerisine rahatlıkla girmesine yol açacaktır. Turistlerin gelmesine bu kadar önem verilmesi ve yerel ekonomik büyümenin turizm faaliyetlerine bağlanması nedeniyle Yavaş Kentler'in yerelliklerini koruyarak gelişme göstermesi hedefi tehlikeye düşecektir. Diğer yandan Yavaş Kentlere gelen turistlerle birlikte, hızlı bir nüfus artışı yaşanacak ve bu durum Yavaş Kentler'de altyapı sorunlarının yaşanmasının yanında hayatın hızlanması sonucunu ortaya çıkacaktır. Bu nedenle, yerel halkın yaşam kalitesi olumsuz yönde etkilenecek ve kenti sahiplenme durumu ortadan kalkmaya başlayacaktır.

“Bir mahalle, kasaba veya bölgenin ‘mekânları’, yerel insanların artık o yeri kendi mekânları/yerleri hissetmeyecekleri ölçüde turistler tarafından doldurulur. Pek çok turist, görsel olarak mekânı kendilerine mâl ederek ve yerel insanlara mekânlarını yitirdikleri duygusu yaşatarak geçip gider.”³⁵⁹ Hızla mekânları tüketme odaklı hareket eden turistler, yerel doğal, tarihi ve kültürel değerleri tüketmeye odaklanmış durumdadır. Bu nedenle, turizm anlayışının çevre koruma anlayışı ile uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir. Ancak bu çerçevede sürdürülebilirlik sağlanabilir ve Yavaş Kentler yerel değerleri ile birlikte sürdürülebilir nitelik kazanabilir. Genel olarak Yavaş Kentlere,

“otantik yanlarıyla beraber bir kenti uluslararası piyasaya dâhil ettiği ve hiç de amaçlandığı gibi söz konusu kentteki hayatı yavaşlatmadığı, yerel kültürlerin iç ve dış turizme açılmasıyla beraber, otantik yanları tüketilen bir kentin ortaya çıkmasına yol açtığı şeklindeki bir eleştiri yöneltilebilir.”³⁶⁰

Yavaş Kentleri bekleyen bir başka tehlike ise, bu yerler turizm açısından değerlerini yitirdiklerinde ya da bu mekânlar turistler tarafından hızla tüketildiğinde geleceklerinin ne olacağıdır. Çünkü bu mekânlar içerisindeki tüm değerlerle birlikte hızla tüketilmektedir.³⁶¹ Bu nedenle Yavaş Kentler, sadece turizme bel bağlamamalı, çünkü gelecekte buraların turizm açısından ve turistler açısından bir önemi kalmayabilir.

Turizm anlayışının çevre ile uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesi ve bu doğrultuda koruma ve kullanma dengesinin sağlanabilmesi noktasında, turizmin ekonomik açıdan getirisinin geri plana alınması gerekmektedir. Turizmdeki temel amaç, ekonomik açıdan

³⁵⁹Urry, 2015, 248.

³⁶⁰Şahin, 2013, 26.

³⁶¹Urry, 2015, 337.

büyümek ve gelir elde etmek olmamalıdır. Bu nedenle, turizme yönelik bakış açısında değişim yaratılması gerekmekte ve bu çerçevede, turizm ile birlikte “kendini, diğer insanları, dünyayı ve doğayı tanıma ve kendini gerçekleştirme” hedeflerine ulaşılmaya çalışılmalıdır. Ancak böylece, “doğal ve tarihi çevreyi metalaştırıcı” ve tüketim odaklı olan turizm anlayışında değişim yaratılabilir.³⁶²

Yavaş Kentler’in, turistlerin hayatlarını kolaylaştıracak şekilde planlanmasının ve bu yönde gelişme göstermesinin yerine, yerel halkın istekleri ve talepleri doğrultusunda gelişme göstermesine öncelik verilmelidir. Ayrıca, Yavaş Kentlere gelecek turist sayısına belli bir sınır konulmalı ve sadece belli dönemlerde turistlerin gelişine izin verilmelidir. Böylece diğer dönemlerde, Yavaş Kentler’in kendilerini onarmasına izin verilmiş olunacaktır. Bu doğrultuda, Yavaş Kentleri ziyaret edecek olan turistlerin, bu konuda bilinçlendirilmesi ve Yavaş Kent’in felsefesine uygun olarak hareket etmeleri konusunda bilgilerin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, turistlere hız ve yavaş kavramları konusunda farkındalık kazandırılması ve turistlerin kentin yavaş havasını bozacak faaliyetlerden kaçınmaları sağlanmalıdır.

Genel olarak küreselleşme, yerelleşme, turizm, yavaşlık ve sürdürülebilirlik ekseninde gelişme gösteren Yavaş Kentler’in çok boyutlu olan bu süreci doğru bir şekilde yönetememeleri durumunda, Yavaş Kentler’in hızla tüketilmesi durumu ortaya çıkacaktır. Çünkü yereli üreten, tüketen ve küresele sunan Yavaş Kentler, küreselleşme ve kapitalizmin oluşturduğu tüketim toplumunun dikkatini çekmiştir ve onlar tarafından ziyaret edilmektedir. Bu doğrultuda Yavaş Kentler, kapitalizm ve küreselleşme tarafından kendilerinin devamlılığını sağlayabilmek için bir araç olarak da kullanılmaktadır. Bu nedenle, Yavaş Kentler’de insan merkezli düşüncenin yanında çevre merkezli düşünceye de ağırlık verilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, Yavaş Kentler küreselleşme ve kapitalizm çerçevesinde gelişen küresel homojen yapı içerisindeki bir tüketim mekânı olarak yerelleşmeden ve sürdürülebilirlikten hızla uzaklaşacaktır.

Ayrıca, yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerler ile doğal ve tarihi zenginliklerin turizmden gelir elde etmek adına kullanılmasında koruma ve kullanma dengesine de dikkat edilmelidir. Bu değerlerin sürdürülebilirliğine önem verilmeli ve gelecek kuşaklara aynı doğallıkta ulaşması yönünde çaba sarf edilmelidir. Eğer böyle devam edilirse yerel

³⁶²Doğan, A. E. (2001). “Turizm Etkinlikleri ve Doğal – Tarihi Çevre İlişkisinde Sürdürülebilirlik Nosyonunun Ötesine Geçmek”. **Cevat Geray’a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 301-313, 312.

farklılıkların bir önemi kalmayacak ve onlar da standartlaşacaktır. Çevre koruma ile toplumsal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki dengenin çok iyi sağlanmasına özen gösterilmelidir. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için sadece Yavaş Kentler arasında işbirliğinin yapılması ve ortaklıkların kurulması yeterli olmayacaktır. Çünkü gelinen noktada ekonomik, toplumsal, kültürel ve çevresel tüm sorunlar küresel sonuçlar doğurmakta ve çözüm yolları ise yine küresel çaba gerektirmektedir. Çevre sorunlarının küreselleşme ile birlikte belli bir yerinin olmaması ve küresel nitelik kazanması sonrası buralarda da hava, su ve toprak kirliliği kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle, Yavaş Kentler yerel değerlerini korumak için küresel politikalar üretmelidir.

‘Yerelden küresele’ doğru gelişme gösteren Yavaş Kentler bu küresel sorunlardan kendilerini korumak için daha küresel kriterler belirlemeli ve bu sorunlardan sadece kendilerini korumakla yetinmemeli, diğer kentlerinde korunmasını sağlayacak yönde daha geniş kapsamlı politikalar ve planlar geliştirmelidir. Çünkü küresel olarak yaşanan sorunlardan sadece kendilerini izole etmeleri gibi bir durum söz konusu değildir. Küreselleşme, yerelleşmeyi ve sürdürülebilirliği Yavaş Kent özelinde amaçlarına ulaşmakta bir araç olarak kullanmaktadır. Bu nedenle daha geniş kapsamlı düşünülmeli ve küresel olarak hareket edilmelidir. Aksi takdirde, Yavaş Kent Hareketi bünyesinde küreselleşmenin olumlu yanlarını, yerelleşmeyi, sürdürülebilirliği ve yavaşlığı barındırmasının yanında ayrıca, küreselleşmenin olumsuz yanlarını, homojenleşmeyi, hızı ve kapitalizmi de tamamen bünyesinde barındırmak durumunda kalacaktır. Çünkü Yavaş Kent Hareketi’nin gelişme sürecinde ilerlediği yol bu yöndedir. Yavaş Kentler’in gelişme süreçlerinde sınırları içerisinde küreselleşmenin olumsuz yanları, homojenleşme, hız ve kapitalizm etki güçlerini artırmakta ve etkileri açıkça hissedilmektedir.

Bu doğrultuda Yavaş Kentler büyük tehlikelerle karşı karşıyadır. Bunlardan bir tanesi, küreselleşme ve hız karşıtı olarak yerelleşmeyi ve yavaşlığı öne çıkarmaları doğrultusunda küresel olarak tanınırlıklarını artırmaları ve bir marka hâline gelmeleri, farklılıklarını ve yerelliklerini pazarlamaları ve daha iyi yaşam standartları sunmaları ile birlikte turizm açısından büyük dikkat çekmiş olmalarıdır. Buralara konulan 50.000 nüfus şartı gelen çok sayıdaki turist ile aşılabilmekte ve bu doğrultuda altyapı sorunlarının yaşanmasına sebep olunmaktadır. Diğer yandan, büyükşehirlerde yaşayan insanlar buralara taşınmak ya da buralardan ikinci bir ev almak isteyecek ve kentin yavaşlığına hız katacaklardır. Bu kadar ilginin artması ve marka olunması beraberinde konut fiyatlarının artması ve satılan ürünlerin fiyatlarında artış yaşanmasına neden olacak, bu durumdan ise

en çok yerel halk etkilenecektir. Tüm bu etkenler, Yavaş Kent politikalarının uygulanmasını tehlikeye düşürecek ya da bir diğer sonuç olarak politikalar gelişen şartlara göre sürekli değişime uğrayacaktır. Bu durumda ise, hareketin ortaya çıkış amacı gerçekleştirilemeyecektir.³⁶³

Yavaş Kentler, yerel nitelikteki farklılıklarını korumaya ve gelecek kuşaklara ulaştırmaya özen göstermelidir. Bu doğrultuda tüketim odaklı hareket etmekten uzak durmalıdır. Ayrıca, Yavaş Kentler'in altyapı yatırımlarına ağırlık vermesi ve kentsel dönüşüm projelerini artırması doğal, tarihi ve kültürel alanların korunmasının tehlikeye atılmasına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle, zorunluluk olmadıkça bu tür faaliyetlerin gerçekleştirilmemesi, betonlaşmanın artırılmaması ve buralardan gelecek rantta bel bağlanmaması gerekmektedir.

Yavaş Kent üyesi olan kentler, eğer bu kentsel ağın bir parçası olmasalardı dünya çapında bir ün kazanmayacak ve fark edilmeyeceklerdi. Bu doğrultuda, yerelliklerini kolayca koruyabilecek ve küreselleşme, kapitalizm ve hızlı hayattan kendilerini izole etmiş olacaktı. Bu nedenle, bu kentlerin kendilerini mümkün olduğunca dış dünyadan izole etmesi ve kendi kendine yeten bir düzen kurmaya çaba göstermesi gerekmektedir. Ancak, Yavaş Kentler küreselleşme ve kapitalizme karşıt bir hareket olarak ortaya çıksa da gelinen noktada, onların bir parçası olma yolunda hızla ilerlemekte olduğu görülmektedir. Böylece, kapitalizm ve küreselleşme kendi karşıtları sayesinde daha da güç kazanarak gelişmekte ve yaygınlaşmaktadır. Kapitalizm ve küreselleşme, Yavaş Kent Hareketi ile kendilerine masumiyet kazandırmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda genel olarak, küreselleşme karşıtı olarak ortaya çıkan hareketler küreselleşmeden öyle ya da böyle bir şekilde faydalanmakta ve onun genişlemesine katkıda bulunmaktadır. Yavaş Kentler de farkında olarak ya da olmayarak küreselleşme ve kapitalizm düzeninin işleyen çarkında yer almaktadır. Çünkü kentsel değerler pazarlanıyor ve bu doğrultuda turist çekilmek isteniyor. Bu şekilde tüketim odaklı hareket edilmesi ise, Yavaş Kentler'in tüketim mekânı hâline gelmesine ve kapitalizm ekseninde hareket etmesine yol açmaktadır. Ayrıca, kentler arasında oluşan küresel rekabet ortamında yer alan Yavaş Kentler, bu yarışta avantaj elde etmek isterken bu yarış ortamının gereklerini karşılamak için küresel düzenin istediği yönde bir gelişme göstermek zorunda kalacaktır. Bu durum da Yavaş Kentler'in ortaya çıkış amaçlarından sapmasına yol açacaktır.

³⁶³Mayer ve Knox, 2010, 1555.

Yavaş Kentler'in uzun süreli olmasının ve devamlılığının sağlanmasının karşısındaki başka bir tehdit ise, bu yerlerdeki yöneticilerin değişmesi sonucunda yerine gelen yeni yöneticilerin bu süreci iyi yönetememesi ya da bu hareketin bir parçası olmak istememesi durumudur. Bu durum neticesinde ise, Yavaş Kentler bilinçsiz bir şekilde tüketime açılacak ve yerel değerlerin yok olması süreci daha da hız kazanacaktır. Diğer yandan, Yavaş Kentler'in doğal, tarihi ve kültürel değerleri ile bozulmamış yapılarının rant kaygısına kurban gitmemesine ayrıca dikkat edilmesi gerekmektedir. Yavaş Kent sınırları içerisindeki kullanıma uygun olmayan alanların yeniden kente kazandırılmasında, kent kimliği ve mimarisine uygun hareket edilmeli ve buralardan elde edilen rant kamuya dağıtılmalıdır.

Yavaş Kent Hareketi'nin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi, çevresel ve yerel nitelikteki değerlerin korunabilmesi için yerel halkın doğru bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Çünkü çoğu yerel halk bu hareketi, satıcı müşteri ilişkisi çerçevesinde değerlendirmekte ve sadece ürünlerini satmaya odaklanmış durumdadır. Bu durum, hareketin sadece tek yönlü olarak ele alınmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca, Yavaş Kentler'de çevre sorunlarına sebep, toplumsal gelişmeye ve ekonomik büyümeye engel olan yoksulluğun önlenmeye ve giderilmeye çalışılmasının yanında ayrıca, bolluğun ve israfın da önüne geçilmesi gerekmektedir. Diğer yandan, Yavaş Kentler'in sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Bu durum, Yavaş Hareketi'ni ve felsefesini önemsizleştirmektedir. Bunun neticesinde ise, Yavaş Kentler'in farklılıkları önemsizleşmekte ve bu kentlerin büyümesi bozulmaktadır.

Genel anlamda, yerel olanı öne çıkaran ve farklılıklarını koruyan bir hareket olarak sunulan Yavaş Kent Hareketi aslında küreselleşme, yerelleşme, sürdürülebilirlik, hız, yavaş ve kapitalizm olgularını bünyesinde bir arada bulundurmaktadır. Yani, Yavaş Kent Hareketi melez bir yapıyı yansıtmaktadır.

Yavaş felsefesi ve Yavaş Kent Hareketi'nin temelinde “festina lente (yavaşça acele et)” felsefesi yatmaktadır. Bu felsefe ise, hız ve yavaş arasındaki dengenin sağlanmasına vurgu yapmaktadır.³⁶⁴ Bu doğrultuda, küreselleşme ve yerelleşme, hız ve yavaş, insan merkezli düşünce ve çevre merkezli düşünce, üretim ve tüketim, çevre koruma ile ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme arasında denge sağlanmalıdır. Ancak böyle bir durumda Yavaş Kent Hareketi başarı elde edebilir ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşabilir. Bunu gerçekleştirmek için ise, küresel sorunlara yerelden çözüm aramak ve

³⁶⁴Miele, 2008, 139.

yerel sorunları da küresel olarak ele almak gerekmektedir. Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişki ancak bu şekilde kentlerdeki olumsuz etkileri ortadan kaldıracaktır ve çok boyutlu bir gelişme sağlayabilir. Ancak bu doğrultuda Yavaş Kentler küreselleşmenin olumsuz etkilerine, hız ve kapitalizme karşı başarılı bir alternatif kent modeli olabilir.

5. SONUÇ

Küreselleşme ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel boyutları olan bir süreçtir. Çok boyutlu bir süreç olan küreselleşme karşılıklı iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkilerini artırmanın yanında ayrıca, küresel bütünleşmeyi, yoğunlaşmayı, birleşmeyi ve yaygınlaşmayı da artırmıştır. Küreselleşme sürecinde özellikle iletişim, ulaşım ve bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte zamansal ve mekânsal engeller önemini yitirmiş ve dünya küçük bir yer olarak algılanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda insan, sermaye, para, mal, hammadde, hizmet, kültür, inanç, bilgi ve teknolojinin dünya çapındaki akışkanlığı hız kazanmış ve hareket alanı genişlemiştir. Küreselleşme ile birlikte, küresel aktörlerin etki güçlerinin artmasının yanında ayrıca, kentler de bu süreçte ulusal ve uluslararası alandaki önemlerini daha da artırmıştır. Diğer yandan, küreselleşme sürecinde homojenleşmenin yoğun olarak hissedilmesinin yanında ayrıca heterojenleşme de yaşanmış ve bu süreçte küresel olan ile yerel olan birlikte hareket ve etki etmiştir. Devam eden bir süreç olan küreselleşme genel olarak, hayatın her bir alanında yaşanan değişim ve dönüşümleri açıklamada sıklıkla başvurulan bir kavram hâline gelmiştir.

Küreselleşmenin ekonomik boyutunda, serbestleşme, bütünleşme ve yoğunlaşma yaşanmış ve bu doğrultuda, akışkanlık hızının artması ile birlikte de dünya tek bir pazar hâline gelmiştir. Ulusal ekonomilerin birbirleriyle bağlantılı ve bağımlı hâle gelmesi ve küresel aktörlerin de etki güçlerini artırması doğrultusunda ekonomi politikalarının birbirleriyle uyumlu olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Böylece küreselleşme ile birlikte, ulus-devletlerin ekonomi politikaları üzerinde çok yönlü etkiler kurulmuştur.³⁶⁵ Bu nedenle, ulus-devletler ekonomi politikalarını küresel ekonomi düzenine uyumlu hâle getirmek durumunda kalmıştır. Ayrıca, küreselleşme sürecinde sermayenin, malların, hizmetlerin ve paranın dünya çapında serbest dolaşımının sağlanması ile birlikte oluşan küresel ekonomi düzeni ile birlikte kapitalizmin de etki gücü artmış ve etki alanı genişlemiştir.

Küreselleşmenin siyasal boyutu çerçevesinde değişim ve dönüşüm yaşayan ulus-devletler özellikle küresel aktörlerin ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel etkileri altında kalmıştır. Diğer yandan, kent ve bölge yönetimlerinin uluslararası alandaki önemlerini artırması ve bu çerçevede işbirlikleri yapması da ulus-devletlerin değişim ve dönüşüm yaşamasında etkili olmuştur. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin küreselleşme sürecinde görev, yetki, kaynak ve sorumluluklarında da artış yaşanmıştır. Böylece küresel karşılıklı

³⁶⁵Steger, 2013, 61.

iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkilerinin yoğunlaştığı küreselleşme sürecinde varlıklarını devam ettirebilmek adına ulus-devletler, küresel aktörlerle ve yerel yönetimlerle egemenliklerini paylaşmak durumunda kalmıştır.

Ulus-devletlerin bu doğrultuda bir değişim ve dönüşüm geçirmesinin yanında egemenliklerini paylaşmak durumunda kalması ulus-devletin sonunun geldiği ya da ortadan kalkacağı yönünde bir değerlendirme yapılmasını doğru kılmamaktadır.³⁶⁶ Çünkü küreselleşme ile birlikte etki güçlerini artıran küresel aktörlerin ve yerel yönetimlerin varlıklarını kazanmalarının yanında mevcudiyetlerini devam ettirebilmeleri yine ulus-devletin varlığına bağlıdır. Bu nedenle, ulus-devletler uluslararası ekonomik ve siyasi alanlardaki etki güçlerini ve önemli rollerini kaybetmiş değillerdir. Sadece egemenlik güçlerini paylaşmak durumunda kalmışlardır.

Küreselleşmenin sosyo-kültürel boyutu açısından, Batı ve Amerikan merkezli popüler kitle kültürü çok uluslu şirketler, medya ve reklamlar aracılığıyla dünyaya hızla yayılmıştır. Bu doğrultuda, küresel alanda sosyo-kültürel açıdan homojen bir yapı oluşturulmuştur. Ancak bu durum, farklılıkların ve yerel kültürel değerlerin ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Çünkü küreselleşme sürecinde homojenleşmenin yanında farklılıklar da ön plana çıkarılmış ve canlılık kazanmıştır. Farklılıklar ve yerel kültürel değerler küreselleşme sürecinde küresel nitelik elde etmiş ve homojen kültürel değerlerin yanında akışkanlık kazanmıştır. Oluşan küresel homojen kültürün yanında farklı yerel kültürler de dünya sahnesinde yer alarak diğer kültürel değerler üzerinde etki gücüne sahip olmuştur. Bu doğrultuda, küreselleşme ile birlikte kültürler arasındaki etkileşim artmış ve kültür hareketliliği hız kazanmıştır. Bu durum ise, sosyo-kültürel açıdan melezleşme durumunu ortaya çıkarmıştır. Yani, küreselleşme sürecinde homojen ve heterojen olan birlikte akışkanlık kazanmış ve etki etmiştir.

Küreselleşme sürecinde ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel alanlarda yaşanan değişim ve dönüşümler üzerinde yerelleşme olgusunun da önemli ölçüde katkısı olmuştur. Yerelleşme olgusu küreselleşme sürecinde canlılık kazanmış, ön plana çıkmış ve bu süreç içerisinde kendisi de değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Küreselleşme ve yerelleşme birbirlerinin zıttı olarak görülse de işin aslı öyle değildir. Çünkü bu iki olgu birbirlerini tamamlayarak ve destekleyerek devamlılıklarını sağlamaktadır. Küresel olan yerelleşmiş, yerel olan da küreselleşmiştir. Böylece, küreselleşme yerel üzerindeki etki gücünü artırmış ve etki alanını genişletmiş iken, yerel olan da küresel akış içerisinde kendisine yer bularak

³⁶⁶Steger, 2013, 92-93.

etki gücünü artırmış ve etki alanını genişleterek canlılık kazanmıştır. Küresel akış içerisinde homojen olan küresel değerlerin yanında yerel nitelikteki farklılıklar da kendilerine yer bulabilmiş ve küresel düzende akışkanlık kazanmıştır. Diğer yandan ise, yerel olanın içerisinde küresel olanın etkisi daha net olarak hissedilmeye başlanmıştır. Bu nedenle, küreselleşme ve yerelleşme arasında diyalektik bir ilişki bulunmaktadır. Hayatın birçok alanında yaşanan değişim ve dönüşümler bu diyalektik ilişki çerçevesinde olmuştur.

Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişki çerçevesinde ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel alanlarda yaşanan değişim ve dönüşümlerin yanında mekânsal, idari ve çevresel alanlarda da yaşanan değişim ve dönüşümler en açık şekilde kentlerde görülmekte ve bu alanlarda yaşanan sorunlara da kentler özelinde çözüm önerileri geliştirilmektedir. Küreselleşme ile birlikte yerelleşmenin önem kazanması kent yönetimlerini güçlendirmiştir. Bu doğrultuda ulus-devlet sınırlarını aşan kentler, uluslararası alanda önemli roller üstlenmiş ve dünya ile bütünleşerek karşılıklı iletişim, etkileşim ve bağımlılık ilişkilerini küresel aktörlerle ve diğer kentlerle önemli ölçüde artırmıştır.

Küreselleşme ile birlikte oluşan yarış ortamında kentler, kendilerine sermaye, yatırım ve turist çekmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda bir gelişme gösteren kentler, küreselleşmenin isteklerini sağlamanın yanında yerelleşme çerçevesinde yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerleri ile doğal ve tarihi zenginliklerini de küresel alanda tanıtarak pazarlamıştır. Küreselleşme bu süreçte kentleri ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel alanlarda gerçekleşmesini istediği değişim ve dönüşümleri yaratabilmek adına bir araç olarak kullanmıştır. Böylece kentler, sermayenin akışkanlığı önündeki engellerin kaldırılmasında kolaylık sağlamıştır. Kentler, tüketim kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlamış ve birer tüketim mekânları hâline gelmişlerdir. Bu doğrultuda, kentler benzer yapılarla sahip bir şekilde tek-tipleşmeye başlamıştır. Oluşan bu homojen yapı kentlerin fiziksel, toplumsal, kültürel, ekonomik, politik ve çevresel boyutları üzerinde de etkili olmuştur. Böylece kentlerin yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerleri ile doğal ve tarihi zenginlikleri tüketime açılarak bu değerlerin hızla yok olmasının önü açılmıştır.³⁶⁷ Genel olarak, küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişkide kentler tüketim mekânları hâline gelmiştir. Yerel nitelikteki tüm değerlerini tüketime açan kentlerin, bu süreçte farklılıkları ve yerel nitelikteki değerleri tükenmeye ve önemsizleşmeye başlamıştır.

³⁶⁷Kiper, 2007, 86.

Küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkide gelişme gösteren bir diğer konu ise, sürdürülebilirliktir. Ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunların küresel nitelikte yaşanması ile birlikte çözüm yolları uluslararası alanda aranmış ve bu sorunlara, sürdürülebilirlik ile birlikte küreselden yerele doğru çözüm yolları sunulmuştur. Bu doğrultuda ortaya çıkarılan sürdürülebilirlik olgusu ile birlikte, küresel sorunlara yerel çabalarla çözüm yolları üretilmiştir.

Sürdürülebilirlik olgusu ekonomik, toplumsal ve çevresel alanlarda bir bütünlük sağlayarak sürdürülebilirliğin oluşturulmasını ve gelecek kuşaklara da yaşanılabilir bir dünya bırakılmasını hedef edinmektedir. Bu konuda ise, yerel çabalara önem verilmekte, yerel yönetimlerin ve yerel halkın küresel sorunların çözümündeki kilit rolünün altı çizilmektedir.³⁶⁸ Ayrıca, sürdürülebilirlik ile birlikte yerel nitelikteki sorunlar da küresel düzeyde ele alınmaktadır. Bu nedenle, sürdürülebilirlik anlayışı küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkide ortaya çıkmış ve gelişme göstermiştir.

Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi noktasında ise, artan nüfusun denetim altına alınmasının yanında üretim ve tüketim arasındaki dengenin sağlanması da gerekmektedir. Bu konuda, tüketim kültürü ile mücadele edilmeli ve insanlar bilinçlendirilmelidir. Çevresel değerlerin korunması ve iyileştirilmesinin sağlanması için ekonomik büyümenin, toplumsal gelişmenin ve teknolojik ilerlemelerin çevre ile uyumlu hâle getirilmesi ve bu çerçevede, doğal kaynakların da dengeli kullanılarak gelecek kuşaklara ulaştırılmasının sağlanması gerekmektedir. Sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılabilmesi için tüm bunların gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde, çevre ve kalkınma arasındaki dengenin sağlanması konusunda çevresel değerlerin korunması ile ekonomik büyümenin ve toplumsal gelişmenin dengeli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi hedefiyle ortaya çıkarılan sürdürülebilir kalkınma kavramı ile birlikte gelecek kuşakların ihtiyaçları da günümüzden hesaba katılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için insan merkezli düşüncenin ortadan kaldırılması, ekonomik büyümenin temel öncelik olmaktan çıkarılması, üretim sürecinde doğal kaynakların dengeli kullanılması, tüketimden sonra oluşan atıkların ise geri dönüşümünün sağlanması gerekmektedir. Bu çerçevede, sürdürülebilir kalkınma ile ekonomik büyümenin durdurulması amaçlanmamaktadır. Ekonomik büyümenin gerçekleşmesinin çevresel değerlerin ve doğal kaynakların korunması ve iyileştirilmesi ile uyumlu olmasının sağlanması hedeflenmektedir. Bu

³⁶⁸Sezgin ve Ünüvar, 2011, 187.

konuda ayrıca toplumsal gelişmenin de çevresel değerlerin korunması ve ekonomik büyümenin sağlanmasıyla uyum içerisinde gerçekleşmesi istenmektedir. Bu nedenle de sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için toplumsal açıdan yoksulluğun ortadan kaldırılmasının yanında adalet ve eşitliğin sağlanması ile insanların yaşam standartlarının iyileştirilmesi de gerekmektedir. Bu noktada ise, yerel yönetimlerin, halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı büyük önem taşımaktadır.

Küresel sorunlara yerelden çözüm aranması ve bu konuda yerel çabaların önemsenmesi noktasında kentler sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda ortaya çıkarılan sürdürülebilir kent kavramının başarılı olabilmesi için kentlerde tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi, üretim ve tüketim sonrası oluşan atıkların geri dönüşümünün sağlanması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması, toplumsal eşitsizlik, adaletsizlik ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasının yanında bolluk neticesinde oluşan israfın önüne geçilmesi, kent halkının yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, hava, su ve toprak kalitesinin artırılması, biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal kaynakların korunması ve iyileştirilmesi, dünya nüfusunun önemli bir kısmının kentlerde yaşıyor olması nedeniyle bu konuda insanların bilinçlenmesinin sağlanması gerekmektedir. Tüm bunların yanında kentlerde sürdürülebilirliğin sağlanması konusunda ayrıca, toplu taşıma araçlarının kullanımının yaygınlaştırılması ve motorlu araçların yerine çevre dostu araçların kullanımının özendirilmesi gerekmektedir. Kentlerde çevre ve kalkınma arasındaki dengenin sağlanmasında halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımına önem verilmelidir. Kentlerdeki yeşil alanların sayısının artırılması gerekmektedir. Aşırı betonlaşmanın önüne geçilmelidir. Kentlerdeki ekonomik büyümenin, toplumsal gelişmenin ve çevre korumanın dengeli bir şekilde gelişme göstermesinin yanında yerleşme çerçevesinde yerel nitelikteki kimlik, kültür ve değerlerin de doğal ve tarihi zenginliklerle birlikte korunarak gelecek kuşaklara ulaştırılması sağlanmalıdır. Tüm bu hedeflerin kentlerde gerçekleştirilebilmesi için ise, kentleşme politikalarının sürdürülebilirlik anlayışı ile uyumlu hâle getirilmesi temel gerekliliktir.

Küreselleşme, yerelleşme ve sürdürülebilirlik açısından önem taşıyan, bunların etkileri doğrultusunda ortaya çıkan ve gelişme gösteren Yavaş Kent Hareketi'nin temelini oluşturan Yavaş Hareketi, küreselleşme ve teknolojik gelişmeler neticesinde hız olgusunun küresel nitelik kazanarak insan hayatını yoğun bir şekilde olumsuz yönde etkilemesine karşı olarak ortaya çıkmıştır. Bu duruma karşı olarak ortaya çıkan Yavaş Hareketi, hız olgusunun yarattığı olumsuzlukları düzeltmeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede Yavaş Hareketi

ile birlikte, tüketim kültürüne karşı çıkılarak çevresel değerlerin ve doğal kaynakların korunması hedeflenmiştir. Küreselleşmenin yarattığı hıza karşı yerelleşme temelinde Yavaş Hareketi ile birlikte karşı çıkılarak yerel nitelikteki değerler ve farklılıklar korunmaya ve canlandırılmaya çalışılmıştır. Yerelleşme çerçevesinde gelişen ve yerelde kendisine karşılık bulan Yavaş Hareketi'nin, zamansal ve mekânsal açıdan yavaşlamayı savunması ile hayatın tamamen yavaşlık ekseninde yaşanması gerektiği de anlaşılmalıdır. Çünkü yavaşlık geride kalmayı amaçlamamaktadır. Hayatın hızlandırılmaması gereken yanlarını yeniden yavaşlatarak hayattan zevk alabilmeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Diğer yandan, hayattan zevk alınabilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilebilmesi için hız ve yavaş kavramlarının ikisine de ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü hız olgusunu tamamen olumsuz olarak göstermek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Hız olgusu ile birlikte, insan hayatında pek çok kolaylıklar sağlanmış ve bunun yanında yaşam kalitesi de iyileşmiştir. Bu nedenle, hız ve yavaş arasındaki dengenin sağlanması gerekmektedir.

Küreselleşmenin yarattığı hızın bir yansıması olan Fast Food kültürüne karşı olarak ortaya çıkan Slow Food Hareketi ise, sadece bir yemek hareketi olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü bu hareket, ekonomik, toplumsal, kültürel ve çevresel boyutlarıyla bir bütünü oluşturmaktadır. Yerelleşmeyi ve sürdürülebilirliği merkeze alan bu hareket, küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin de olumlu yanlarından faydalanarak küresel nitelik kazanmıştır. Slow Food Hareketi, küreselleşme çerçevesinde oluşturulan homojenleşmeye ve hıza karşı yerelleşmeyi merkeze alarak yerel nitelikteki değerleri ve farklılıkları korumakta, tanıtmakta ve pazarlamaktadır. Bu nedenle Slow Food Hareketi, küreselleşme ve yerelleşme arasındaki ilişkide yerelden küresele doğru gelişme göstermiş olan bir harekettir. Bu ilişki çerçevesinde ortaya çıkan ve gelişme gösteren Slow Food Hareketi ile birlikte Yavaş Kent Hareketi'nin temelleri atılmıştır.

Alternatif bir kent modeli olan Yavaş Kent Hareketi, yerelleşmeyi ve sürdürülebilirliği merkeze alarak küreselleşmenin ve teknolojinin olumsuz yanlarına, kapitalizme, homojenleşmeye ve hız olgusuna karşı olarak ve ortaya çıkan ekonomik, toplumsal, kültürel, mekânsal, idari ve çevresel sorunlara çözüm üretebilmek amaçlarını gerçekleştirebilmek için kenti bir bütün hâlinde ele alarak,³⁶⁹ yerelden küresele doğru ortaya çıkmış ve küresel nitelik kazanmış bir harekettir. Hareketin isminin Yavaş Kent olması ilerlemeye karşı oldukları anlamına gelmemektedir. Yavaş Kentler, yerel nitelikteki

³⁶⁹Şengün, 2018, 219.

kimlik, kültür ve değerler ile doğal ve tarihi zenginlikleri koruyarak ilerlemeyi hedeflemiştir.

Yavaş Kent Hareketi, küreselleşmeye ve teknolojik gelişmelere tamamen karşı olan bir hareket değildir. Çünkü hareketin yerelden küresele doğru ortaya çıkmasında ve gelişme göstermesinde küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin önemli ölçüde katkıları bulunmaktadır. Yavaş Kentler’de yaşayanların ve buralara gelen ziyaretçilerin hayat kalitelerini yükseltmek için teknolojik gelişmelerden faydalanılmasının yanında ayrıca, Yavaş Kent Hareketi’nin küresel olarak tanınırlığının sağlanmasında küreselleşmeden önemli ölçüde faydalanılmıştır. Yani, zamansal ve mekânsal engellerin önemini yitirmesi neticesinde hayatın hız kazanması durumundan Yavaş Kent Hareketi de faydalanmıştır. Yerelleşme ve sürdürülebilirliği merkeze alarak ortaya çıkan Yavaş Kent Hareketi, yerel nitelikteki değerlerine ve farklılıklarına küreselleşme sürecinde canlılık kazandırmış ve bunları küresel alanda tanıtarak pazarlamaya çalışmıştır. Yine küreselleşme sürecinde ulus-devlet sınırlarının kentler tarafından aşılmasının kolaylaşması sayesinde, böyle bir uluslararası ağı oluşturabilmişlerdir. Yavaş Kentler, dünya çapında tanınırlıklarını artırarak kendilerini pazarlamak ve sermaye, yatırım ve turistleri sınırları içerisine çekebilmek adına küreselleşmenin imkânları çerçevesinde yerelleşmeden önemli ölçüde faydalanmıştır. Bu doğrultuda, yerel nitelikteki değerlerini pazarlayarak tüketime sunmuş ve Yavaş Kentler böylece tüm değerleriyle birlikte hızla tükenmeye başlamıştır.

Yerel değerlerini küresel alanda tanıtarak pazarlayan ve bir marka olmak isteyen Yavaş Kentler, bu çerçevede sınırlarını küreselleşmenin olumsuz etkilerine, hıza ve kapitalizme de açık hâle getirmiştir. Bu durum ise, Yavaş Kent Hareketi’nin yerelleşme ve sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilebilmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Çünkü Yavaş Kentler, giderek içerisine kapitalizmin dâhil olduğu, hızlanan ve homojenleşen yerler hâline gelerek birer tüketim mekânları olmaya başlamıştır. Yerelleşmeyi ve sürdürülebilirliği merkeze aldıklarını belirseler de geline nokta bu iki olgu ve Yavaş Kent Hareketi küreselleşme ve kapitalizm tarafından sermayenin akışkanlığını kolaylaştırmak ve ekonomik büyümeyi sağlamak için bir araç olarak kullanılmaktadır.

Yavaş Kent Hareketi küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişkide ortaya çıkmış ve gelişme göstermiş olmanın yanında sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kent ve sürdürülebilir kentleşme hedeflerini de gerçekleştirmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Ancak, küresel yarış ortamında avantaj elde etme, marka olmaya çalışma ve kent mekânını pazarlayarak tüketime açma durumlarından dolayı bu hedeflerin de

gerçekleştirilmesi ekonomik büyümenin önceliğe alınması nedeniyle geri planda kalmıştır. Genel olarak, küreselleşme ve yerelleşme arasındaki diyalektik ilişki ve sürdürülebilirlik çerçevesinde ortaya çıkan ve gelişme gösteren Yavaş Kent Hareketi, son zamanlarda küreselleşmeye ve ekonomik büyümeye ağırlık vermiş durumdadır.

Ekonomik büyümenin öncelikli olarak ele alınması noktasında, Yavaş Kentler'in turist çekebilmek adına yerel nitelikteki değerlerini pazarlaması neticesinde gelen turistlerle birlikte, buralardaki hayat hızlanmakta, tüketim kültürü yaygınlık kazanmakta, altyapı yatırımları artmakta ve yeni konaklama yerlerinin inşa edilmesi ile birlikte betonlaşmanın artarak çevresel değerlere zarar verilmesi ve yeşil alanların azaltılması durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Yavaş Kentler'de turizm faaliyetlerine ağırlık verilmesi neticesinde, küreselleşmenin olumsuz yanlarının, kapitalizmin, homojenleşmenin, tüketim kültürünün ve hızın bu yerlerdeki etkilerinde artış yaşanmıştır. Bu doğrultuda Yavaş Kentler'de, yerel nitelikteki değerler hızla tüketilmektedir. Ayrıca, kentin yerel halkı kente yabancılaşmakta ve Yavaş Hareketi çerçevesinde amaçlanan hayat kalitesinden de hızla uzaklaşmaktadır. Bu nedenle, Yavaş Kentler'de ekonomik açıdan sadece turizm faaliyetlerine ağırlık verilmesinden vazgeçilmelidir. Ayrıca, turizm faaliyetleri çevre koruma ve toplumsal gelişme anlayışlarıyla uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Eğer bu konuda koruma ve kullanma dengesi sağlanamazsa, Yavaş Kentler hızla tükeneceği için turizm açısından bu yerler ileride bir önem arz etmeyecektir. Bu çerçevede, Yavaş Kentlere gelecek turist sayısına yıllık sınırlamalar konulmalı ve sadece yılın belli dönemlerinde turistlerin gelmesine izin verilerek, geri kalan dönemlerde kentin yerel değerleri ve çevresiyle birlikte kendisini onarmasına izin verilmelidir. Ayrıca, gelen turistler Yavaş Hareketi konusunda bilinçlendirilmelidir. Diğer yandan, Yavaş Kentler'deki yerel halkın da Yavaş Kent ve Slow Food Hareketleri konularında doğru bir şekilde bilinçlendirilmesi gerekmekte ve Yavaş Kent Hareketi'nin sadece ekonomik getirisi üzerine odaklanılmaması gerektiği belirtilmelidir.

Hızla tüketime açılan Yavaş Kentler'in, bu şekilde devam etmeleri durumunda yerelliklerinin ve farklılıklarının hiçbir önemi kalmayacak ve Yavaş Kentler de homojen düzen içerisinde kaybolup gideceklerdir. Bu nedenle, Yavaş Kentler'de sürdürülebilirlik çerçevesinde çevre koruma ile ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme arasındaki dengenin sağlanması gerekmektedir. Yavaş Kentler'in sayısının her geçen gün hızla artması da hareketin içini boşaltmakta ve onu önemsizleştirerek homojenleşmeye kurban

etmektedir. Bu doğrultuda, yerel nitelikteki değerler ve farklılıklar önemini yitirirken Yavaş Kentler'in de büyümesi bozulmaktadır.

Konuyu bir diğer açıdan değerlendirdiğimizde, Yavaş Kent Hareketi'ne katılan kentler eğer bu harekete katılmamış olsalardı, küresel nitelikte tanınırlık kazanmayacaklardı. Bu sayede, yerel değerlerini korumaya devam edecekler ve sürdürülebilirlik hedeflerini sessiz sedasız gerçekleştirebileceklerdi. Ancak, bu harekete katılmalarıyla birlikte kapitalizmin ve küreselleşmenin olumsuz yanlarının etkilerine açık hâle gelmişlerdir. Bu doğrultuda küreselleşme genel olarak, yerelleşme ve sürdürülebilirliği Yavaş Kent Hareketi özelinde bir araç olarak kullanmıştır. Böylece Yavaş Kentler, farkında olarak ya da olmayarak küreselleşmenin ve kapitalizmin etki gücünü artırmış ve etki alanını genişletmiştir.

Yavaş Kent Hareketi genel olarak, küreselleşmenin olumlu ve olumsuz yanlarını, yerelleşmeyi, sürdürülebilirliği, hızı, yavaşlığı, homojenleşmeyi, farklılığı, tüketim kültürünü, kapitalizmi ve turizm faaliyetlerini bünyesinde bir arada bulduran melez bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, Yavaş Kent Hareketi'nin başarılı bir alternatif kent modeli olabilmesi için, hız ve yavaş, küreselleşme ve yerelleşme, homojenleşme ve heterojenleşme, üretim ve tüketim, insan merkezli düşünce ve çevre merkezli düşünce, turizm açısından koruma ve kullanma, çevre koruma ile ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme arasındaki dengeyi sağlaması gerekmektedir. Çünkü gelinen noktada Yavaş Kent Hareketi sadece yerelleşme, yavaşlık ve sürdürülebilirliği bünyesinde barındırmamaktadır. Bu doğrultuda açıkça görülmektedir ki Yavaş Kent Hareketi'nin ortaya çıkış amaçları ilerleyen süreçte değişmeye başlamış ve bu hareket, karşı olduğu olguları da bünyesinde barındırmaya başlamıştır. Bu nedenle, tüm bunlar arasındaki dengenin sağlanması gerekmektedir. Çünkü yalnız başına küreselleşmenin hiçbir anlamı olmayacağı gibi yalnız başına yerelleşmenin de hiçbir anlamı yoktur. Bu nedenle, yerel olan ve küresel olan birlikte bulunmalı ve arasındaki denge sağlanmalıdır. Tüm bu olgular arasındaki denge sağlandığı zaman Yavaş Kent Hareketi başarılı bir alternatif kent modeli olabilir ve kapitalizmden, tüketim kültüründen, aşırı hızdan, küreselleşmenin ve teknolojinin olumsuz yanlarından, küresel kitle kültürünün oluşturduğu homojenleşmeden, ekonomik büyümenin öncelikli olarak görülmesinden ve insan merkezli düşünceden kurtulabilir.

KAYNAKLAR

- Acuner, E. (2015). **Cittaslow (Sakin Şehir) Olma Yolunda İlk Adım**. Trabzon: Celepler Yayıncılık.
- Adadağ, Ö. (2011). “Dünya Algısının ‘Küre’ selleşmesi ve Küreselleşmenin İlk Adımları”. (Derleyenler: Özgür Adadağ ve Cemil Yıldızcan). **Küreselleşme ve Demokrasi: Küreselleşmenin Farklı Yüzleri**. Ankara: Dipnot Yayınları, 39-86.
- Ak, D. ve Bıçkılı, D. (2016). “Yavaş Kent (CittaSlow) Hareketinin Kentsel Yaşam Kalitesi Bağlamında Değerlendirilmesi”. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 9(46), 615-632.
- Algan, N. (2018). “Kentsel Gelişimde Ekolojik Sürdürülebilirlik”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 356-366.
- Aslanoğlu, R. A. (2000). **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**. (2. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Atabay, S. ve Kaçmaz, G. (2007). “Çevre Duyarlılığının Piyasa Ekonomisine Yenik Düştüğü Nokta: Sürdürülebilir Kalkınma”. (Editör: Ayşegül Mengi). **Çevre ve Politika: Başka Bir Dünya Özlemi**. (1.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 41-51.
- Atıl, A., Gülgün, B. ve Yörük, İ. (2005). “Sürdürülebilir Kentler ve Peyzaj Mimarlığı”. **Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 42(2), 215-226.
- Bal, H. (2016). **Kent Sosyolojisi**. (7. Baskı). Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Başkaya, F. (Ed.). (2007). “Küreselleşme”. **Kavram Sözlüğü 1: Söylem ve Gerçek**. Ankara: Maki Basın Yayın, 325-334.
- Baudrillard, J. (2017). **Tüketim Toplumu**. (10. Baskı). (Çev. Nilgün Tural ve Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2005). **Bireyselleşmiş Toplum**. (1. Baskı). (Çev. Yavuz Alogan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2016). **Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları**. (6. Baskı). (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayram, F. (2001). “Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Araçlar, Yaklaşımlar ve Türkiye”. **Cevat Geray’a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 251-264.
- Beck, U. (1999). **Siyasallığın İcadı**. (Çev. Nihat Ülner). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beck, U. (2009). “Küreselleşme Nedir?”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet**. (Çev. Kudret Bülbül). Ankara: Orion Kitabevi, 169-174.

- Bocock, R. (2014). **Tüketim**. (4. Baskı). (Çev. İrem Kutluk). Ankara: Dost Kitabevi.
- Bookchin, M. (1994). **Özgürlüğün Ekolojisi: Hiyerarşinin Ortaya Çıkışı ve Çözülüşü**. (Çev. Alev Türker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bookchin, M. (2014). **Kentsiz Kentleşme: Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü**. (1. Baskı). (Çev. Burak Özyalçın). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Castells, M. (2006). **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Cilt 2: Kimliğin Gücü**. (1. Baskı). (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2008). **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Cilt 1: Ağ Toplumunun Yükselişi**. (2. Baskı). (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cebeci, K. (2008). "Küreselleşme Bağlamında Ulus-Devletin Egemenlik Gücünün Dönüşümü". **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 71, 23-39.
- Çatanhimur, A. ve Yıldız, H. T. (2008). "Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyokültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği". **İTÜ Dergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım**, 7(2), 3-13.
- Deniz, T. (2017). "Hızlı Dünyada Sürdürülebilir Mekânlar: Sakin Kentler". **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 6(3), 1399-1412.
- Des Jardins, J. R. (2006). **Çevre Etiği: Çevre Felsefesine Giriş**. (Çev. Ruşen Keleş). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Doğan, A. E. (2001). "Turizm Etkinlikleri ve Doğal – Tarihi Çevre İlişkisinde Sürdürülebilirlik Nosyonunun Ötesine Geçmek". **Cevat Geray'a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 301-313.
- Donat, O. ve Yavuzçehre, P. S. (2016). "Sakin Kent (Cittaslow) Üyeliğinin Kamusal Mekânlara Etkisi". **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 35, 115-126.
- Emrealp, S. (2005). **Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı**. İstanbul: IULA-EMME Yayını.
- Eraydın, A. (2001). "Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler". **Cevat Geray'a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 363-392.
- Ergün, T. ve Çobanoğlu, N. (2012). "Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Etiği". **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 3(1), 97-123.
- Ertan, B. ve Akkoyunlu, K. (1991). "Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma". **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Sayı: 133, 64-67.

- Ertan, K. A. (2007). “Sürdürülebilir Kent”. (Editör: Ayşegül Mengi). **Kent ve Politika: Antik Kentten Dünya Kentine**. (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 11-26.
- Ertürk, H. ve Sam, N. (2016). **Kent Ekonomisi**. (5. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gallino, L. (2012). **Küreselleşme ve Eşitsizlik**. (2. Baskı). (Çev. Durdu Kundakçı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Giddens, A. (2000). **Elimizden Kaçıp Giden Dünya**. (Çev. Osman Akınhay). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Giddens, A. (2012). **Sosyoloji**. (Çev. Hüseyin Özel). (Hazırlayan: Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giddens, A. (2014). **Modernite ve Bireysel-Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum**. (2. Baskı). (Çev. Ümit Tatlıcan). İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, A. (2016). **Modernliğin Sonuçları**. (7. Baskı). (Çev. Ersin Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Görmez, K. (2015). **Çevre Sorunları**. (3. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Görmez, K. (Ed.). (2005). “Küreselleşme ve Yerelleşme”. **Küreselleşme ve Yerelleşme**. Ankara: Odak Yayınevi, 1-19.
- Gül, F. (2013). “İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe”. **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 14, 17-21.
- Habermas, J. (2002). **Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akibeti**. (Çev. Medeni Beyaztaş). İstanbul: Bakış Yayınları.
- Hall, S. (1998a). “Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik”. (Editör: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. S. Hakan Tuncel). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 39-61.
- Hall, S. (1998b). “Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler”. (Editör: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Gülcan Seçkin). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 63-96.
- Hamamcı, C. (2016). “Çevre Politikasının Uluslararası Boyutları”. (Hazırlayan: Ruşen Keleş). **İnsan Çevre Toplum**. (3. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 445-459.
- Hannerz, U. (1998). “Çevre Kültür Senaryoları”. (Editör: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Gülcan Seçkin). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 139-163.
- Harvey, D. (2014). **Postmodernliğin Durumu**. (7. Baskı). (Çev. Sungur Savan). İstanbul: Metis Yayınları.

- Harvey, D. (2015). **Umut Mekânları**. (3.Baskı). (Çev. Zeynep Gambetti). İstanbul: Metis Yayınları.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D. ve Perraton, J. (2009). “Küresel Dönüşümler, Siyaset, Ekonomi ve Kültür”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet**. (Çev. İsmail Aktar). Ankara: Orion Kitabevi, 131-154.
- Hirst, P. ve Thompson, G. (2009). “Küreselleşme - Gerekli Bir Mit Mi?”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet**. (Çev. Nasuh Uslu). Ankara: Orion Kitabevi, 43-53.
- Honore, C. (2008). **Yavaş! Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi**. (Çev. Esen Gür). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Işık, O. (1995). “Globalleşme Süreci ve Kentin/Kentliliğin Değişen Anlamları”. **Birikim**, Sayı: 68-69, 98-105.
- Işık, O. (1999). “Kenti Düşünmek, Kent Üzerine Düşünmek”. **Toplum ve Bilim**, 14(3), 66-79.
- İnternet: Ağca, B. (Kasım, 2002). “Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg, 26 Ağustos-4 Eylül 2002)”. **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, Sayı: 7. Web: http://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.
- İnternet: Arar, A. A. (Ağustos, 2002). “Yerel Gündem 21”. **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, Sayı: 6. Web: <http://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.
- İnternet: <http://habitat.csb.gov.tr/habitat-konferanslari-i-5746> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.
- İnternet: <http://www.cittaslow.org> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.
- İnternet: <http://www.cittaslow.org/content/charter> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.
- İnternet: <http://www.cittaslow.org/content/philosophy> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.
- İnternet: <http://www.kureselhedefler.org> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.
- İnternet: <http://www.kureselhedefler.org/hedefler/surdurulebilir-sehir-ve-yasam-alanlari> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.
- İnternet: <http://www.mfa.gov.tr/bm-insan-yerlesimleri-programi.tr.mfa> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

İnternet: <http://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

İnternet: <http://www.ncsa-turkey.cevreorman.gov.tr/rio-sozlesmeleri.aspx> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

İnternet: <http://www.surdurulebilir-kalkinma.gov.tr/temel-tanimlar/> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

İnternet: <https://cittaslowturkiye.org> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/#cittaslow> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/#uluslararası> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

İnternet: <https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

İnternet: <https://www.slowfood.com/about-us> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

İnternet: <https://www.slowfood.com/about-us/our-history> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

İnternet: <https://yavasyasa.com> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

İnternet: <https://yavasyasa.com/hakkimizda> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

İnternet: <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

İnternet: KENTGES. (2010). **Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023**. Ankara, 13. Web: https://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/editordosya/kentges_tr.pdf adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

İnternet: Sırım, V. (Temmuz, 2005). “Avrupa’da Hızla Yayılan Bir Hayat Modeli Sakin Şehirler”. **Özgür ve Bilge Dergisi**. Web: <http://italyaonline.net/Italya/hakkinda/makaleler/Sakin%20Sehirler.htm> adresinden 15 Şubat 2019’da alınmıştır.

Keleş, R. (1998). **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Keleş, R. (2001). “Küreselleşme ve Yerel Yönetimler”. **Cevat Geray’a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 563-574.

Keleş, R. (2013). **100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikası**. (1. Baskı). İzmir: Yakın Kitabevi Yayınları.

Keleş, R. (2015). **100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu**. (2. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.

- Keleş, R. (2016). **Kentleşme Politikası**. (15. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. ve Mengi, A. (2017). **Kent Hukuku**. (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keyman, E. F. (1999). **Türkiye ve Radikal Demokrasi**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kılıç, S. (2006). “Yeni Toplumsal ve Ekonomik Arayışlar Sürecinde Sürdürülebilir Kalkınma”. **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8(2), 81-101.
- Kiper, P. (2004). “Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları ve Yitirilen Kent Kimlikleri”. **Planlama**, Sayı: 30, 14-18.
- Kiper, P. (2007). “Küreselleşme Sürecinde Değişen Kentler - Yitirilen Değerler”. (Editör: Ayşegül Mengi). **Kent ve Politika: Antik Kentten Dünya Kentine**. (1. Baskı). Ankara: İmge Yayınevi, 77-87.
- Koçak, H. (2009). “Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi ve Kentsel Yaşam”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 10, 133-142.
- Köse, H. Ö. (2004). “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”. **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 52, 3-42.
- Kundera, M. (2017). **Yavaşlık**. (17. Baskı). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Küçükali, A. ve Şen, U. (2017). “Sakin Kent Hareketinin Çalışanlara Etkisi: Uzundere Örneği”. **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, 6(15), 259-279.
- Matthews, J. T. (2008). “İktidar Kayması”. (Hazırlayanlar: David Held ve Anthony McGrew). **Küresel Dönüşümler: Büyük Küreselleşme Tartışması**. (Çev. Mehmet Celil Çelebi). Ankara: Phoenix Yayınevi, 247-256.
- Mayer, H. and Knox, P. (2010). “Small-Town Sustainability: Prospects in the Second Modernity”. **European Planning Studies**, 18(10), 1545-1565.
- Mayer, H. and Knox, P. L. (2006). “Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World”. **Journal of Urban Affairs**, 28(4), 321-334.
- McLuhan, M. (1971). **The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man**. London: Routledge and Kegan Paul.
- Mengi, A. ve Algan, N. (2003). **Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme: AB ve Türkiye Örneği**. (1. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Miele, M. (2008). “CittaSlow: Producing Slowness against the Fast Life”. **Space and Polity**, 12(1), 135-156.

- Modelski, G. (2009). “Küreselleşme”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet.** (Çev. Kudret Bülbül ve Refik Yaslakaya). Ankara: Orion Kitabevi, 155-160.
- Morley, D. ve Robins, K. (2011). **Kimlik Mekânları: Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar.** (2. Baskı). (Çev. Emrehan Zeybekoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mulgan, G. (1995). “Kentın Değişen Yüzü”. (Derleyenler: Stuart Hall ve Martin Jacques). **Yeni Zamanlar: 1990’larda Politikanın Değişen Çehresi.** (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 204-222.
- Ohmae, K. (2009). “Ulus-Devletin Sonu”. (Editör: Kudret Bülbül). **Küreselleşme Temel Metinler: Ekonomi-Siyaset-Kimlik-Kültür-Medeniyet.** (Çev. Zülfü Dicleli). Ankara: Orion Kitabevi, 199-210.
- Özensel, E. (2007). “Kültürün Popülerleşen Bir Alanı: Popüler Kültür”. (Editörler: Köksal Alver ve Necmettin Doğan). **Kültür Sosyolojisi.** Ankara: Hece Yayınları, 207-223.
- Özgül, C. G. (2015). “Avrupa Birliği’nin Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Politikaları”. (Editör: Aykut Çoban). **Yerel Yönetim Kent ve Ekoloji.** (1. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 111-130.
- Özmen, Ş. Y., Birsen, Ö. ve Birsen, H. (2016). “Kentleşme Dinamiklerine CittaSlow Kentler Üzerinden Bakmak: Türkiye’deki CittaSlow Şehirleri Üzerine Bir Araştırma”. **Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi,** 24(2), 9-22.
- Özyurt, C. (2012). **Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma.** İstanbul: Açılım Kitap.
- Petras, J. ve Veltmeyer, H. (2006). **21. Yüzyılda Emperyalizm: Maskesi Düşürülen Küreselleşme.** (Çev. Özkan Akpınar). İstanbul: Mephisto Yayınları.
- Petrini, C. ve Padovani, G. (2011). **Slow Food Devrimi: Arcigola’dan Terra Madre’ye: Yeni Bir Yaşam ve Yemek Kültürü.** (Çev. Çağrı Ekiz). İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi.
- Pink, S. (2008). “Sense and Sustainability: The Case of the Slow City Movement”. **Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability,** 13(2), 95-106.
- Pustu, Y. (2006). “Küreselleşme Sürecinde Kent Antik Site’den Dünya Kentine”. **Sayıştay Dergisi,** Sayı: 60, 129-151.
- Ritzer, G. (2011). **Küresel Dünya.** (Çev. Melih Pekdemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, G. (2016). **Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek.** (3. Baskı). (Çev. Funda Payzın). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Ritzer, G. (2016). **Toplumun McDonaldlaştırılması: Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme**. (4. Baskı). (Çev. Akın Emre Pilgir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Robertson, R. (1996). “Glokalleşme: Zaman-Mekân ve Homojenlik-Heterojenlik”. (Derleyenler: Yasin Aktay ve Abdullah Topçuoğlu). **Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm**. (Çev. Yasin Aktay ve Abdullah Topçuoğlu). Ankara: Vadi Yayınları, 113-138.
- Robertson, R. (1998). “Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu”. (Editör: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Gülcan Seçkin). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 97-120.
- Robins, K. (1999). **İmaj**. (Çev. Nurçay Türkoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sam, N. (2017). **Kent, Toplum, Kültür**. (1. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Sayar, K. (2013). **Yavaşla**. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Sennett, R. (2015). **Yeni Kapitalizmin Kültürü**. (3. Baskı). (Çev. Aylin Onacak). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sezer, Ö. (2015). “Sürdürülebilir Yeşil Ekonomi Perspektifinden Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi”. (Editörler: Fatih Kırışık ve Özcan Sezer). **Siyasal Ekoloji**. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık, 227-246.
- Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2011). **Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir**. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Steger, M. B. (2013). **Küreselleşme**. (2. Baskı). (Çev. Abdullah Ersoy). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Şahin, Y. (2013). **Kentleşme Politikası**. (4. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Şengün, H. (2018). “Yavaş Şehir (Cittaslow) Hareketi, Farklı Bir Markalaşma: Şavşat Örneği”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 207-221.
- Tekeli, İ. (2001). “Sürdürülebilirlik Kavramı Üzerinde İrdelemeler”. **Cevat Geray’a Armağan**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları No: 25, 729-746.
- Tekeli, İ. (2015). **Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm**. (2. Baskı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2000). “Küreselleşme Ulus-Devlet Etkileşimi Bağlamında AB – Türkiye İlişkilerinin Yorumlanması”. **Doğu Batı**, Sayı: 10, 113-138.
- Temiz, H. E. (2004). **Küreselleşmenin Sosyal Boyutları ve Türkiye Açısından Etkileri**. Ankara: Genel-İş Matbaası.

- Tomlinson, J. (2013). **Küreselleşme ve Kültür**. (2. Baskı). (Çev. Arzu Eker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tosun, E. K. (2013). “Yaşam Kalitesi Ekseninde Şekillenen Alternatif Bir Kentsel Yaşam Modeli: Yavaş Kentleşme Hareketi”. **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 32(1), 215-237.
- Tosun, E. K. (2018). “Sürdürülebilir Kentsel Gelişim için Tartışma: Kompakt Kent Modeli mi, Bahçe Kent Modeli mi?”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 222-234.
- Tunçer, M. ve Olgun, A. (2017). “Seferihisar’ın Ekonomik ve Mali Yapısı Üzerinden Sakin Şehir Uygulamalarına İlişkin Bir İnceleme”. **Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi**, 3(1), 47-72.
- Turan, M. (2018). “Girişimci Kentler ve Kentlerin Pazarlanması: Van Örneği”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 305-317.
- Türkiye Çevre Sorunları Vakfı. (1991). **Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu: Ortak Geleceğimiz**. (Çev. Belkıs Çorakçı). Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- Urry, J. (2015). **Mekânları Tüketmek**. (2. Baskı). (Çev. Rahmi G. Ögdül). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ünal, M. ve Zavalı, Y. S. (2016). “Küreselleşme Karşıtı Bir Hareket: Yavaş Hareketi”. **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 5(4), 889-912.
- Van Geenhuisan, M. ve Nijkamp, P. (1994). “Sürdürülebilir Kenti Nasıl Planlamalı?”. (Çev. Nil Duruöz). **Toplum ve Bilim Dergisi**, Sayı: 64-65, 129-140.
- Wallerstein, I. (1998). “Ulusal ve Evrensel: Dünya Kültürü Diye Bir Şey Olabilir Mi?”. (Derleyen: Anthony D. King). **Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi**. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal ve Gülcan Seçkin). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 121-137.
- Wolton, D. (2012). “Medyatik Kamusal Alanın Çelişkileri”. (Derleyen: Eric Dacheux). **Kamusal Alan**. (1. Baskı). (Çev. Hüseyin Köse). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 28-44.
- Yaylı, H. (2012). “Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkisi: İstanbul Örneği”. **Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 12(24), 331-355.
- Yeldan, E. (2003). “Neoliberalizmin İdeolojik Bir Söylemi Olarak Küreselleşme”. (Derleyenler: A.H. Köse, F. Şenses ve E. Yeldan). **Küresel Düzen: Birlik, Devlet ve Sınıflar**. İstanbul: İletişim Yayınları, 427-451.

Yeşiltuna, D. Ç. (2016). **Küreselleşme ve Kırsal Dönüşüm: Komşu Mahalleden Butik Site'ye Sandalye Marketten Slow Food'a**. (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yıldız, S. G. M. (2018). “Sürdürülebilir Kentleşme: İnebolu (Kastamonu) Kent Örneği”. (Editörler: Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu). **Kentsel Politikalar**. Ankara: Palme Yayıncılık, 260-280.

Yörükân, A. (2006). **Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri**. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yurtseven, H. R., Kaya, O. ve Harman, S. (2010). **Yavaş Hareketi**. Ankara: Detay Yayıncılık.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KOÇAŞ, Burak
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 18/11/1993 / Yenimahalle
Medeni hali : Bekâr
e-posta : kocasburak@hotmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Kentleşme ve Çevre Sorunları	Devam Ediyor
Lisans	Aksaray Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	30/06/2015
Önlisans	Anadolu Üniversitesi Yerel Yönetimler	28/05/2018
Lise	Ayrancı Aysel Yüçetürk Lisesi	17/06/2011

Yabancı Dili

İngilizce

le.ahbv.edu.tr

